

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ROČNÍK CXV

ARCHEOLOGIA 31

BRATISLAVA 2021

**ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA
ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI**

**ROČNÍK / VOLUME CXV
A R C H E O L Ó G I A 31**

Recenzovaná publikácia / Peer-Reviewed Publication
Vychádza raz ročne / Published Once a Year
Otvorený prístup / Open Access
<https://archeologickemuzeum.sk>

Predseda redakčnej rady / Head of Editorial Board:
PhDr. Juraj Bartík, PhD.

Redakčná rada / Editorial Board:
Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal, PhD., PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD.,
Mgr. David Parma, Ph.D., Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc.,
PhDr. Vladimír Turčan, Dr. Eric Vrba

Zostavovateľ / Edited by:
Mgr. Martin Hanuš, PhD.

Grafický návrh / Graphic Design: Martin Hanuš
Počítačové spracovanie / Graphic Layout: Michal Hricko – mh2
Preklad do cudzích jazykov / Translations: Stephanie Staffen, Kristián Elschek, Viera Tejbusová,
Paul Mitchell a autori

Dátum vydania / Date of Issue: 2021
<https://doi.org/10.55015/zbsnm.arch.2021>

Príspevky sú indexované a evidované v databázach / Articles are indexed and covered in:
SCOPUS, EBSCO

Za obsah a znenie príspevkov zodpovedajú autori / Authors are responsible for their contributions

Redakcia / Office: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum,
Žižkova 12, P. O. Box 13, SK – 810 06 Bratislava, archeologia.editor@snm.sk

Vydavateľ a distribútor / Publisher and Distributor:
Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, IČO 00164721

Tlač / Print: Ultra Print, s. r. o.
Náklad / Print Run: 300 kusov / pieces

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum

ISBN 978-80-8060-515-5
ISSN 1336-6637

OBSAH / CONTENTS

ŠTÚDIE / STUDIES

DUŠAN VALENT – PAVOL JELÍNEK – IVAN LÁBAJ	
The Death-Sun and the Misidentified Bird-Barge: A Reappraisal of Bronze Age Solar Iconography and Indo-European Mythology	5
“Slnko smrti” a mylne interpretovaná slnečná bárka: Prehodnotenie solárnej ikonografie doby bronzovej a indoeurópskej mytológie	40
PAVOL ŠTEINER – JAKUB GODIŠ	
K nálezom keramiky otomansko-füzesabonského kultúrneho komplexu z Kamenína	45
On the Findings of the Otomani-Füzesabony cultural complex from Kamenín	70
VLADIMÍR MITÁŠ – JÁN RAJTÁR – JÁN TIRPÁK	
Ďalšie predmety z doby bronzovej z Cífer-Pácu	73
Other Bronze Age artefacts from Cífer-Pác	88
JURAJ BARTÍK – ZDENĚK FARKAŠ	
Hromadný nález bronzov Buková I	89
Bronzehort Buková I	103
DAVID PARMA – MARKÉTA HAVLÍKOVÁ – JAN PETŘÍK – FRANTIŠEK TRAMPOTA	
Zlomkový depot z mladší doby bronzové z Velkých Bílovic (okr. Břeclav)	107
Brucherzhort aus der jüngeren Bronzezeit aus Velké Bílovice (Bez. Břeclav)	139
VIOLETTA REITER – HELGA SEDLMAYER – KARL GROSSSCHMIDT – ROBERT LINKE	
Ein zoomorphes Ausgussgefäß der frühen Hallstattkultur aus Rannersdorf, Niederösterreich	143
A zoomorphic spouted vessel of the Early Hallstatt Culture from Rannersdorf, Lower Austria	166
GERTRÚDA BŘEZINOVÁ	
Branč v dobe laténskej	167
Branč in the La Tène period	187
ROBERT IVÁN	
Pece z rímskeho dočasného tábora v Cíferi-Páci	189
Öfen aus dem römischen Feldlager in Cífer-Pác	198
DAVID VÍCH – JAN JÍLEK – JIŘÍ MILITKÝ – MICHAL HLAVICA – JIŘÍ KMOŠEK – JAN MARTÍNEK	
Mařínské hradiště a jeho okolí v době římské	199
Mařín hillfort and its surroundings in the Roman period	236
MICHAL HOLEŠČÁK	
Hroty šípov spod vrchu Vtáčnik pri Banskej Štiavnici	241
Arrowheads from the slope of Vtáčnik hill by Banská Štiavnica	247

RADOSLAV ČAMBAL – MAREK BUDAJ – DAGMAR GROSSMANNOVÁ	
Stredoveké a novoveké militária, súčasti výstroja a numizmatické nálezy z Plaveckého Podhradia.	249
Medieval and modern militaria, items of equipment and numismatic finds from Plavecké Podhradie.	333
PETR ŽÁKOVSKÝ – PATRICK BÁRTA – JIŘÍ HOŠEK – JINDŘICH ŠTEFFL	
Nález vrcholně středověkého dlouhého meče na Lipské hoře	345
Find of a high medieval longsword at Lipská hora	366
MARTIN HANUŠ	
Súbor skla z výskumu majera Nitrianskej kapituly a kláštora benediktínov v Ludaniciach. ...	369
Set of glass from excavations of a farmstead belonging to the Chapter of Nitra and from the Benedictine Monastery in Ludanice	380

RECENZIE / REVIEWS

ZDENĚK FARKAŠ	
Vítězoslav Struhár a kol.: Mysterium Liskovskej jaskyne	383
VLADIMÍR TURČAN	
Marek Budaj – Luboš Polanský: Uhorské středověké dukáty ze sbírky Národního muzea. ...	385

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY

VLADIMÍR TURČAN	
Zborník Slovenského národného múzea 105–114, Archeológia 21–30, 2011–2020. Obsah ročníkov – menný a tematický register / Volume Contents – Name and Thematic Index	387

STREDOVEKÉ A NOVOVEKÉ MILITÁRIA, SÚČASTI VÝSTROJA A NUMIZMATICKÉ NÁLEZY Z PLAVECKÉHO PODHRADIA

RADOSLAV ČAMBAL – MAREK BUDAJ – DAGMAR GROSSMANNOVÁ¹

Keywords: SW Slovakia, Little Carpathians, Plavecké Podhradie, Plavecký hrad Castle, Pohanská, Middle Ages, Modern Age, militaria, numismatic finds, analysis of material.

Abstract: Medieval and modern militaria, items of equipment and numismatic finds from Plavecké Podhradie. A large set of militaria and numismatic finds in the form of several hoards and solitaire coins come from the sites of castle hill and Pohanská in Plavecké Podhradie. Finds of ammunition mainly consist of arrowheads for bows (13th–14th century) and crossbows (end of the 14th century–16th century), as well as ammunition for firearms. We have tried to connect the militaria with the horizons of the coin hoards which are related to war events in the site. The analysis of material showed that there are three clear time horizons. The first is the last third of the 13th century (1273–1291), the second horizon is the period of the Hussite wars in the first half of the 15th century (1428–1467) and the last, third horizon is probably related to the period of the Thirty Years' War (1618–1648).

1. ÚVOD

V zbierkach Slovenského národného múzea-Archeologického múzea v Bratislave sa nachádza pomerne veľký súbor nálezového materiálu, ktorý pochádza z Plaveckého Podhradia. Ide o predmety každodennej potreby v podobe nožov, uzamykacích systémov, reťazí a ďalších kovových artefaktov ako aj množstva militárií. Stredoveké a novoveké militária sú predmetom analýzy tohto článku.² Predmety pochádzajú z rôznych prieskumov a zdrojov z 90. rokov 20. storočia. Z toho dôvodu nie sú známe a presne zamerané miesta ich objavenia, čím je do istej miery obmedzená možnosť ich interpretácie. Nálezy militárií sa nachádzali na najprístupnejšom južnom svahu pozdĺž prístupovej cesty do brán hradu, v južnom palebnom perimetri hradu, ako aj v sedle medzi hradom a latenským opevnením na susednom vrchu Pohanská. Súčasťou analýzy je aj súbor stredovekého a novovekého numizmatického materiálu v podobe ojedinelých nálezov mincí a pokladov. Tie často súvisia práve s vojnovými udalosťami a konfliktmi, ktoré sa nevyhli ani Plaveckému

hradu. Nálezy mincí pochádzajú predovšetkým z priestoru polohy Pohanská, z areálu ohraničeného valovým opevnením z doby laténskej. V posledných rokoch na hrade prebieha obnova spojená s pamiatkovými výskumami (*Bielich/Bielichová/Šimkovic 2018; Kéryová 2020*).

2. DIAĽKOVÉ ZBRANE

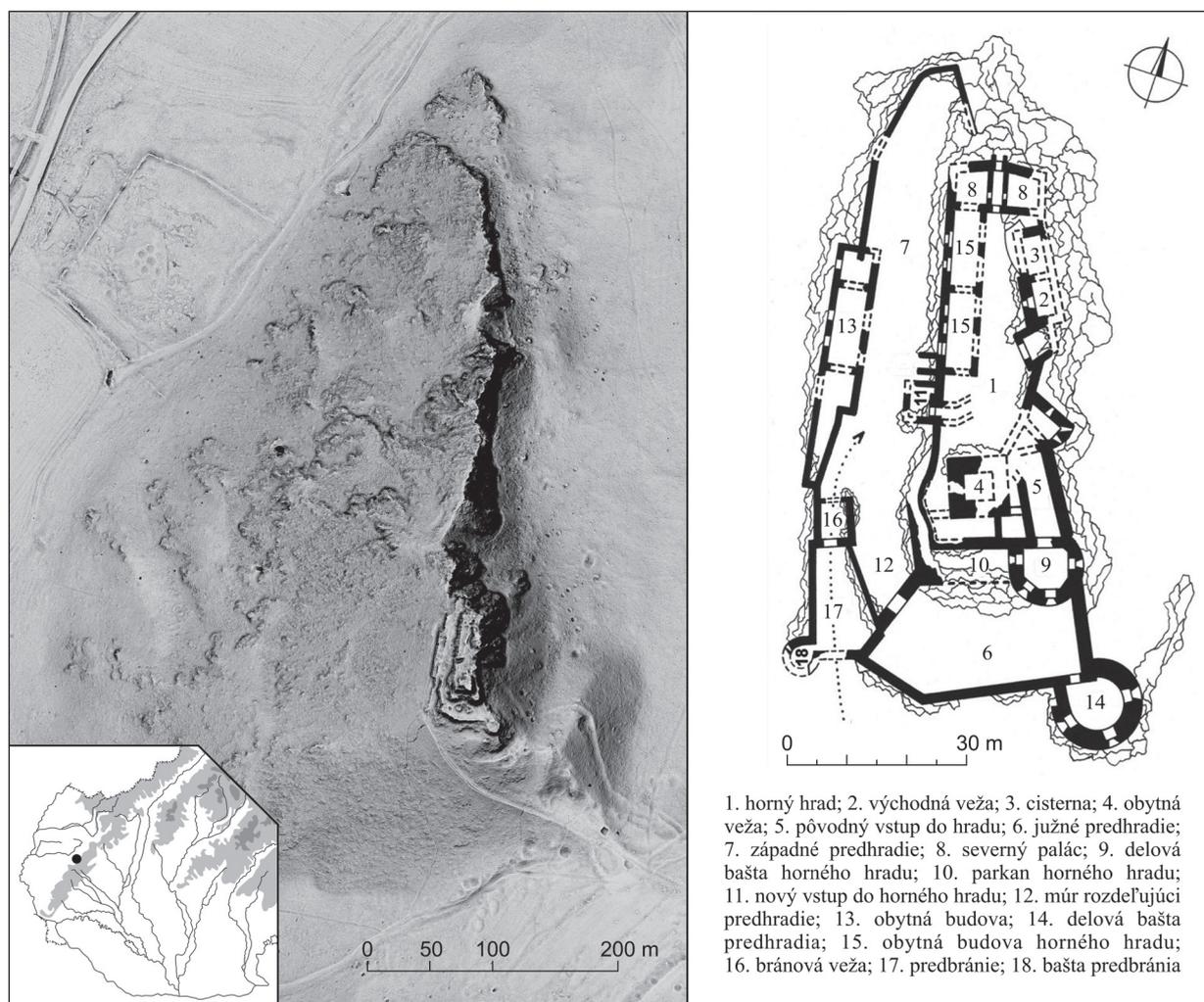
Najpočetnejšiu skupinu nálezov medzi militáriami tvoria železné hroty šípov. Je možné ich rozdeliť do dvoch základných skupín. Prvou sú hroty šípov do luku, druhou strely do kuše. Ďalšiu skupinu tvorí munícia do palných zbraní v podobe unikátnych explozívnych hrotov ako aj železných guľiek do palných zbraní – muškiet, ako aj ľahkých poľných diel.

2.1 Hroty šípov do luku

V súbore z lokality je celkovo zastúpených 73 kusov železných hrotov šípov do luku rôznych typov. Problematikou ich typológie a datovania sa v minulosti zaoberalo niekoľko európskych autorov.

¹ Článok vznikol na základe inštitucionálnej podpory dlhodobého koncepčného rozvoja výskumnej organizácie poskytovanej Ministerstvom kultúry ČR (DKRVO, MK000094862). / Article appears through the institutional support of long-term conceptual development of research institutions provided by the Ministry of Culture of the Czech Republic (ref. MK000094862).

² Predmety sú uložené v zbierkach SNM-Archeologického múzea v Bratislave pod evidenčnými číslami AP 96930–AP 97053 (hroty šípov, strmeň, ostrohy a zubadlá), AP 97141–AP 97177 (fragment meča, lučik pušky, guľky do muškiet a delové guľe) a plechová rukavica AP 97178.

Obr. 1. Plavecký hrad. Lidarový snímok hradu (zdroj Lidaru: LLS – ÚGKK SR, autor: T. Lieskovský, upravené). Pôdorys hradu (podľa Plaček/Bóna 2007, upravené).

Fig. 1. Plavecký hrad Castle. Lidar shot of the castle (source Lidaru: LLS – ÚGKK SR, author: T. Lieskovský, edited). Floor plan of the castle (according Plaček/Bóna 2007, edited).

Často ide o práce zaoberajúce sa konkrétnymi regiónmi. V rámci Slovenska ide predovšetkým o typológiu hrotov do diaľkových zbraní od A. Ruttkaya (Ruttkay 1976), na ktorú v rámci výskumu opevnení v Malých Karpatoch nadviazal Z. Farkaš (Farkaš 2001, 2006, 2007, 2013, 2015). Problematikou diaľkových zbraní s dôrazom na nomádske etniká Mongolov a Kumánov sa venuje aj M. Holeščák (Holeščák 2019). V Čechách vypracoval ich typológiu T. Durdík (1972a, 1972b). Nadregionálnymi prácami, ktoré sa pokúšajú sumarizovať poznatky zo širších oblastí strednej a západnej Európy sú práce B. Zimmermanna (2000) a V. Serdon (2005). Typológia a chronológia hrotov šípov z východnej Európy je spracovaná ruskými autormi A. N. Kirpičnikovom (Кирипичников 1973) a A. F.

Medvedevom (Медведев 1966). Pri analýze hrotov šípov do luku z Plaveckého Podhradia preto používame viaceré typológie vyššie spomenutých autorov, keďže variabilita hrotov šípov je na každej lokalite značne rôznorodá. Vypracované typológie sú z dôvodu regionálnych odlišností nejednotné, resp. nie sú použiteľné na všetky typy, resp. varianty nálezov hrotov.

V súbore z hradného vrchu je šesť listovitých hrotov šípov do luku, ktoré majú plochý lichobežníkový prierez listu. Krčok je krátky, zosilnený a odsadený, kruhového, štvorcového alebo šesťuholníkového prierezu, pripomínajúci skôr schodík, odsadený od trňa (tab. I: 1-2, 5, 6). List hrotu je obojstranne ostrý. Hmotnosť týchto hrotov sa pohybuje v rozmedzí od 3,5 do 6,7

Obr. 2. Plavecký hrad – Detrek na 1. vojenskom mapovaní z rokov 1763–1785.

Fig. 2. Plavecký hrad Castle – Detrek on the 1st military mapping of 1763–1785.

gramov (tabela 1: 1, 2, 5, 6). Nižšia hmotnosť je spôsobená koróziou alebo chýbajúcimi časťami hrotov, predovšetkým trňov. Identické nálezy tohto typu pochádzajú v výskumu Starého Zámku II v Pezinku (Farkaš 2015, obr. 18: 18, 19, 22–36). Ide o typ B1 podľa triedenia A. Ruttkaya (1976, 329, 330). V nálezoch z Čiech sú označované typom A1a (Durdík 1972b, obr. 2). Na základe nálezov z Dračieho hrádka a Starého Zámku II v Malých Karpatoch sa Z. Farkaš pokúsil o ich detailnejšie triedenie, kde rozšíril Ruttkayov typ B1 na subvarianty B1a1 a B1a2, rozdelené podľa šírky listu (Farkaš 2007, 221, obr. 4: 1a, b; 2015, 278, 279). V našom prípade patria hroty podľa tohto triedenia k subvariantu B1b (Farkaš 2007, 221, obr. 4: 1b). V stredoeurópskom priestore sú

datované pomerne široko, od 9. do 13. storočia (Farkaš 2015, 279; Ruttkay 1976, 330). Vzhľadom na datovanie lokality a písomnými prameňmi podloženým vznikom hradu patria najskôr do 2. polovice 13. storočia.

Spomedzi súboru hrotov šípov do luku sa nachádzajú aj ojedinelé exempláre, ktoré sú zastúpené jedným alebo dvoma kusmi. Patrí sem listovitý hrot s ostro formovanou trojuholníkovou špičkou. Telo listu je obdĺžnikového prierezu s tupými hranami. Trojuholníková špička s jedným ostrím, druhé je tupé s náznakom vykrojenia. Telo hrotu je ukončené lichobežníkovým obojstranným schodíkom, z ktorého vychádza trň (tab. I: 7). Hmotnosť hrotu dosahuje 5,8 g (tabela 1: 7). Podobným typom hrotu je aj druhý exemplár. Ten má telo čiastočne s jedným ostrím trojuholníkového prierezu a trojuholníková špička je obojstranne ostrá. Křčok je tvorený obdĺžnikovým schodíkom, ukončený trňom (tab. I: 4). Ide o ľahký hrot o hmotnosti 2,9 g (tabela 1: 4). Teoreticky sem patrí aj ďalší, značne skorodovaný hrot (tab. I: 3, tabela 1: 3). Vo všetkých prípadoch je list ukončený obdĺžnikovým alebo lichobežníkovým schodíkom. Tieto hroty patria na lokalite taktiež k typom datovateľným do 2. polovice 13. storočia. Pravdepodobne ide o materiál používaný nomádmi, v našom prípade Kumánmi, ako strelivo do reflexného luku.

Do kategórie ojedinelých typov patrí aj hrot s listom v tvare predĺženého lichobežníka a priečnou, resp. mierne zahrotenou špičkou. V spodnej časti listu je křčok, či skôr plochá obojstranná zarážka, z ktorej je vytiahnutý trň (tab. I: 8). Hmotnosť hrotu dosahuje 6,6 g (tabela 1: 8). Dva takmer identické sa našli na Starom Zámku II pri Pezinku (Farkaš 2015, 279, obr. 19: 1, 5) a poznáme ich aj z ďalších slovenských lokalít, kde boli priradené k typu A.IV.a.1.Zb (Holeščák 2019, 36, 37, Pl. IX: A.IV.a.1.Zb: 5, 6). A. Ruttkay ich priradil do skupiny hrotov B – typov B3/B4 (Ruttkay 1976, 330, Abb. 54). A. F. Medvedev ich v priestore Ruska kladie do 13. a 14. storočia, čo zodpovedá ich datovaniu aj v Plaveckom Podhradí, kde najskôr spadajú do 2. polovice 13. storočia. V tomto prípade ide o hrot, ktorý je možné spojiť s východnými typmi (Medvedev 1966, Таблица 24: 2–6; 26: 26–30;

Plavecké Podhradie – hradný vrch: hroty šípov do luku						
č.	Typ Zm => Zimmermann 2000 Ru => Ruttkay 1976 Fa => Farkaš 2007 Ho => Holeščák 2019 Du => Durdík 1972b	celková dĺžka hrotu / dĺžka tela / třňa (cm)	maximálna šírka / hrúbka hrotu (cm)	priemer třňa (cm)	hmotnosť hrotu (g)	Tabuľka (Tab.)
1	Ru Typ B1/ Fa Typ B1b/ Du Typ A1a	6,7+ / 4,5 / 2,2	1,23 x 0,20	0,22 x 0,25	5,7 g	Tab. I: 1a,b
2	Ru Typ B1/ Fa Typ B1b/ Du Typ A1a	5,5+ / 4,5 / 1	1,22 x 0,18	0,24 x 0,24	5,2 g+	Tab. I: 2a,b
3	Ru Typ B2b?	5,2+ / 3,9 / 1,3	0,90 x 2,00 +	0,16 x 0,17	3,5 g+	Tab. I: 3a,b
4	Ru Typ B2b	6,2+ / 4 / 2,2	0,96 x 0,12	0,17 x 0,17	2,9 g	Tab. I: 4a,b
5	Ru Typ B1/ Fa Typ B1b/ Du Typ A1a	7,5+ / 5 / 2,5	1,13 x 0,32	0,25 x 0,29	6,7 g	Tab. I: 5a,b
6	Ru Typ B1/ Fa Typ B1b/ Du Typ A1a	5,65+ / 5 / 0,65	1,12 x 0,19	0,22 x 0,22	3,7 g+	Tab. I: 6a,b
7	Ru Typ B2b	7,8 / 5,2 / 2,7	1,28 x 0,17	0,21 x 0,21	5,8 g	Tab. I: 7a,b
8	Ru Typ B3/B4	8,6+ / 5,55 / 3,05	1,50 x 0,14	0,28 x 0,26	6,6 g+	Tab. I: 8a,b
9	Fa Typ B11c	4,75 / 3,45 / 1,3	0,59 x 0,45	0,16 x 0,17	3,1 g	Tab. I: 9a,b
10	Fa Typ B11c	5,55 / 3,85 / 1,70	0,82 x 0,70	0,30 x 0,30	7,7 g	Tab. I: 10a,b
11	Fa Typ B11c	5,85 / 3,2 / 2,65	0,99 x 0,78	0,20 x 0,20	7,8 g	Tab. I: 11a,b
12	Fa Typ B11d	5,7+ / 4,6 / 1,1	0,81 x 0,86	0,20 x 0,22	11,5 g+	Tab. I: 12a,b
13	Ru Typ B9	8,4+ / 5,6 / 2,8	0,63x0,65x0,67	0,22 x 0,29	5,4 g	Tab. I: 13a,b
14	Fa Typ B11c/d	6,25 / 4,3 / 1,95	0,55 x 0,60	0,19 x 0,21	4,1 g	Tab. I: 14a,b
15	Ho Typ C.VIII.1.Zb/5	5,4 / 3,2 / 2,2	0,41 x 0,33	0,20 x 0,16	2,8 g	Tab. I: 15a,b
16	Ho Typ C.VIII.1.Zb/5	6,8 / 4,5 / 2,3	0,68x0,69x0,70	0,23 x 0,35	6,5 g	Tab. I: 16a,b
17	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,05 / 4,8 / 2,25	0,84 x 0,76	0,20 x 0,24	9,3 g+	Tab. I: 17a,b
18	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6+ / 4,75 / 1,25	0,96 x 0,72	ø 0,24	10,0 g+	Tab. I: 18a,b
19	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,2 / 5,1 / 1,1	0,92 x 0,75	0,24 x 0,27	9,5 g	Tab. I: 19a,b
20	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6+ / 4,9 / 1,1	0,91 x 0,69	0,27 x 0,31	11,0 g	Tab. I: 20a,b
21	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,8+ / 4,7 / 2,1	0,86 x 0,69	0,27 x 0,27	9,5 g+	Tab. II: 1a,b
22	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,4+ / 4,85 / 1,55	1,05 x 0,89	0,19 x 0,19	11,6 g	Tab. II: 2a,b
23	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,4+ / 5 / 1,3	0,89 x 0,73	0,28 x 0,30	10,0 g+	Tab. II: 3a,b
24	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,4+ / 5,55 / 0,85	0,82 x 0,69	0,25 x 0,30	8,2 g+	Tab. II: 4a,b
25	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7 / 5,1 / 1,9	0,79 x 0,60	0,25 x 0,25	7,3 g	Tab. II: 5a,b
26	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	5,75+ / 5,25 / 0,5	0,75 x 0,66	0,23 x 0,27	8,0 g+	Tab. II: 6a,b
27	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,15 / 5,4 / 1,75	0,97 x 0,69	0,28 x 0,30	11,2 g+	Tab. II: 7a,b
28	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	5,8+ / 5,2 / 0,6	1,07 x 0,67	0,23 x 0,20	8,7 g+	Tab. II: 8a,b
29	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,35+ / 4,9 / 2,45	0,80 x 0,68	0,26 x 0,22	8,1 g	Tab. II: 9a,b
30	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,55+ / 4,3 / 3,25	1,12 x 0,82	0,21 x 0,22	11,8 g	Tab. II: 10a,b
31	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,0 / 5,0 / 2,0	0,93 x 0,85	0,19 x 0,20	11,1 g	Tab. II: 11a,b
32	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,6+ / 5,2 / 2,4	0,95 x 0,81	0,21 x 0,23	12,3 g	Tab. II: 12a,b
33	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,75 / 5,10 / 3,65	0,94 x 0,79	0,31 x 0,32	14,3 g	Tab. II: 13a,b
34	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,7 / 5,3 / 2,4	1,16 x 0,86	ø 0,25	15,4 g+	Tab. II: 14a,b
35	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,4+ / 5,3 / 3,1	1,18 x 0,72	0,35 x 0,3	16,7 g	Tab. II: 15a,b
36	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,3+ / 5,35 / 2,95	1,03 x 0,58	0,23 x 0,25	9,6 g	Tab. II: 16a,b
37	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,6+ / 5,5 / 1,1	0,92 x 0,68	0,26 x 0,26 xm	9,2 g+	Tab. II: 17a,b
38	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,7+ / 5,6 / 1,1	0,87 x 0,79	0,20 x 0,21	10,3 g+	Tab. II: 18a,b
39	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6+ / 5,5 / 0,5	0,81 x 0,65	0,17 x 0,33	7,6 g+	Tab. II: 19a,b
40	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,2 / 5,7 / 1,5	1,01 x 0,68	0,16 x 0,26	10,3 g+	Tab. II: 20a,b
41	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,15 / 5,75 / 2,40	1,06 x 0,62	0,30 x 0,30	11,2 g	Tab. III: 1a,b
42	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,1 / 5,5 / 2,6	0,64 x 0,70 +	0,26 x 0,26	7,9 g+	Tab. III: 2a,b
43	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8+ / 5,2 / 2,8	0,77 x 0,87	0,19 x 0,24	9,5 g+	Tab. III: 3a,b
44	Ru Typ B1/ Fa Typ B1b	7,7 / 6,15 / 1,55	1,08 x 0,32	0,31 x 0,31	7,8 g+	Tab. III: 4a,b
45	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,25+ / 5,8 / 2,45	1,04 x 0,56+	0,20 x 0,21	9,2 g+	Tab. III: 5a,b
46	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,7+ / 5,7 / 3	1,12 x 0,71	0,27 x 0,28	13,5 g	Tab. III: 6a,b
47	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,7 / 5,9 / 2,8	1,01 x 0,91	0,26 x 0,28	13,3 g	Tab. III: 7a,b

Plavecké Podhradie – hradný vrch: hroty šípov do luku						
č.	Typ Zm => Zimmermann 2000 Ru => Ruttkay 1976 Fa => Farkaš 2007 Ho => Holeščák 2019 Du => Durdík 1972b	celková dĺžka hrotu / dĺžka tela / trňa (cm)	maximálna šírka / hrúbka hrotu (cm)	priemer trňa (cm)	hmotnosť hrotu (g)	Tabuľka (Tab.)
47	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,7 / 5,9 / 2,8	1,01 x 0,91	0,26 x 0,28	13,3 g	Tab. III: 7a,b
48	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,65+ / 6,25 / 1,4	0,98 x 0,9	0,3 x 0,31	15,8 g	Tab. III: 8a,b
49	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,9+ / 6,05 / 0,85	1,11 x 0,75	0,21 x 0,26	12,2 g+	Tab. III: 9a,b
50	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,75+ / 6,15 / 0,6	1,02 x 0,75	0,15 x 0,19	13,0 g+	Tab. III: 10a,b
51	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,6+	0,96 x 0,67	0	10,0 g+	Tab. III: 11a,b
52	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,9+ / 6,3 / 0,6	1,03 x 0,76	0,26 x 0,28	14,1 g+	Tab. III: 12a,b
53	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	9,1 / 6,1 / 3	1,03 x 0,77	0,29 x 0,29	13,3 g	Tab. III: 13a,b
54	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,7+ / 5,85 / 1,85	0,78 x 0,9 +	0,30 x 0,30	12,1 g+	Tab. III: 14a,b
55	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	6,75+ / 6,2 / 0,55	1,02 x 0,68	0,22 x 0,23	11,7 g+	Tab. III: 15a,b
56	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,7+ / 5,9 / 2,8	1,05 x 0,96	0,28 x 0,29	17,5 g	Tab. III: 16a,b
57	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,8+ / 6,35 / 2,45	0,99 x 0,78	0,36 x 0,39	13,5 g	Tab. IV: 1a,b
58	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,65+ / 6,5 / 2,15	1 x 0,7	0,19 x 0,19	14,2 g	Tab. IV: 2a,b
59	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	9,3+ / 6,6 / 2,7	1,06 x 1	0,26 x 0,28	17,3 g	Tab. IV: 3a,b
60	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,7 / 6,6 / 2,1	0,83 x 0,78	0,28 x 0,3	13,6 g	Tab. IV: 4a,b
61	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,85+ / 5,7 / 2,15	0,92 x 1,02	0,19 x 0,22	13,5 g+	Tab. IV: 5a,b
62	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,3+ / 6,6 / 0,7	1,3 x 1,02	0,31 x 0,29	21,1 g+	Tab. IV: 6a,b
63	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	7,2+ / 6,6 / 1,6	0,90 x 0,82 +	0,28 x 0,35	12,8 g+	Tab. IV: 7a,b
64	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	3,3+	1,03 x 0,75	0	7,3 g+	Tab. IV: 8a,b
65	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	2,3+	0,9 x 0,58	0	3,0 g+	Tab. IV: 9a,b
66	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,9 / 6,65 / 3,25	1,08 x 0,86	0,3 x 0,3	16,3 g	Tab. IV: 10a,b
67	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8,05 / 6,05 / 2	1,19 x 0,74	0,26 x 0,28	16,2 g	Tab. IV: 11a,b
68	Zm Typ D 2-5/ Ru Typ 11/ Du Typ A1b	8 / 6,7 / 1,3	1,04 x 1	0,22 x 0,22	18,4 g	Tab. IV: 12a,b
69	Zm Typ D 2-4 / Du Typ A1b	8,8+ / 7,8 / 1	1,02 x 0,76	0,30 x 0,31	20,0 g+	Tab. IV: 13a,b
70	Zm Typ D 2-4 / Du Typ A1b	9,4+ / 7,6 / 1,8	0,93 x 0,7	0,15 x 0,18	15,3 g	Tab. IV: 14a,b
71	Zm Typ D 2-4 / Du Typ A1b	9,75+ / 7,3 / 2,45	1,15 x 0,8	0,25 x 0,26	19,3 g	Tab. IV: 15a,b
72	Zm Typ D 2-4 / Du Typ A1b	9,8+ / 7,6 / 2,2	1,15 x 0,86	0,21 x 0,28	20,0 g	Tab. IV: 16a,b
73	Zm Typ D 2-4 / Du Typ A1b	9,7 / 8,5 / 1,2	1,21 x 1,09	0,2 x 0,22	29,3 g+	Tab. IV: 17a,b

Tabela 1. Typológia a metrologia hrotov šípov do luku z Plaveckého Podhradia (podľa Durdík 1972b; Farkaš 2007; Holeščák 2019; Ruttkay 1976; Zimmermann 2000).

Tab. 1. Typology and metrology of bow arrowheads from Plavecké Podhradie (according to Durdík 1972b; Farkaš 2007; Holeščák 2019; Ruttkay 1976; Zimmermann 2000).

29: 1-3), ktoré je u nás možné spojiť s nomádmi (Holeščák 2019, 37).

Samostatnú skupinu hrotov šípov do luku tvoria malé pomerne masívne hroty kosoštvorcového prierezu s trňom. Ide o typy, ktoré boli používané proti krúžkovej zbroji, ktorú boli schopné vďaka svojmu tvaru prekonať. Podobné hroty sa nachádzajú vo východoeurópskom priestore. Ide o dva hroty kosoštvorcového prierezu, s dvojicou nízkych krídeliek (tab. I: 10, 11) s krátkym šesťuholníkovým krčkom a trňom. Oba dosahujú hmotnosť 7,6 a 7,7 g (tabela 1: 10, 11). Podobné hroty pochádzajú z Nového Targu

vo Wroclavi a patria do III. a V. horizontu osídlenia datovaných do 2. polovice 12. až prelomu 13. a 14. storočia (Marek 2018, 609, 611, Rys. 470: a; 476: b). Podobné dva hroty pochádzajú z Liptovského hradu (Hanuliak 1983, tab. VII: dva hroty vľavo hore). Takéto tvary sa vyskytujú aj v stepnej oblasti Ruska v 11. a 12. storočí (Medvedev 1966, Tablica 19: 17; 21: 37). Tvarom má k nim blízko aj štíhlejší a subtilnejší hrot kosoštvorcového prierezu s jedným skráteným ostrím, zabrúseným do nízkeho krídelka a ukončený trňom (tab. I: 9). Teoreticky ich môžeme priradiť k Z. Farkašom vyčlenenému variantu zá-

kladného typu 11 (*Ruttkey 1976*), konkrétne B11c (*Farkaš 2007*, 222, obr. 4: 11c), aj keď vzhľadom k dochovaným exemplárom sa zdá ich variabilita značná. Hmotnosť tohto hrotu dosahuje 3,1 g (tabela 1: 9). Tieto hroty šípov malých rozmerov, dosahujúce hmotnosť od 3 do 8 gramov patria pravdepodobne k munícii do reflexného luku a na lokalite spadajú do obdobia 2. polovice 13. storočia.

Ďalším ojedinelým typom hrotov sú štíhle šidlovité hroty šípov buď trojuholníkového prierezu (tab. I: 13), snád' typu B9 (*Ruttkey 1976*, 331, Abb. 54) alebo kosoštvorcového prierezu (tab. I: 14), prináležiacemu teoreticky k typu B11c/d (*Farkaš 2007*, 222, obr. 4: 11c-d). V oboch prípadoch sú hroty ukončené trňom. Ich hmotnosť je nízka v rozmedzí 4,1 g a 2,8 g (tabela 1: 13, 14). Podobný hrot pochádza z hradu Šariš (*Slivka 1981*, obr. 4: 27). Patrí sem aj masívnejší hrot kosoštvorcového prierezu s ihlancovitým telom a trňom (tab. I: 12), ktorého hmotnosť dosahuje 11,5 g (tabela 1: 12). M. Holeščák ho priradil k typu C.VIII.1.Za/4 (*Holeščák 2019*, Pl. XV: C.VIII.1.Za/4) a Z. Farkaš k typu B11d (*Farkaš 2007*, 222, obr. 4: 11d). Podľa T. Zimmermanna ho môžeme priradiť k typu D 2-4 (*Zimmermann 2000*, 75, Taf. 24). Podobný hrot sa našiel na Liptovskom hrade (*Hanuliak 1983*, tab. VII: vpravo dole druhý zprava). Šidlovité hroty s trojuholníkovým alebo švoruholníkovým prierezom sa často vyskytujú vo východoeurópskom priestore, kde môžu mať aj svoj pôvod už v 10. storočí (*Medvedev 1966*, Tablica 17: 38-40). Predpokladáme, že podobne ako v predchádzajúcich prípadoch ide o typy, používané na prerazenie ochrannej zbroje z organického materiálu alebo zo železných krúžkov. Na lokalite patria pravdepodobne do 2. polovice 13. storočia.

Poslednými ojedinelými tvarmi hrotov šípov do luku sú dva kusy, ktoré majú rozšírenú časť tela hrotu v prvej tretine dĺžky, t. j. pri jeho špici. Tá má trojuholníkový prierez. Telo a krčok majú pomerne dlhý, štíhly, smerom k trňu sa mierne rozširujúci, kruhového až šesťuholníkového prierezu (tab. I: 15, 16). Pokiaľ ide o ich hmotnosť, tá dosahuje 2,8 a 6,5 g (tabela 1: 15, 16). Podľa triedenia M. Holeščáka patria k typu C.VIII.1.Zb/5 (*Holeščák 2019*, Pl. XV: C.VIII.1.Zb/5). Podobné

tvary sú známe aj z východoeurópskeho stepného priestoru, avšak so štvorhranným prierezom z 10. až 13.-14. storočia (*Medvedev 1966*, Tablica 17: 22-24; 30G: 15).

Pre vyššie opísané hroty šípov predpokladáme, že vo väčšine z nich ide o hroty šípov skôr východného pôvodu, používané vzhľadom na ich nízku hmotnosť ako strelivo do reflexného luku, ktorým sa strieľalo na blízke ciele. Nepatri-li k šípom do neskorších ťažkých lukov. Do tejto kategórie patria hroty, ktorým sa venujeme v nasledovnej časti.

Najpočetnejšou skupinou hrotov šípov sú pribojné hroty šípov so štíhlym listovým telom kosoštvorcového prierezu so šesť a osemuholníkovým krčkom a trňom zväčša štvorcového prierezu, pričom ich celkový počet z lokality predstavuje 52 exemplárov, určených pre použitie do luku (tab. I: 17-20; II: 1-20; III: 1-16; IV: 1-9). Ich hmotnostné spektrum sa pohybuje v rozpätí od 7,3 g po 21,1 g, pričom priemerná hmotnosť kolíše v rozmedzí od 8 g do 13,5 g (tabela 1: 17-68). Ide o pomerne širokú tvarovú aj váhovou variabilitu tvarov tohto typu hrotu, čo je dôsledkom ich masovej výroby u rôznych výrobcov v širokej oblasti strednej Európy. Tieto typy hrotov pre výbavu lukostrelcov. Jednotlivé typy či skôr varianty sa v zásade odlišujú širším alebo užším tvarom listovitého rozšírenia hrotu, šírkou resp. výraznejším tvarom krčka hrotu, ktorý môže byť nevýrazný, priamo pokračujúci od ostria hrotu, alebo môže byť až mierne preliačený. Avšak je potrebné poukázať na fakt, že tvarová škála má minimálne rozdiely. Taktiež jeho prierez sa uvádza často ako kruhový, pričom v takmer väčšine prípadov aspoň z Plaveckého Podhradia ide o profily krčkov šípov skôr šesť až osemuholníkové, čo je vecou ich praktickej výroby, kde je podstatne jednoduchšie a časovo menej náročné vytvarovanie do tohto tvaru, ako do kruhového. Pokiaľ ide o prierezy zosilnenej listovitej časti hrotu, tak v zásade platí, že ide o hroty kosoštvorcového prierezu, len výnimočne je ich prierez v tvare plochého kosoštvorca (tab. III: 4). V zásade však ide o ten istý „uniformný“ typ hrotu, kde táto tvarová variabilita zdá sa má minimálny vplyv na ich funkčné využitie a datova-

nie. Existuje niekoľko označení tohto typu podľa typológií viacerých bádateľov. Na Slovensku je ich typologické označenie definované podľa A. Ruttkaya (1976, 331, 332, Abb. 54: 11) ako typ 11, ktorý prevzal a na varianty B11a a B11b rozšíril Z. Farkaš (2007, 215-230). Podľa jeho typológie patrí nami publikovaná vzorka 52 hrotov rôznej veľkosti a hmotnosti (tabela 1: 17-68) k typu 11, variantom 11a a 11b (Farkaš 2007, 221-223, obr. 4: 11a, 11b; 2015, 278, 279). M. Holeščák (2019, 78-80, Pl. XV: 2-7) ich priradil k typu C.VIII.1.Za a C.VIII.1.Zb. T. Durdík ich vo svojej typológii označuje ako typ A1b (1972b, obr. 2). Podľa T. Zimmermanna (2000, 76, Tafel 25) ide o Typ D 2-5. Spoločným znakom týchto hrotov okrem ich tvaru je aj ich pomerne ustálená hmotnosť, ktorá sa pohybuje štandardne v rozmedzí 10 až 14 g (tabela 1). Niektorí autori považujú masívnejšie a ťažšie exempláre tohto typu hrotov (nad 20 g) zo 14. storočia za muníciu do kuše (Slivka 1981, 238), iní to však považujú za nepravdepodobné (Farkaš 2007, 223), resp. nejednoznačné (Žákovský 2015, 80). S ich využitím ako streliva do kuše, ako aj s výskytom ešte v 15. storočí sa nestotožňujeme. Taktiež treba mať na zreteli, že podobne ako v prípade anglických lučištníkov mohli byť vo výzbroji stredoeurópskych armád používané viaceré typy lukov od ľahkých až po ťažké. Napríklad v prípade hrotov šípov kosoštvorcového prierezu s tuľajkou, označených ako „bodkin point“, používaných počas storočnej vojny Angličanmi v 14. storočí (napr. v bitke pri Kreščaku 1346) ako strelivo pre luk (tzv. longbow) dosahovala ich hmotnosť 14-25 g. Šíp mal celkovú hmotnosť cca 56 g (Hardy 2010, 68, table 4). Preto sa domnievame, že aj ťažšie exempláre, navyše neprekračujúce ani v našom súbore 19 g, boli používané pri lukostrelbe a nie ako strelivo do kuše (tab. IV: 10-16). Päť väčších a ťažších exemplárov (tab. IV: 13-16; tabela 1: 69-72) patrí k typu D 2-4 (Zimmermann 2000, 75, Tafel 24), pričom ich hmotnosť sa pohybuje v rozmedzí 15 až 30 g. Tieto hroty vychádzajú tvarom z typu 11 podľa A. Ruttkaya (1976, 331, 332), alebo typu A1b T. Durdíka (1972b, obr. 2), resp. D 2-5 podľa Zimmermanna (2000, 76). Tento typ sa bežne vyskytuje v strednej a časti východnej Európy a je všeobecne rámcovo da-

tovaný od 11. do 14. storočia. Ide o masovo vyrábaný hrot šípov, ktorý zdá sa tvoril najbežnejší typ súdobých armád. Nami prezentovaný súbor týchto hrotov šípov patrí najskôr do 2. polovice 13. storočia a časť pravdepodobne aj do 14. storočia, kedy používanie luku a tohto typu ustupuje masovému nasadeniu kuše. Patrí k najpočetnejšie zastúpeným nálezom na malokapatských hradoch a hrádkoch (Farkaš 2006, 294n.; 2007, 222; 2015). Typologické zloženie hrotov šípov z Plaveckého hradu je veľmi podobné ako súbor pochádzajúci zo Starého Zámku II nad Pezinokom (Farkaš 2015, 276-282, obr. 18, 19).

Z Plaveckého hradu a jeho bezprostredného okolia (hradný vrch, opevnenie na Pohanskej) nepochádza staršie datovateľný materiál ako z polovice 13. storočia. Pokiaľ ide o stredoveké osídlenie hradu, jeho výstavba je datovaná medzi roky 1253-1273, počas vlády Bela IV., čo je zároveň aj najspodnejšia hranica výskytu tohto typu šípov na lokalite. Tieto hroty najskôr súvisia s troma písomne doloženými vojnovými aktivitami z poslednej tretiny 13. storočia. Konkrétne s rokom 1273, kedy sa priamo pod hradom odohrala bitka medzi vojskom českého kráľa Přemysla Otakara II. a uhorským vojskom. Ešte na konci toho istého storočia hrad zmenil majiteľa. V roku 1286 ho násilne obsadil veľmož Mikuláš z Kyseku (Güssingu), avšak hrad neudržel. V roku 1287 Plavecký hrad spolu s Bratislavským hradom získal rakúsky vojvoda Albrecht I., proti ktorému vojensky zakročil Matúš Čák. Predpokladáme, že väčšina tu vyhodnocovaných hrotov šípov do luku súvisí práve s týmito udalosťami. Faktom je, že zo 14. storočia máme o hrade pomerne málo informácií. Snáď to súvisí s tým, že Uhorsko bolo v 14. storočí po smrti Matúša Čáka (1321) za vlády Anjouovcov pomerne stabilné a nepoznáme zmienky o vojnových udalostiach týkajúcich sa Plaveckého hradu.

2.2 Hroty šípov do kuše

Z Plaveckého Podhradia, z polohy hradný kopec a Pohanská poznáme aj niekoľko typov hrotov šípov do kuše. Masovejšie používanie a vojenské nasadenie kuše sa prejavuje v 14. storočí a svoje maximálne využitie dosahuje v priebehu

Plavecké Podhradie – hradný vrch: hroty šípov do kuše						
	Typ Zm => Zimmerman 2000 Du => Durdík 1972b	celková dĺžka hrotu / dĺžka tela / třňa / vnútornej tulajky (cm)	maximálna šírka / hrúbka hrotu (cm)	priemer třňa / vnútorný/vonkajší priemer ústia tulajky (cm)	hmotnosť hrotu (g)	Tabuľka (Tab.)
1	Zm Typ D 2-4/ Du Typ B1b/c	9,1 / 6,5 / 3,6	1,41 x 1,43	0,37 x 0,33	24,7 g+	Tab. V: 1a,b
2	Zm Typ D 2-4/ Du Typ B1b/c	7,6+ / 7,4 / 0,3	1,52 x 1,48	0,26 x 0,26	32,1 g+	Tab. V: 2a,b
3	Zm Typ D 2-4/ Du Typ B1b/c	8,5+ / 7,7 / 0,8	1,36 x 1,31	0,17 x 0,21	28,3 g+	Tab. V: 3a,b
4	Zm Typ D 2-4/ Du Typ B1b/c	10,35 / 6,8 / 3,55	1,68 x 1,58	0,25 x 0,34	41,6 g	Tab. V: 4a,b
5	Zm Typ D 2-4/ Du Typ B1b/c	10,5 / 7,7 / 3,2	1,5 x 1,43	0,25 x 0,25	37,3 g	Tab. V: 5a,b
6	Zm Typ D 2-4/ Du Typ B1b/c	10,65 / 8,5 / 2,15	1,72 x 1,52	0,26 x 0,21	51,8 g	Tab. V: 6a,b
7	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2b	6,25 / 3,73/ 2,52	1,65 x 1,62	ø 1,13 x 1,13 / 1,38 x 1,36	27,3 g+	Tab. V: 7a,b
8	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2b	5,7+ / 4,6 / 1,1	1,24 x 1,22 +	ø 0,81 / 1,1	22,5 g+	Tab. V: 8a,b
9	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	6,45+ / 4,33 / 2,12	1,78 x 1,09	ø 0,78 x 0,71 / 0,78 x 1,15 +	27,3 g+	Tab. V: 9a,b
10	Zm Typ T 2-6l/ Du Typ B2b	6,8+ / 3,9 / 2,9	1,72 x 1,72	ø 1,16 / 1,26 +	38,1 g+	Tab. V: 10a,b
11	Zm Typ T 2-6l/ Du Typ B2a	6,7+ / 3,64 / 3,06	1,62 x 1,51	ø 1,27 / 1,81 +	40,0 g+	Tab. V: 11a,b
12	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	6,9+ / 4,28 / 2,62	1,55 x 1,52	ø 0,95 / 1,12	29,5 g+	Tab. V: 12a,b
13	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2b	7,5+ / 4,65/ 2,85	1,66 x 1,22	ø 1,37 / 1,5	34,6 g+	Tab. VI: 1a,b
14	Zm Typ T 2-6l/ Du Typ B2b	6,9+ / 4,04/ 2,86	1,72 x 1,31	ø 1,39 x 1,09 / 1,4 x 1,2	35,3 g+	Tab. VI: 2a,b
15	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	7,55+ / 3,80 / 3,75	1,88 x 1,44	ø 1,8 x 1,2 / 1,96 x 1,41	44,8 g	Tab. VI: 3a,b
16	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	8,3+ / 4,71/ 3,59	1,83 x 1,49	ø 1,61 x 1,42 / 1,71 x 1,5	43,1 g+	Tab. VI: 4a,b
17	Zm Typ T 1-5s/ Du Typ B2c	8,9+ / 6,55 / 3,35	1,9 x 1,78	ø 1,02 x 0,96 / 1,39 x 1,36 +	56,7 g+	Tab. VI: 5a,b
18	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2c	8,3 / 5,54 / 2,86	1,86 x 1,75	ø 1,1 x 1,1 / 1,22 x 1,18	42,5 g+	Tab. VI: 6a,b
19	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2c	8,4 / 5 / 3,4	1,68 x 1,52	ø 1,4 x 1,45 / 1,56 x 1,66	35,9 g+	Tab. VI: 7a,b
20	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2c	4,9+	1,76 x 1,5	0	30,9 g+	Tab. VI: 8a,b
21	Zm Typ T 2-5s/ Du Typ B2a	8,7+ / 5,65 / 3,05	1,75 x 1,68	ø 0,92 x 0,77 / 1,46 x 1,24	50,1 g	Tab. VI: 9a,b
22	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2c	7,6+ / 4,8 / 2,8	1,63 x 1,24	ø 1,22 / 1,36	32,4 g+	Tab. VI: 10a,b
23	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2c	7,35+ / 4,33/ 2,68	1,57 x 1,5	ø 1,1 x 1 / 1,28 x 1,22	36,1 g	Tab. VI: 11a,b
24	Zm Typ T 1-5l/ Du Typ B2c	7,42 / 4,40 / 3,02	1,4 x 1,39	0,79 x 1 / 1,19 x 1,26	32,4 g+	Tab. VI: 12a,b
25	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	8,2 / 4,84 / 3,36	1,72 x 1,18	ø 1,17 x 1,32	34,4 g+	Tab. VII: 1a,b
26	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	8,85 / 5,73 / 3,12	1,98 x 1,13	ø 0,97 x 2 / 1,25 x 1,29	43,0 g	Tab. VII: 2a,b
27	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	8,2+ / 4,67 / 3,53	1,63 x 1,12	ø 1,22 x 1,18 / 1,3 x 1,36	39,2 g	Tab. VII: 3a,b
28	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	7,8+ / 4,7 / 3,1	1,64 x 1,09	ø 1,15 x 1,21 / 1,21 x 1,35	32,6 g+	Tab. VII: 4a,b
29	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	7,7 / 4,8 / 2,9	1,72 x 1,13	ø 1,22 x 1,08 / 1,35 x 1,28	37,3 g	Tab. VII: 5a,b
30	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	8,3+ / 5,6 / 2,7	1,42 x 1,04	ø 1,25 x 1,26 / 1,32 x 1,41	30,4 g+	Tab. VII: 6a,b
31	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	7,5+ / 4,85 / 2,65	1,76 x 1,4	ø 1 x 0,82 / 1,18 x 1,11	40,0 g+	Tab. VII: 7a,b
32	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	7,2+ / 4,98/ 2,22+	1,79 x 1,14	ø 0,9 x 1,1 +	36,4 g+	Tab. VII: 8a,b
33	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	7,8 / 4,87 / 2,93	1,15 x 1,23	ø 1,12 x 1,18 / 1,25 x 1,34	32,9 g+	Tab. VII: 9a,b
34	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	8,9 / 6,1 / 2,8	1,53 x 1,33	ø 1,11 x 1,11 / 1,29 x 1,31	44,0 g	Tab. VII: 10a,b
35	Zm Typ T 1-5s/ Du Typ B2c	9,7+ / 6,1 / 3,6	2,04 x 1,69	ø 1,21 x 1,31 / 1,32 x 1,48	61,0 g+	Tab. VII: 11a,b
36	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2c	8,2 / 5,1 / 3,1	1,78 x 1,46	ø 1,22 x 1,3 / 1,38 x 1,42	45,5 g+	Tab. VII: 12a,b
37	Zm Typ T 2-5s/ Du Typ B2c	10,6 / 7,27 / 3,33	2,61 x 0,99	ø 1,32 x 1,29	58,9 g+	Tab. VIII: 1a,b
38	listovitý - Du Typ B2a	10,4+ / 7,71 / 2,69	2,26 x 0,81	ø 1,02 x 1,25	44,3 g+	Tab. VIII: 2a,b
39	vidlicovitý Ru Typ A2/ Du Typ B2h	9,7 / 5,5 / 4,2	3,58 x 0,81	ø 1,08 x 1,23	58,5 g+	Tab. VIII: 3a,b
40	zdobený Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2b	9,4 / 6,34 / 3,06	1,64 x 1,2	ø 1,11 x 1,26	41,3 g+	Tab. VIII: 4a,b
41	ihlancový trojuholníkový	8 / 7,15/ 0,85/3,98	1,3 x 1,24 x 1,26	ø 0,9 / 1,32 x 1,2	32,8 g+	Tab. VIII: 5a,b
42	zdobený Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2a	7,1+ / 1,74	1,92 x 1,26	ø 0,72 x 1,25	36,6 g+	Tab. VIII: 6a,b
43	listovitý - Du Typ B2a	6,65+ / 3,43+ / 3,22	2,11 x 0,68	ø 1,12 x 1,35	30,9 g+	Tab. VIII: 7a,b
44	nápis - Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2b	10,4+ / 7,72 / 2,68	1,6 x 0,84	ø 1,08 x 1,25	37,6 g	Tab. VIII: 8a,b
45	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2b	8,05 / 4,4 / 2,25+	1,92 x 1,35	ø 1,40 / 1,74	48,79 g+	Tab. IX: 1a, b
46	Zm Typ T 2-5l/ Du Typ B2b	7,3+ / 4,1 / 3,2	1,86 x 1,84	ø 1,14/ 1,45	47,29 g+	Tab. IX: 2a, b
47	stopovacia plášťová munícia	10+ / 3,86 / 6,14	1,95 x 1,95	1,72 x 1,65 / 2,06 x 2,15	67,5 g+	Tab. IX: 3a-c
48	stopovacia plášťová munícia	11,4 / 3,8 / 7,6	ø 1,98	1,96 x 2,4 (deformácia)	48,7 g+	Tab. IX: 4a-c
49	stopovacia plášťová munícia	8,83+ / 3,11 / 5,72	ø 1,98	1,68 x 1,78 / 2,18 x 2,23	64,3 g+	Tab. IX: 5a-c

Tabela 2. Typológia a metrológia hrotov šípov do kuše a stopovacej plášťovej munície z Plaveckého Podhradia (podľa *Durdík 1972b; Zimmermann 2000*).

Tab. 2. Typology and metrology of crossbow arrowheads and hollow jacket tracing ammunition from Plavecké Podhradie (according to *Durdík 1972b; Zimmermann 2000*).

15. storočia. V našom geografickom priestore ide predovšetkým o obdobie husitských vojen a pôsobenie bratříkov v Hornom Uhorsku. Masové využitie kuše na bojovom poli súvisí s jej podstatne jednoduchším ovládaním pre bojovníkov-strelcov, kratší výcvik na jej zvládnutie oproti dovedy používanému luku. Pokiaľ ide o možnosti datovania hrotov šípov do kuše, tak vzhľadom na ich tvarovú a hmotnostnú uniformitu ide o problém. Variabilita hrotov šípov do kuše je podstatne univerzálnejšia ako v prípade hrotov šípov do luku. Prispieva k tomu aj masová produkcia tohto typu munície, ktorá bola podľa všetkého značne rozšírená. Hroty šípov do kuše, resp. používanie kuše ako takej sa objavuje v období 12. storočia. Vo väčšom rozsahu sa na území Uhorska začala kuša používať už v 14. storočí a pravdepodobne sa sem dostáva z Čiech a Poľska (Kalmár 1962).

Z lokality celkovo pochádza 45 kusov železných hrotov šípov do kuše rôznych typov. Ide o hroty s trňom, hroty s tuľajkou, ceremoniálne hroty, vidlicovitý hrot s viacnásobným ostrím, trojboký ihlancovitý hrot s krátkou vonkajšou a vnútornou tuľajkou.

Problematikou ich typológie a datovania sa v minulosti zaoberalo podobne ako v prípade hrotov šípov do luku viacerých európskych bádateľov, zameraných na konkrétne regióny s presahom do susediacich oblastí. V rámci Slovenska ide o typológiu hrotov do diaľkových zbraní, vypracovanú A. Ruttkayom (1976). Vidlicovitým hrotom venoval svoju pozornosť Z. Farkaš (Farkaš 2001, 2006, 2007, 2013, 2015). Podobne ako v prípade hrotov šípov do luku sa nadregionálnymi prácami pokúšajú sumarizovať poznatky zo širších oblastí strednej a západnej Európy práce B. Zimmermanna (2000) a V. Serdon (2005). Pre oblasť Čiech sú zásadné práce T. Durdíka (1972a; 1972b) a R. Krajíca (2003), na ktoré nadväzujú práce mladšej generácie bádateľov (Koscelník/Kypta/Savková 2013; Mazáčková 2013). V nami spracovanom súbore používame pri analýze hrotov šípov do kuše typológiu B. Zimmermanna, čiastočne T. Durdíka, Z. Farkaša a R. Krajíca.

2.2.1 Hroty šípov do kuše s trňom

Z lokality pochádza šesť masívnych hrotov šípov s trňom, ktoré je možné zaradiť na základe tvaru

a hmotnosti (24 až 51 g) k šípom do kuše (tab. IV: 17; tab. 1: 73; tab. V: 1-6; tab. 2: 1-5). Do istej miery vychádzajú z ťažkého typu hrotu D 2-4 (Zimmermann 2000, 75) určeného pre streľbu z luku, s rozpätím hmotnosti 15-30 g používaným v lukostrelbe. Podľa T. Durdíka ide o typ B1b/c (1972b, obr. 3). Identický hrot s trňom pochádza z Pezinka - Starého zámku II (Farkaš 2015, obr. 19: 7), ako aj z Liptovského hradu (Hanuliak 1983, 485, VI: dva hroty vľavo hore). Ako spodná hranica hmotnosti hrotov používaných pre kušu sa uvádza 25 g (Farkaš 2015, 278; Zimmermann 2000, 20). Takmer identický hrot šípu do kuše s trňom pochádza aj z hradu Rokštejn, kde patrí do horizontu II, datovaného do 2. polovice 14. storočia a začiatku 15. storočia. V mladších fázach osídlenia hradu Rokštejn sa už tieto hroty nevyskytujú (Mazáčková 2013, 264, Fig. 10: A6843). Podobný hrot je aj z lovecko-lesníckeho muzea v Úsově na Moravě, kde je taktiež nejednotný pohľad na jeho funkčné určenie, t. j. či ide o hrot šípu do luku alebo kuše (Žákovský 2011, 130, 131, 22: u). Taktiež z hradu Nevicke na Ukrajine pochádza tento typ hrotu s trňom z vrstiev spolu s klasickými strelami do kuše s tuľajkou (Dzembasz 1999, 274, XIV. tábla 1). Jeden ceremoniálny exemplár tohto typu hrotu, bohato zdobený bronzovým plechom na krčku je známy zo zbierok múzea v maďarskom Pécsi. Datovaný je do 14. storočia (Kalmár 1962, 74, 2. ábra: 3). Predpokladáme, že v našom geografickom priestore patria skôr k starším typom hrotov do kuše, ktoré môžeme datovať ešte do 14. storočia, snáď do jeho 2. polovice, prípadne až na začiatok 15. storočia.

2.2.2 Hroty šípov do kuše s tuľajkou

Medzi nálezmi z Plaveckého Podhradia sa nachádzajú železné hroty šípov do kuše niekoľkých typov. Hroty so štvorcovým prierezom listu B. Zimmermann delí na typ T 1-5l (leichte form) (tab. V: 7, 12; VI: 1, 6, 7; VII: 7, tab. 2: 7, 12, 13) a typ T 1-5s (schwere form, Zimmermann 2000, 46, 47, Tafel 6, 7), kam patria tri hroty (tab. VI: 5; VII: 11; VIII: 1; tab. 2: 17, 35, 37). Nie je vylúčené, že ide o staršie typy ako hroty s kosoštvorcovým prierezom, aj keď sa profilácie oboch typov vyskytujú spoločne. Tomu by snáď nasvedčovali aj nálezy z iných hradov a snáď aj

staršie hroty štvorcového prierezu s trňom (napr. Rokštejn II, *Mazáčková 2013*, Fig. 10: A3791, A3796). Ich vývoj potom v priebehu 1. polovice 15. storočia vyústil do hrotov s kosoštvorcovým a romboidným prierezom typu T 2-5l/2-5s. V. Serdon (2005, 101) ich priradila k typu E.

Podľa triedenia B. Zimmermanna spadá väčšina hrotov z lokality k typu T 2-5l (leichte Form), ktoré sa vyznačujú dĺžkou do 10 cm a hmotnosťou nepresahujúcou 28-50 g s kosoštvorcovým, resp. romboidným prierezom listu hrotu (*Zimmermann 2000*, 51-53, Tafel 9). V rámci typológie podľa nálezov z Čiech ide o typy B2a až B2c (*Durdík 1972b*, obr. 3). Podľa triedenia V. Serdon (2005, 104) patria k typu H.

Ich celkový počet z náleziska je 23 kusov (tab. V: 8, 9, 12; VI: 3, 4, 8, 10-12; VII: 1-6, 8-10, 12; IX: 1, 2; tabela 2: 8, 9, 14-16, 18-20, 22-34, 36, 38). V prípade tohto typu ide o univerzálny hrot používaný takmer v celej stredovekej Európe. Tento typ je bežne rozšírený v celej strednej Európe a patrí k bežne rozšíreným nálezom z hradov v celom Maďarsku, Rakúsku, Poľsku, Čechách aj na Slovensku. V priestore Čiech, Moravy a Slovenska sa často a početne vyskytujú predovšetkým z obdobia husitských vojen, pri dobíjaní hradov v rámci likvidácie husitských posádok, ako tomu bolo napr. na hrade Sion v roku 1437, kde identickú muníciu do kuše používali obrancovia hradu ako aj obliehatelia (*Koscelník/Kypta/Savková 2013*, 583, obr. 7, 8). Početne sú zastúpené aj na hrade Rokštejn vo fáze IIIb z 15. storočia (*Mazáčková 2013*, 264, Fig. 11). Známe sú aj z Boleradického hradu (*Žákovský 2015*, 79, 80, obr. 8), či Křivoklátu (*Hložek/Ławrynowicz 2020*, 189-191, Fig. 8: 1-10). Druhý typ patriaci k ťažkej forme T 2-5s (schwere Form, s kosoštvorcovým alebo romboidným prierezom, *Zimmermann 2000*, 51-53, Tafel 10) sa na lokalite vyskytuje minimálne v počte 4 kusov s hmotnosťou nad 50 g a dĺžkou cez 10 cm (tab. VI: 9, VIII: 1, tabela 2: 21, 37).

Niektoré hroty z lokality by bolo možné priradiť k typu T 2-6 (*Zimmermann 2000*, 53, 54, Tafel 11) alebo typu I podľa V. Serdon (2005, 105). Ide o hroty s kratšou tuľajkou a kratším listovitým hrotom so zaoblenými ostriami alebo ostro hraneňou spevnenou časťou listu kosoštvorcového prierezu (tab. V: 10-11, VI: 2; tabela 2: 10, 11, 14).

Pokiaľ ide o chronológiu týchto typov striel do kuše, je možné len rámcové datovanie, keďže kuša bola používaná bežne od 14. do 16. storočia ako zbraň pešiakov, ale aj ako obranná hradobná zbraň. V našom prípade nie je vylúčené, že väčšina hrotov šípov týchto dvoch základných typov T 1-5, T 2-5 a T 2-6 patrí na lokalite do obdobia 15. storočia a súvisí s aktivitou husitských vojsk medzi rokmi 1428 až 1435 (viď. podrobne v časti venovanej numizmatickým nálezom z 15. storočia), resp. s bratříkmi (1440-1467), ktorí boli definitívne porazení v bitke pri Veľkých Kostolanoch v roku 1467 vojskami Mateja Korvína. Kuša sa však používala bežne aj naďalej do 16. storočia, to znamená, že časť nálezov môže súvisieť s bližšie neidentifikovanými vojenskými, prípadne inými aktivitami pod Plaveckým hradom v 15. a 16. storočí. Nepredpokladáme, že hroty šípov z miesta ich rozptylu na hradnom vrchu a v sedle pod ním, súvisia s lovom divokej zveri.

Hroty šípov do kuše v jej základnom a najpočetnejšom type predstavujú bežný uniformný tvar s niekoľkými jeho variáciami od ostro hraneňej tretiny hrotu až po listovitý zaoblený tvar listu. Odlišnosti sa vyskytujú aj v prierezoch listu. Hroty majú štvorcový, kosoštvorcový, romboidný a lichobežníkový sploštený tvar. V zásade však platí, že ide o masovo vyrábané strelivo, ktoré nebolo vyrábané z príliš kvalitného železa (*Koscelník/Krypta/Savková 2013*, 583-589). V absolútnej väčšine ich hmotnosť na lokalite neprekračuje 50 g (tabela 2). Ich tuľajky sú vyrobené z dvojice lalokov, ktoré sa vzájomne len prekrývajú. Podobné hroty sa vyskytli aj na ďalších opevneniach a hradoch, jednak v priestore Malých Karpát a ich okolia, napr. v Posádke pri Gajaroch (*Polla 1962*, obr. 7: 1-4, 6-8), ako aj na mnohých ďalších na území Slovenska a Čiech (*Budaj/Pírek 2017*, 188, tab. III: 8-13; *Hanuliak 1983*; *Pilková/Šimončíčova Koošová 2016*, 174, tab. I: 7-18; *Slivka 1981*).

Spomedzi hrotov šípov do kuše sa vymykajú dva identické exempláre. Ide o hroty ktoré majú tuľajku spojenú medenou spájkou s predĺženým listovitým hrotom plochého kosoštvorcového prierezu a šesťuholníkovým krčkom. Hroty sú precízne opracované a ich hmotnosť dosahuje 44 g, resp. pri poškodenom exempláre skôr me-

nej (tab. VIII: 2, 7; tabela 2: 38, 43). Patria k typu B2a podľa triedenia T. Durdíka (1972b, obr. 3). Podobným hrotom avšak bez medenej spájky je exemplár s pomerne plochým kosoštvorcovým prierezom (tab. VII: 2).

2.2.3 Vidlicovitý hrot do kuše

Hroty s vidlicovitým viacnásobným ostrím a s tuľajkou (tab. VIII: 3; tabela 2: 39) sa ako munícia do kuše vyvinuli pravdepodobne začiatkom 14. storočia z podobných hrotov šípov s trňom, používaných lukostrelcami. Ide o prvok východoeurópskeho pôvodu, často spájaný s nomádskymi etnikami, ako hroty šípov do luku proti šlachám zvierat. Vyskytovali sa v podobe vidlicovitého hrotu s trňom. Dôsledkom zásahu takýmto hrotom vzniká rana s masívnym devastácnym zranením svalovej hmoty spojená s masívnym krvácaním. Niektorí bádatelia predpokladajú, že sa tento typ vidlicového hrotu do kuše vyvinul v Uhorsku (Farkaš 2013, 157; Polla 1962, obr. 7: 9; Šlauka 1995, 87). Podľa typológie A. Rutkaya (1976, 328) patria do skupiny hrotov šípov do kuše s tuľajkou typu A2. Podľa T. Durdíka ide o typ B2h (1972b, obr. 3), resp. R. Krajčica ide o hrot patriaci do skupiny B k typu Va (Krajčica 2003, obr. 151: Va, 187). Niekedy sa okrem vidlicových hrotov s tuľajkou objavujú aj v prevedení s trňom, rovnako určené pre kušu (Budaj/Pírek 2017, 189, tab. III: 15). Tieto hroty sú spájané s použitím proti jazde, čo má svoju tradíciu v skoršom období stredoveku. Inak boli používané predovšetkým na lov divokej zveri, čoho dokladom je aj ich časté vyobrazovanie na dobových umeleckých dielach zobrazujúcich lovecké scény.

2.2.4 Zdobené hroty do kuše

K ojedinelým nálezom na lokalite patria zdobené hroty šípov. Ide o dva exempláre, ktoré sú zdobené na krčku, resp. tuľajke prstencami z mosadze. V prvom prípade ide o úzky prstenec v drážke zdobený presekávaním po obvode s hmotnosťou 41,3 g (tab. VIII: 4; tabela 2: 40). V druhom prípade je na krčku hrotu široký prstenec, zdobený

po obvode rytým vetvičkovým vzorom (tab. VIII: 6). Hrot poškodený bez tuľajky, ktorého hmotnosť je 36,6 g (tabela 2: 42).³ Ide o hroty typu T 2-5l (Zimmermann 2000, 51–53, Tafel 9). Na jednom hrote je na jednej strane listu dochovaný dnes už nečitateľný nápis v podobe gotickej minuskuly (tab. VIII: 8, typ T 2-5l). Hrot má hmotnosť 37,6 g (tabela 2: 44). Pokiaľ ide o tvar hrotov, všetky tri exempláre sú precízne vypracované a všeobecne majú štíhly pretiahnutý tvar. Výzdoba sa vyskytuje na listoch hrotov, ako aj na tuľajkách. Ide o nápisy v minuskule, objavujú sa české nápisy v podobe venovaní Panne Márii resp. svetcom „mamyła, mamylapano, mamylapanny, marya/pano, marya, ZdarZ/buo [h], warvy/woka“, ktoré sú v kombinácii s monogramom (Nickel 1969, 105–107, Abb. 6–11). Teoreticky to tejto skupiny patrí aj hrot šípu z Plaveckého Podhradia s už spomínaným nečitateľným nápisom, ale bez ďalšej výzdoby (tab. VIII: 8). Objavujú sa symboly v tvare koruny a pštosie pero, ktoré sú spájané s českými kráľmi. Monogramy bývajú spájané s vládcami alebo svetcami (Nickel 1969, 128; Měchurová 1989, 209, 210). Zdobené hroty šípov sú v prevažnej časti viazané na územie Čiech (Nickel 1969, 101–163; Durdík/Brych 1984, 674–676; Měchurová 1989, 208–210; Nekuda/Doležal/Veselý 2007, 171–179; Mazáčková 2012, obr. 192: MIL 633, MIL 1217). Zriedkavo sa nachádzajú aj na území Maďarska (Kalmár 1957; 1962, 1. ábra, 2. ábra), Poľska (Kotowicz/Muzyczuk 2008, 135–140) a Slovenska. Z Malých Karpát pochádza zdobený hrot šípu z hradu Ostrý kameň (Samuel 2003, 120, obr. 99), podobne aj zo Smoleníc (Ruttkay 1978, 46, obr. 34).

Zdobené hroty šípov do kuše a ich funkčné využitie je stále diskutovanou témou. Vzhľadom na fakt, že ide o ojedinele sa vyskytujúce predmety, je pravdepodobná ich výroba pre úzky okruh užívateľov. Pri starších vyhodoteniach týchto hrotov sa usudzovalo, že ide o strely používané šľachtou na lov zveri alebo na terčovú strelbu (Koula 1893–95, 142). Podľa J. Kalmára sa takto zdobené hroty šípov do kuše prakticky

³ Spektrálna povrchová röntgenová analýza bola vykonaná na prístroji XRF analyzátor NITON XL3t (výrobca: Thermo Fisher Scientific, NITON (USA)). Zloženie drôtu farebného kovu na hrote (tab. VIII: 4): Cu: 51,71%, Zn: 10,8, Fe: 37,12: 0,35% (železo tvorí okolie tauzie), zloženie prstenca farebného kovu na hrote (tab. VIII: 6): Cu: 81,16%, Zn: 13,04%, Sn: 0,35% (meranie vykonal R. Čambal).

nevyužívali, ale išlo o symbolické ceremoniálne odznaky kapitánov streleckých cechov a „kráľov“ streleckých súťaží. Tento titul súvisí aj so strelbou z kuše a je známy už v 14. storočí. Počas ceremónií nosili kapitáni streleckých združení (cechov) či bratstiev v rukách ako svoj symbolický odznak elegantne vyzerajúci bohato zdobený šíp, najmä keď otvárali alebo ukončovali streleckú sezónu (*Kalmár 1957*, 164; 1962, 71–84). Pri identifikovaných písmenách „S“ na telách hrotov sa to interpretuje ako symbol mena Sebastián, ktorý bol hlavným patrónom bratstva strelcov svätého Sebastiána. Bratstvo bolo rozšírené od 14. storočia najmä v západnej Európe. Písmeno „b“ v prípade nálezov z Innsbrucku môže odkazovať na francúzske formu mena Sebastián – Bastient. Forma Bastian alebo Bastei sa používa aj v nemčine. Svätý Sebastián bol patrónom lukostrelcov (*Kalmár 1957*, 158, 161; 1962, 71–84; *Ruttkay 1978*, 46). Interpretácia H. Nickla, ktorý spracoval české nálezy zdobených hrotov šípov je odlišná. Predpokladá, že v prípade takto zdobených hrotov šípov ide o odznaky hodnosti veliteľov oddielov či jednotiek strelcov z kuší. Dokladá to analýzou ikonografických prameňov v podobe maľovaných portrétov významných osobností vyobrazených v zbroji, ktoré držia šíp „mimoriadnej“ veľkosti (*Nickel 1969*, 142). S touto hypotézou sa stotožňujú aj ďalší autori, ktorí ju podporujú tvrdením, že nálezy tohto typu striel súvisia s objektmi vojenskej funkcie (*Durdík/Brych 1984*, 676; *Mechurová 1989*, 210; *Nekuda/Doležal/Veselý 2007*, 172, 173). Do druhej skupiny patria portréty dvoranov a nevojenských osobností, ktoré držia v ruke šíp normálnej veľkosti. To pravdepodobne súvisí s turnajovými zvyklosťami, kedy je z Francúzska doložený zvyk, pri ktorom mal organizátor turnajov v ruke šíp. Ten v prípade hroziaceho nebezpečného vyhrotenia súboja jednoducho vhodil šíp do kolbiska a tým zápas ukončil. Zároveň H. Nickel predpokladá, že tento zvyk môže mať svoj pôvod vo Francúzsku, odkiaľ sa dostal do Čiech, kde sa prejavil v podobe bohato zdobených hrotov. Nevylučuje ani možnosť, že tento zvyk naopak priniesli bojovníci z Čiech

do západnej Európy. Na vyvrátenie alebo potvrdenie týchto téz vzhľadom na chýbajúce dobové pramene žiaľ neexistuje jednoznačná odpoveď (*Nickel 1969*, 142). Presné chronologické zaradenie zdobených hrotov šípov je problematické. Rámcovo je možné ich datovať do 15. storočia, predovšetkým však v závislosti od nálezových kontextov v zánikových horizontoch na lokalitách. V prípade nálezov z Plaveckého Podhradia je interpretačná rovina sporná, keďže ide o hroty nájdené mimo areálu hradu, bez bližšieho kontextu. To znamená, že môžu súvisieť s viacerými spomenutými interpretáciami.

2.2.5 Trojboký ihlancovitý hrot do kuše

Zaujímavým a ojedinelým, aj z hľadiska širšej strednej Európy, je hrot do kuše tvaru trojbokého ihlana, trojuholníkového prierezu a s krátkou tuľajkou (tab. VIII: 5). Na jednej strane má vyrazenú značku v podobe polmesiaca. Vzhľadom na jeho pomerne nízku hmotnosť 32,8 g (tabela 2: 41) nepredpokladáme, že išlo o strelivo do ťažkých torzných zbraní.

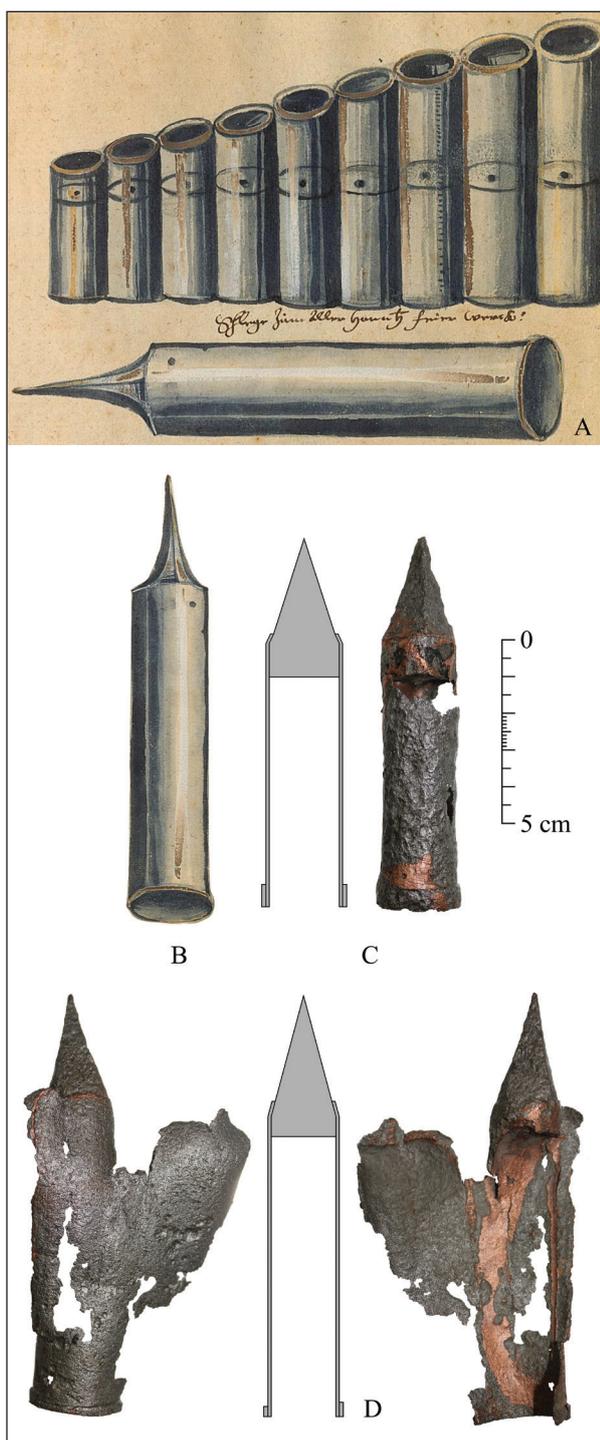
3. PALNÉ ZBRANE

Medzi nálezmi z lokality sa nachádzajú aj predmety, ktoré súvisia s palnými zbraňami. Ide predovšetkým o železné delové gule malej ráže (priemer 5 cm), jednu dutú delovú guľu, ale aj o niekoľko desiatok železných guľiek do mušket.

3.1 Plášťová stopovacia munícia

K najzaujímavejším nálezom patrí munícia v podobe plášťových striel, vyrobených zo železného plechu do podoby dutého šulca, ktorý má plný hrot vyrobený do tvaru štvorbokého ihlana (tab. IX: 3–5). Jeden exemplár má plášť v podobe valcovitého tela roztrhnutý explóziou zvnútra (tab. IX: 5). To naznačuje použitie výbušnej náplne v tele. Priemer valcovitého tela striel je 1,95–1,98 cm. Plech je spojený letovaním medenou spájkou, v spodnej časti spevnený železným prstencom.⁴ Hmotnosť týchto striel dosahuje

⁴ Spektrálna povrchová röntgenová analýza bola vykonaná na prístroji XRF analyzátor NITON XL3t (výrobca: Thermo Fisher Scientific, NITON (USA)). Zloženie spájky z farebného kovu na všetkých troch exemplároch striel: Cu: 99 % (meranie vykonal R. Čambal).

Obr. 3. A–B: plášťová stopovacia munícia z roku 1622 (podľa *Schirvatt 1622*, 46; upravené, bez mierky). C–D: plášťová stopovacia munícia z Plaveckého Podhradia (autor R. Čambal).

Fig. 3. A–B: hollow jacket tracing ammunition from 1622 (according to *Schirvatt 1622*; edited, without scale). C–D: hollow jacket tracing ammunition from Plavecké Podhradie (author R. Čambal).

48 g až 67,5 g (tabela 2: 47–49). Vnútro valcovitého tela projektilu bolo vyplnené pušným prachom, alebo pilinami, papierom či vlnou. Ide o muníciu označovanú Pirsch-Rohrs zo 16. a 17. storočia. O ich využívaní svedčia popisy ich konštrukcie v dobových prameňoch, konkrétne vo vojenských príručkách zo 16. a 17. storočia (*Dilich 1607*, 135, 136). Pokiaľ ide o analogické nálezy tohto typu munície, tie nie sú v literatúre z nálezových celkov z lokalít dostupné. Pokiaľ ide o interpretáciu funkčného využitia tejto munície, je pravdepodobné, že ide o strely, ktoré boli používané ako stopovacia munícia, slúžiaca na označovanie potenciálnych cieľov, na ktoré mala byť sústredená palba. To znamená, že ide o akúsi formu „dymovnice“, keďže obsah strely bol vyplnený papierom, vlnou, pilinami a pravdepodobne aj pušným prachom. To malo po zapálení knotu a odpálení za dôsledok vypúšťanie dymu z komory strely. Na exemplároch z Plaveckého Podhradia nie sú zachované otvory na knot v spodnej časti tela strely. Na identických nálezoch z hradu Murán sa však vyskytujú.⁵ Táto munícia sa používala v období tridsaťročnej vojny. To by potvrdzovalo aj jej zobrazenie v roku 1622 H. G. Schirvattom ako munície používanej artilériou (*Schirvatt 1622*, 46). Zároveň môže ísť aj o formu primitívnej rozbušky podobného tvaru a konštrukcie do súdobých granátov a rakiet.⁶

Žiaľ nateraz nie je možné jednoznačne interpretovať tento typ munície. Dôvodov je viacero. Ide hlavne o stav výskumu, kde nateraz tieto nálezy chýbajú a predovšetkým nedostatočný stav publikovania týchto predmetov.

3.2 Munícia do muškiet

Pomerne početne sú z lokality zastúpené železné guľky do palných zbraní. Ide o tri základné kalibre. Prvým sú guľky takmer dokonalého tvaru, ktorých priemer sa pohybuje v rozme-

⁵ Nepublikovaný súbor nálezov z hradu Murán vrátane niekoľkých exemplárov identických „explozívnych“ striel sa nachádza v zbierkach SNM-Historického múzea v Bratislave, ktoré Mgr. M. Budaj, PhD. a Mgr. M. Pírek, PhD. pripravujú do tlače.

⁶ Autori ďakujú kolegovi Mgr. P. Žákovskému, Ph.D. za cenné rady a postrehy pri vyhodnocovaní problematiky militárií.

Plavecké Podhradie – hradný vrch: munícia do palných zbraní				
	Typ palnej zbrane	Priemer (\varnothing - mm)	Hmotnosť (g)	Tabuľka (Tab.)
1	mušketa	23 - 24 mm	49,31 g	Tab. X: 1
2	mušketa	21 - 23 mm	41,91 g	Tab. X: 2
3	mušketa	22,5 mm	46,24 g	Tab. X: 3
4	mušketa	22,5 mm	42,71 g	Tab. X: 4
5	mušketa	21 - 22 mm	38,63 g	Tab. X: 5
6	mušketa	22 mm	43,80 g	Tab. X: 6
7	mušketa	22,5 mm	41,68 g	Tab. X: 7
8	mušketa	21,5 mm	39,52 g	Tab. X: 8
9	mušketa	22 - 22,5 mm	43,27 g	Tab. X: 9
10	mušketa	21,5 - 23,5 mm	43,60 g	Tab. X: 10
11	mušketa	21 mm	36,59 g	Tab. X: 11
12	mušketa	20,5 - 21,5 mm	36,42 g	Tab. X: 12
13	mušketa	20,5 - 21 mm	38,01 g	Tab. X: 13
14	mušketa	20 - 20,5 mm	32,22 g	Tab. X: 14
15	mušketa	20,5 - 21,5 mm	35,88 g	Tab. X: 15
16	mušketa	20,5 mm	33,64 g	Tab. X: 16
17	mušketa	24 - 15,5 mm	32,36 g	Tab. X: 17
18	mušketa	19,5 - 20,5 mm	32,27 g	Tab. X: 18
19	mušketa	19,5 - 20,5 mm	31,34 g	Tab. X: 19
20	mušketa	20 mm	30,49 g	Tab. X: 20
21	mušketa	18,5 - 20,5 mm	29,67 g	Tab. X: 21
22	mušketa	19 - 20,5 mm	29,60 g	Tab. X: 22
23	mušketa	19 - 20,5 mm	28,84 g	Tab. X: 23
24	mušketa	19 - 19,5 mm	28,65 g	Tab. X: 24
25	mušketa	18 - 19,5 mm	25,97 g	Tab. X: 25
26	mušketa	19 - 20 mm	29,69 g	Tab. X: 26
27	mušketa	18,5 - 19 mm	24,55 g	Tab. X: 27
28	mušketa	18 mm	22,25 g	Tab. X: 28
29	mušketa	16 - 18 mm	19,89 g	Tab. X: 29
30	tarasnica?	32,5 mm	136,68 g	Tab. X: 30
31	falconet kaliber 50 mm (1 librové delo)	48,5 - 49,5 mm	479,60 g	Tab. X: 31
32	falconet kaliber 50 mm (1 librové delo)	49 - 51,5 mm	473,11 g	Tab. X: 32
33	falconet kaliber 50 mm (1 librové delo)	48,2 - 49,2 mm	439,05 g	Tab. X: 33
34	granát	67,5 mm	289,15 g+	Tab. X: 34
35	delo 75 mm (3 librové)	68 - 71,5 mm	1282,89 g	Tab. X: 35
36	delo 75 mm (3 librové)	71,5 - 72,5 mm	1561,26 g	Tab. X: 36

Tabela 3. Typológia a metrologia munície do palných zbraní (gulky do muškiet a kanónov) z Plaveckého Podhradia.

Tab. 3. Typology and metrology of firearm ammunition (musket and cannon balls) from Plavecké Podhradie.

dzí 16–19 mm, ale predovšetkým 19–20 mm, s priemernou hmotnosťou 20 až 40 g (tab. X: 1–29; tabela 3: 1–29). S najväčšou pravdepodobnosťou ide o muníciu do muškety, čo by zodpovedalo kalibru munície do muškiet s luntovým zámkom zo začiatku 17. storočia (*Klučina/Romaňák 1983*, 248, 249), pričom sa používali aj v 2. polovici 17. storočia (*Klučina/Romaňák/Richter 1984*, 22). V tom čase je na lokalite opäť pomerne veľa deponátov mincí, čo by mohlo súvisieť s prvou fázou tridsaťročnej vojny (1618–1648) a ťažením Gabriela Bethlena v roku 1619. Pokiaľ ide o Plavecký hrad, neexistujú však pre toto tvrdenie písomné doklady. Je len málo pravdepodobné ich skoršie využitie v 15. až 16. storočia. V tomto období sa ako munícia do hákovníc používala jednak kompozitná munícia v podobe guľiek so železným jadrom zaliatym do oloveného plášťa (*Koscelník/Kypta/Savková 2013*, obr. 11A). Časté sú predovšetkým olovené projektily v tvare šulcov rôznych ráží 15–22 mm a 20–22 mm, ale aj väčších priemerov (*Koscelník/Kypta/Savková 2013*, 590, 591, obr. 10B, 11B). Ráž hákovnice dosahovala 20–30 mm (*Klučina/Romaňák 1983*, 188). Podobne je tomu aj v prípade píšťal/ručníc, kde sa pre zmenu používali odlievané guľky menšieho ale aj podobného priemeru (*Koscelník/Kypta/Savková 2013*, 591–594, obr. 10A). Identické železné guľky podobných rozmerov z ľahkých palných zbraní a ťažkých hradobných pušiek o priemere 1,8–2,5 cm a hmotnosti 46,5 g sa nachádzajú aj v nálezoch už z prvej polovice 15. storočia z hradu Kőszeg, vo vrstve spolu s hrotmi šípov do kuše (*Holl 1992*, 68, 168. kép, vpravo dole). Zároveň nie je vylúčené, že v prípade týchto železných guľiek môže ísť aj o kartáčové strely do kanónov, aj keď tie majú skôr menší priemer.

Súčasťou pušky – guľovnice s kolieskovým zámkom, je časť železného kovania v podobe profilovaného lučíka s opierkou pre prsty v podobe 3 oblúkov (tab. XI: 1). Ich výroba začína okolo roku 1560 a trvá až do 2. polovice 19. storočia. Niekoľko nálezov profilovaných lučíkov pochádza z protitureckého hradu v Szehszárd – Palánk (*Gaál 2017*, tábla 4: 7–9).

3.3 Delové guľe

Druhým kalibrom je zastúpená jedna železná guľa o priemere 32,5 mm (tab. X: 30; tabela 3: 30). Tá pravdepodobne patrí k munícii, používanej tarasnicami v 15. storočí.

Troma exemplármi sú zastúpené železné delové guľe s priemerom 48,2 až 51,5 mm a hmotnosťou 439 až 479 gramov (tab. X: 31–33; tabela 3: 31–33). Niekoľko podobných guľ s kalibrom 48 mm pochádza z protitureckého hradu v Szehszárd – Palánk zo 16. storočia (*Gaál 2017*, 316, 317, tábla 3: 13, 14). Tieto guľe patria k munícii do ľahkých poľných diel menších kalibrov – falkonetov zo 16. až 17. storočia (jednolibrových diel – ráž okolo 50 mm a hmotnosť ca. 0,6 kg; *Gronský/Kočan 2017*, 74: 1). Jeden falkonet zo železa sa nachádza v zbierkach SNM-Archaeologického múzea v Bratislave a údajne pochádza okolia Nitry (*Habáň 2007*, 259, 260, obr. 1, 2).

Najväčšie delové guľe v súbore majú priemer 68–72,5 mm. Jedna z nich je vyrobená zo železa o hmotnosti 1561 g (tab. X: 36; tabela 3: 36) a druhá z liatiny o hmotnosti 1282 g (tab. X: 35; tabela 3: 35), čoho dokladom je aj plastický šev po jej obvode. Podobné kalibre pochádzajú taktiež z protitureckého hradu v Szehszárd – Palánk zo 16. storočia (*Gaál 2017*: tábla 2), vrátane fragmentov potrhaných diel z bronzu s kalibrom 75 mm (*Gaál 2017*, tábla 1). Vyskytli sa tam guľe do diel rôznych kalibrov s rôznorodou škálou. Delá a palné zbrane mali v 15.–16. storočí rozmanité ráže, čo je všeobecným javom tej doby, preto môže byť pomerne veľký rozptyl priemerov ich munície (*Gaál 2017*, 316, 317). Rozmermi aj hmotnosťou patria tieto guľe k munícii do trojlibrových diel (ráž 0,7–0,75 mm, hmotnosť guľ v rozmedzí 1–1,6 kg; *Gronský/Kočan 2017*, 74: 1) zo 16. a 17. storočia.

Zaujímavým nálezom je aj fragment dutej guľe – granátu so zachovanou polovicou otvoru pre knôt. Guľa s priemerom 67,5 mm mala stenu hrubú 0,8 až 1,1 cm (tab. X: 34; tabela 3: 34).

4. ČEPEĽ MEČA

K ojedinelým nálezom patrí zlomená čepel meča z časti tesne pod hrotom, pomerne štíhleho tva-

ru. Na tomto fragmente nie sú stopy po žľabe (tab. XI: 2). Prierez čepele je šošovkovitý. Ide o vyvinutý vrcholnostredoveký tvar, ale vzhľadom na fragmentárnosť predmetu a absenciu akýchkoľvek špecifických znakov na čepeli je problematické zaradiť ju ku konkrétnemu typu meča podľa používaných typológií (*Geibig 1991; Oakeshott 1991*). Z toho dôvodu ho možno datovať len rámcovo do 13. až 15. storočia.

5. SÚČASTI VÝSTROJA JAZDCA

Pomerne početne sú na lokalite zastúpené súčasti výstroja jazdca. Patria k nim strmeň a niekoľko ostrôh spolu so zubadlami. V ich prípade ide pravdepodobne o stratové nálezy, nesúvisiace s bojom. Zaujímavým a v rámci súboru ojedinelým nálezom je strmeň kruhového tvaru typický pre nomádov.

5.1 Strmeň

V súbore sa nachádza kompletne zachovaný železný strmeň takmer kruhového tvaru s trojuholníkovým vrcholom a vnútorným priemerom 11,6 × 11,2 cm. Stúpadlo strmeňa je rozšírené, široké 3 cm, oddelené od ramien pri ich koreni dvojicou profilovaných hruškovitých výčnelkov z profilu pripomínajúcich ľudskú tvár. Oblúkové ramená prechádzajú do trojuholníkového vrchu k otvoru strmeňového remeňa obdĺžnikového tvaru, ktorý má rozmery 3,6 × 0,7 cm. Po jeho oboch stranách je výzdoba v podobe dvojice zvislých rýh (tab. XI: 3a-3f). Tento strmeň je možné spojiť s nomádkym spôsobom jazdy na koni. Identický nález pochádza z Maďarska z hrobu Kumánskeho beja v Csengele (*Holeščák 2020, 92, tam širšia analýza a ďalšia literatúra; Horváth 2001, 177*). Patrí k typu IX podľa Kirpičnikova a je datovaný do 12.–13. storočia (*Кирпичников 1973, Рис. 29*). Známe sú nálezy tohto typu aj z územia Nemecka (*Gößler 2012, 209, 210, Abb.*

17). V našom prípade ide s najväčšou pravdepodobnosťou o predmet pochádzajúci z 2. polovice 13. storočia, aj vzhľadom na vyššie spomínané datovanie počiatkov hradu a vojnové udalosti z poslednej tretiny 13. storočia. Okrem toho je známe, že práve v tejto časti Záhoria ale aj na Šariši boli ako strážcovia hraníc usadení Kumáni, Polovci či Plavci (*Marek 2010, 8, 9; 2011, 206*), od ktorých je odvodený aj samotný názov obce Plavecké Podhradie.⁷ Slúžili v Uhorskej armáde a zúčastňovali sa na vojnových konfliktoch. Kráľ Belo IV. a jeho syn Štefan V. ich využívali v konflikte s českým kráľom Přemyslom Otakarom II. Taktiež v boji o dedičstvo Babenbergovcov. V rokoch 1252, 1353, 1271 a 1276 pustošila kumánska jazda Moravu, v 1260 a 1273 Korutánsko a v roku 1276 Rakúsko. Zúčastnili sa bojov v bitke pri Kresselbrunne v roku 1260, ako aj v bitke na Moravskom poli v roku 1278 (*Marek 2010, 8*).

5.2 Ostrohy

Z lokality sú početne zastúpené železné ostrohy a ich fragmenty. Jedným exemplárom je zastúpená ostroha s jednoduchým ihlanovitým bodcom kosoštvorcového prierezu s kvadratickou základňou, nasadenom na trni. Ostroha má výrazne prehnuté ramená, pričom jedno z nich je ukončené kruhovým otvorom a druhé obdĺžnikovým otvorom (tab. XII: 1a-f). Pôdorys ramien je v tvare U. Podľa typológie A. Ruttkaya ide o typ B3 variant b, datovaný do polovice 13. storočia (*Koóšová 2004, 530, 533; Ruttkay 1976, 350, Abb. 72: B3*).

Siedmymi kusmi sú zastúpené ostrohy s ozubeným kolieskom a ohnutými ramenami ukončenými jednoduchým otvorom (tab. XII: 2a-f; XIII: 1a-f, 3a-f; XIV: 1a-f, 3a-f). Dvoma exemplármi sú zastúpené ostrohy, ktoré majú v jednom prípade výrazne ohnuté ramená ukončené dvojicou kruhových otvorov na obdĺžnikovej doštičke (XV: 1a-f) a posledná ostroha má ramená len mierne ohnuté, ukončené dvojicou otvorov v tvare ležiaceho

⁷ Obec Plavecké Podhradie vznikla na pohraničnom území Uhorska, kde v 11. a 12. storočí konal strážnu službu turkotatársky kmeň Plavcov, známy aj ako Polovci, či v Rusku označovaný ako Kumáni. Vojenské družiny kmeňa Plavcov (Polovcov) sa v 11. storočí objavili aj v Uhorsku, kde ich zajali a neskôr ich potomkovia na príkaz kráľovského dvora mohli v posádkach vykonávať strážne služby vo vzdialenom hraničnom pásme Uhorského kráľovstva. Stopy po strážnych stanovištiach Plavcov sa zachovali v miestnom názve Plaveč na Záhorí. Podľa názvu hradu sa začalo označovať aj usadlosť, ktorá vznikla v jeho blízkosti, dnes známa ako Plavecké Podhradie. Rovnakým prívlastkom boli rozšírené aj názvy obcí Plavecký Svätý Mikuláš, Plavecký Svätý Peter, Plavecký Štvrtok (*Marek 2010, 8, 9; 2011, 206*).

čísla 8, dlhý bodce ukončený ozubeným kolieskom s 12 lúčmi (tab. XV: 2a-f). Osem ostrôh s kolieskom má výrazne ohnuté ramená, najčastejšie obe ukončené jedným kruhovým otvorom. Na časti ostrôh sú zachované aj upínacie systémy v podobe štyroch typov praciek. Prvým je upínací systém na ostrohe s bodcom, ktorý pozostáva so záchytného háčika a kovaním s kruhovým otvorom (tab. XII: 1). Druhým je osmičkovitá pracka, zdobená vruborezom, v kombinácii s dvojicou záchytných háčikov na druhom ramienku ostrohy (tab. XIII: 1; XIV: 1). Tretím je plechová pracka s jazýčkom na jednom ramienku a s háčikom na druhom (tab. XIII: 2). V štvrtom prípade ide o plechové praciky s háčikmi s okrúhlym plechovým telom (tab. XV: 1, 2). V jednom prípade ide ešte o ostrohu s bodcom (tab. XII: 1), v ostatných prípadoch s ozubeným kolieskom, predovšetkým so 6 alebo 7 lúčmi (1 exemplár), výrazne prehnutými ramenami ukončenými jednoduchým kruhovým očkom. Ramená majú v pôdoryse tvar písmena U. Bodce ostrôh smerujú priamo (tab. XII: 2; XIII: 1-3; XIV: 1). Počet lúčov na ozubených kolieskach ako aj spôsob ukončenia ramien je jedným z určujúcich faktorov datovania ostroh. V 14. storočí je ich typický počet 6. Ten je percentuálne najviac zastúpených všeobecne v nálezoch zo Slovenska, ako aj v našom súbore. Ich počet sa na Slovensku najčastejšie pohybuje v rozmedzí 6 až 8 lúčov (Koóšová 2004, 533; Slivka 1980, 249). Ramená ostrôh zo 14. storočia sú najčastejšie ukončené jednoduchým kruhovým očkom a často sa vyskytujú najmä na hradoch (Drnovský/Mazáčková/Šrámek 2019, 574, obr. 13: 1-5; Koóšová 2004, 533; Žákovský 2011, 141, obr. 29, 30), čo zodpovedá aj ostrohám z Plaveckého Podhradia. V jednom prípade má koliesko 9 lúčov (tab. XIV: 2) a v jednom prípade koliesko chýba, ale predpokladáme, že bolo vzhľadom na dlhý trň so svorkou veľké (tab. XIV: 3), rozmermi pravdepodobne podobné ako koliesko s 12 lúčmi (tab. XIV: 4). Výzdoba sa na ostrohách nachádza len sporadicky, aj to len v dvoch prípadoch. V prvom prípade ide o dvojicu zvislých rýh na oboch vonkajších stranách ramien (tab. XIII: 1). V druhom prípade ide o výzdobu na päte pri koreni bodca, kde sú tri ryté horizontálne ryhy ukončené dvojicou zvislých rýh na vonkajšej strane ramien (tab. XIII: 2).

V jednom prípade je zastúpená ostroha s ohnutými ramenami ukončenými dvojicami kruhových otvorov na obdĺžnikových doštičkách so zaoblenými rohmi a s kolieskom so 6 lúčmi. Navyše je ozdobená na koreni bodca kovovým esíčkom vystupujúcim nad jeho okraj (tab. XV: 1a-f). Ukončenie ramien na obdĺžnikových platničkách sa začína objavovať na konci 14. storočia a vyskytuje sa hlavne v 1. polovici 15. storočia (Koóšová 2004, 536; 2007, tab. 2, 3).

Najmladšou ostrohou v súbore je exemplár, ktorý má ramená minimálne prehnuté, obe sú ukončené dvojicou očiek do podoby dvojice otvorov v tvare ležiacej osmičky (tab. XV: 2). Tento spôsob ukončenia ramien sa dostáva do popredia v 15. storočí, podobne aj trend vracia sa k rovnejším ramenám (Koóšová 2004, 536; 2007, 266; Slivka 1981, 250) a navyše sa aj počet lúčov na kolieskach. V našom prípade má koliesko 12 lúčov a je upevnené na pomerne dlhom bodci. Taktiež je zachovaný aj zapínací systém v podobe plechových, pomerne širokých praciek (tab. XV: 2). Tento typ ostroh predstavuje variant, používaný v 15. storočí, skôr v 2. polovici.

K ostrohám patria ešte tri samostatné kolieska. Jedno má 8 lúčov (tab. XV: 3), druhé, vyrobené z plechu, má pôvodne 15 lúčov (tab. XV: 4) a posledné veľké koliesko má 12 lúčov (tab. XIV: 4).

Z desiatich exemplárov železných ostrôh patrí väčšina do 14. storočia. Najstarším exemplárom je ostroha s bodcom, ktorú možno datovať do 2. polovice 13. storočia (tab. XII: 1a-f). Sedem exemplárov patrí do 14. storočia (tab. XII: 2a-f; XIII: 1a-f, 3a-f; XIV: 1a-f, 3a-f). Jeden exemplár ostrohy je zo záveru 14. až z 1. polovice 15. storočia (tab. XV: 1a-f), kam pravdepodobne patrí aj jedno samostatné ozubené koliesko (tab. XV: 3). Najmladšiu ostrohu datujeme do 2. polovice 15. storočia (tab. XV: 2a-f). Sem patria pravdepodobne aj dve veľké ozubené kolieska (tab. XIV: 4, XV: 4). Vzhľadom na fakt, že z lokality pochádzajú predovšetkým ostrohy zo 14. storočia, kedy ku Plaveckému hradu neboli zaznamenané žiadne vojnové udalosti predpokladáme, že ide skôr o stratové nálezy zrejme súvisiace s náročným neprístupným terénom.

5.3 Zubadlá

Z lokality pochádza niekoľko dvojdielných zubadiel (tab. XVIII: 1a, b–7a, b), ktoré možno zaradiť do dvoch typov.

Prvým je zubadlo zakončené postrannými krúžkami s krátkymi ramienkami. Postranné krúžky sú prevlečené cez tyčinky zubadiel, ktoré majú otvor vyrobený zahnutým koncom do očka. Tie sú zdobené hlbokými zásekmi (tab. XVIII: 7). Zodpovedá zubadlu s dvoma ramienkami, stredovým kĺbom a postrannicami s krátkymi tyčinkami, skupiny I typu 1 podľa triedenia R. Krajíca (*Krajíc 2003*, 112, obr. 98, 100: i.c. 50741). Analogický nález pochádza z hradu Rokštejn (*Mazáčková 2012*, obr. 255: A3590) a z hradu u Božanova (*Drnovský/Mazáčková/Šrámek 2019*, 579, obr. 14: 181). V tomto prípade ide o typologicky najstaršie zubadlo na lokalite, patriace do 2. polovice 13. až začiatku 14. storočia (*Krajíc 2003*, 112, obr. 100: 1; *Marek 2018*, 598, rys. 465c). Z 15. storočia poznáme podobné zubadlá, tie však majú postranné tyčinky dlhé a často duté (*Polla 1962*, 135, obr. 9: 5, 7–9, 12).

Početne dominantným typom zubadiel zastúpených na lokalite sú dvojdielne zubadlá s ramienkami z plnej tyčinky, zakončenými postrannými krúžkami. Objavujú sa v dvoch variantoch.

Prvým sú dve kompletne zubadlá (tab. XVIII: 1, 2) a dva fragmenty (tab. XVIII: 3, 6) vyrobené tak, že v ich prípade sú postranné krúžky prevlečené cez otvory, vykuté do tyčinky. Ide o skupinu II typ 2a podľa R. Krajíca, patriaci do 1. polovice 14. storočia (*Krajíc 2003*, 114, obr. 100: 2a).

V druhom variante ide o kompletne zachované zubadlo a jeden fragment (tab. XVIII: 4, 5). Otvory na koncoch ramienok sú vyrobené zo zahnutého roztepaného konca tyčinky. V rámci zubadiel z lokality patria k najmladšiemu typu. Ide o skupinu II typ 3 podľa R. Krajíca, rámcovo datovaný do 14. až 1. polovice 15. storočia (*Krajíc 2003*, 114, obr. 100: 3; *Marek 2018*, 598, Rys. 464, 465).

6. OCHRANNÁ ZBROJ – PLECHOVÁ RUKAVICA

K unikátnym nálezom v strednej Európe patrí časť ochrannej plátovnej zbroje v podobe želez-

ného plátu „metakarpálnej“ časti ľavej rukavice (tab. XVI: 1a–f; XVII: 1a–f). Rukavica je vykovaná z jedného kusu železného plechu.⁸ Ten je nad hánkami ruky profilovaný do poloblúkov, čo je typické pre tento typ zbroje. Po obvode je lemovaný otvormi resp. nitmi v otvoroch, pomocou ktorých mohli byť upevnené jednak organické súčasti rukavice, ale aj kovové pohyblivé plechové ochranné články prstov. Hrúbka plechu je ca 1,5 mm. Ide o tzv. polovičnú rukavicu, t.j. ochranu ruky, kde kovové pláty nechránili prsty, ale len chrbát ruky a zápästie. V nemeckej terminológii sa tento typ nazýva „Hentzen“. Komplexne tento druh plátovnej zbroje zo západnej a strednej Európy spracoval H. Grönwald (2011 – tam ďalšia literatúra). Nevenoval sa však priestoru Uhorska a juhovýchodnej Európe, kde sa tento typ zbroje taktiež používal. Exemplár z Plaveckého Podhradia patrí k typu C (*Grönwald 2011*, 154, Fig. 18), ktorý má chrániče prstov upevnené pomocou nitov na profilovaním plechu rukavice v oblasti záprstných kostí. Niekoľko exemplárov typu C sa vyskytuje v Nemecku, Švajčiarsku, Taliansku a južnom Francúzsku (*Grönwald 2011*, Fig. 18). Pokiaľ ide o datovanie tohto typu ochrannej zbroje, patrí na základe archeologických nálezov, ale predovšetkým aj podľa dobovej ikonografie a figurálnych náhrobkov vyššej šľachty v rytierskej zbroji v Británii a Nemecku do obdobia 2. polovice 14. storočia. Sporadicky sa však vyskytuje aj v 1. polovici 15. storočia (*Grönwald 2011*, Fig. 15; 17 a tabuľka na str. 148–150). Jej zobrazenie je doložené na aj niekoľkých ikonografických prameňoch z Uhorska, z poslednej tretiny 14. až začiatku 15. storočia. Plechové rukavice sú zobrazené na iluminácii bitky pri Rozhanovciach (obr. 4: A) v Obrázkovej kronike vydanej po roku 1358 (Képes krónika, lat. *Chronicon Pictum*). Rukavice tohto typu má aj sv. Ladislav (obr. 4: B), zobrazený na freske z roku 1419 v sedmohradskom kostole v Dârjiu (nemecky Dersu, maďarsky Székelyderzs; *Saszhalmi-Fekete 2020*, 29–47, 7. kép; *Kovács 2010*, 40, kép. 11). Taktiež ich nachádzame na freske Sv. Ladislava v boji s Kumánmi, odetého aj so spolubojovníkmi v kompletnej plátovnej zbroji aj

⁸ Podľa neoverených a nepotvrdených informácií pochádza z blízkosti hradu, zo severného úpätia hradného vrchu ďalšia plechová rukavica z plátov, doplnená krúžkami z ochrannej zbroje.

Obr. 4. Zobrazenia plechových rukavíc typu Hentzen na ilumináciách a freskách z Uhorska. A – Bitka pri Rozhanovciach (podľa z *Káltu 1358–1370: Viedenská obrázková kronika*, upravené), B – vyobrazenie legenda o sv. Ladislavovi na freske z roku 1419 v Dárjiu (RO; podľa: *Sashalmi-Fekete 2020*, upravené), C – vyobrazenie legendy o boji sv. Ladislava s Kumánmi na freske v Kraskove (SK; podľa *Kovács 2010*, upravené).

Fig. 4. Depictions of metal gauntlets of the Hentzen type on illuminations and frescoes from Hungary. A – Battle of Rozgony (according to z *Káltu 1358–1370: Vienna Illuminated Chronicle*, edited), B – depiction of the legend of St. Ladislaus on the fresco from 1419 in Dárjiu (RO; according to: *Sashalmi-Fekete 2020*, edited), C – depiction of the legend of the battle of St. Ladislaus against the Cumani on a fresco in Kraskovo (SK; according to *Kovács 2010*, edited).

Obr. 5. Stváranie rukavic typu Hentzen na kamenných náhrobkoch. A – náhrobok uhorského palatína a bratislavského župana Mikuláša I. Gorjanského z roku 1386 (podľa Kovács 2010, upravené), B – náhrobok Stibora II. zo Stiboric z roku 1434 (podľa Kovács 2010, upravené).

Fig. 5. Portrayal of Hentzen type gauntlets on stone tombstones. A – tombstone of the Palatine of Hungary and the head of the Bratislava county Nicholas I Garaj from 1386 (according to Kovács 2010, edited), B – tombstone of Stibor of Stiboric II from 1434 (according to Kovács 2010, edited).

s plechovými rukavicami (obr. 4: C) v ranogotickom kostole z 1. polovice 14. storočia v Kraskove (Kovács 2010, 29, 30, kúp. 8).

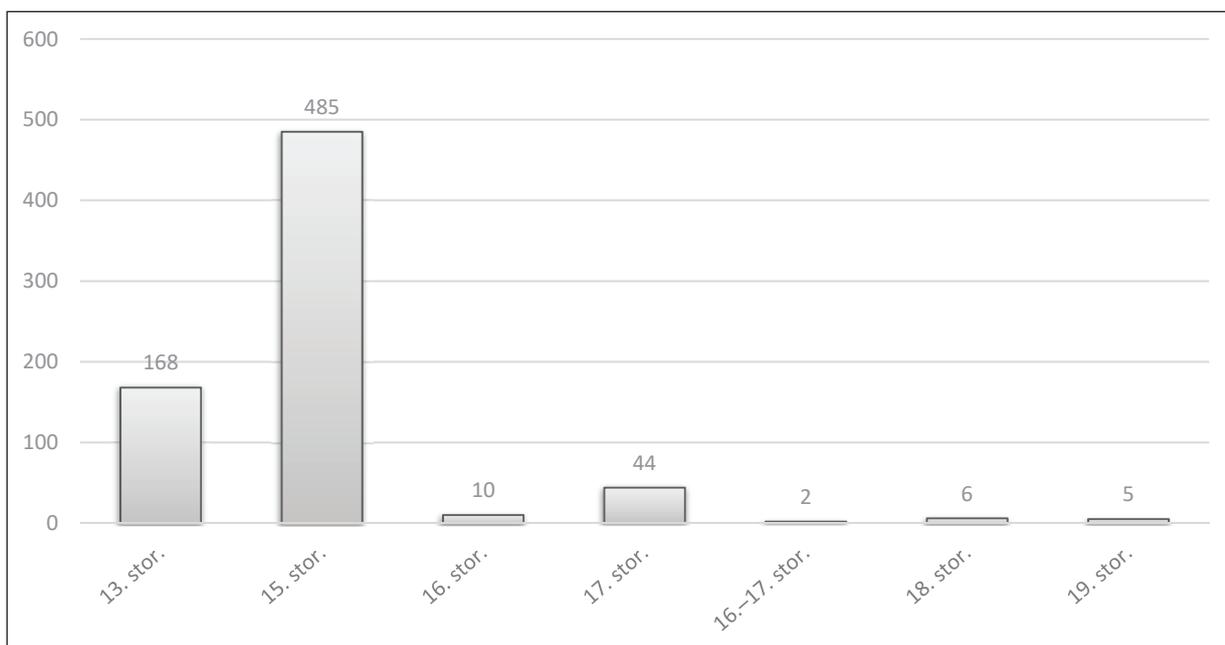
Takéto rukavice sú menej zreteľne znázornené aj na náhrobku uhorského palatína a bratislavského župana Mikuláša I. Gorjanského (obr. 5: A) vo františkánskom kostole Panny Márie v Siklósi v Maďarsku z roku 1386 (Kovács 2010, 31, kúp. 9). Plechové rukavice má nasadené aj Stibor II. zo Stiboric na svojom náhrobku z roku 1434 (obr. 5: B), vyrobenom z červeného mramoru, uloženom v Historickom múzeu v Budapešti (Kovács 2010, 40, kúp. 12). Obaja títo šľachtici boli bratislavskými županmi a Stibor II. bol vlastníkom Plaveckého hradu.

Ide o jeden z prvých typov plátovej ochrany zbroje, ktoré v priebehu 14. storočia postupne

nahradzovali zbroj zhotovenú zo železných krúžkov. V 60. až 70. rokoch 14. storočia vývoj segmentových rukavic z plátov vyústil do predĺženia metakarpálneho plátu rukavice a jeho splynutia s manžetou do jednoliateho segmentu v tvare presýpacích hodín (tzv. klepsydry). Tento typ rukavice chránil nielen ruku nositeľa, ale aj jeho zápästie a zároveň bol základným typom plátovej zbroje približne do 20. rokov 15. storočia (Vích/Žákovský 2016, 308), čo potvrdzujú aj ikonografické dobové pramene v Uhorsku.

7. NÁLEZY MINCÍ Z PLAVECKÉHO PODHRADIA

Z Plaveckého Podhradia, polôh na hradnom vrchu a Pohanskej pochádza spektrum nálezov

Graf 1. Grafické znázornenie výskytu počtu mincí na lokalite podľa datovania.

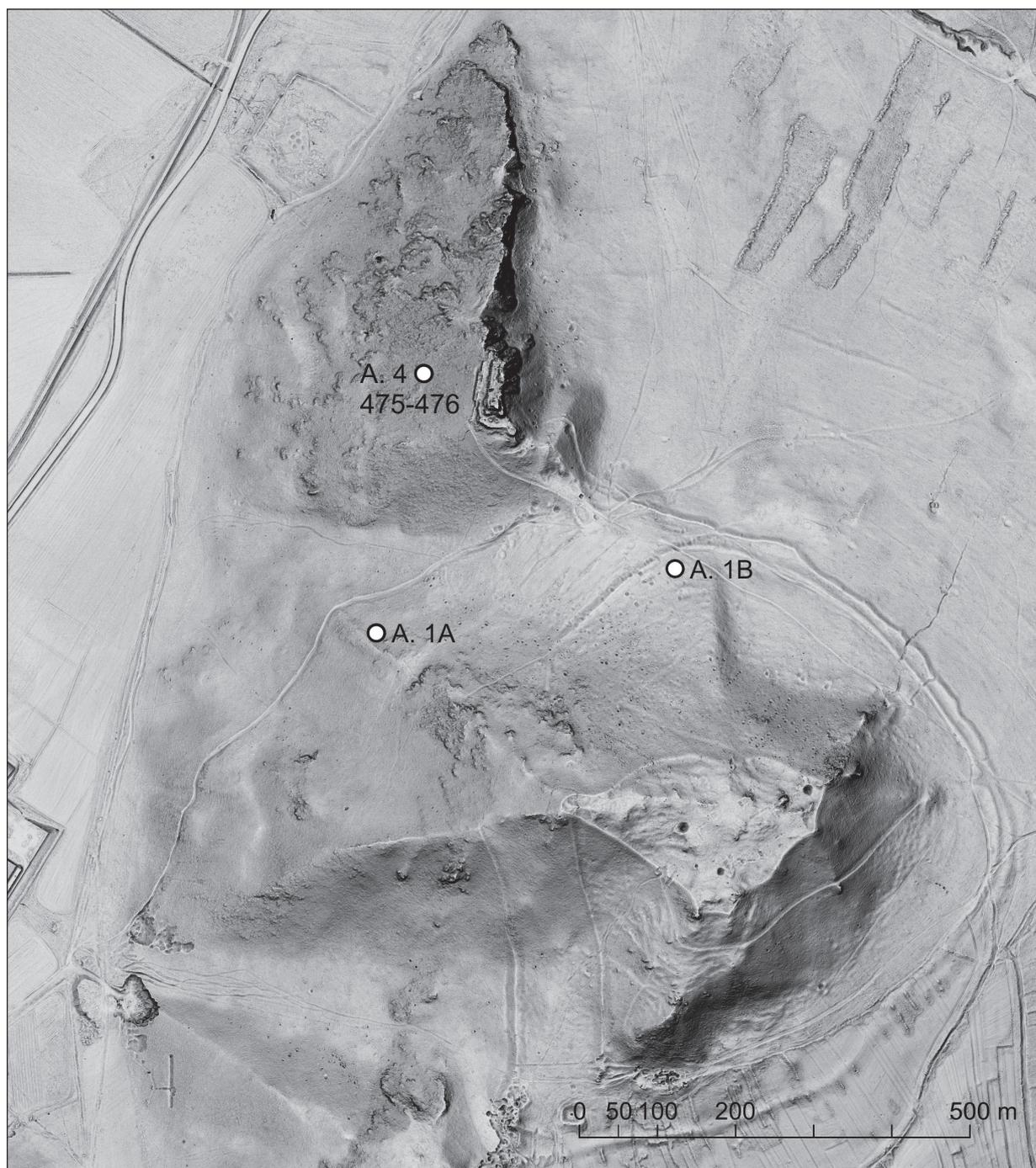
Graph 1. Graph of the occurrence of numbers of coins on the site by date.

mincí, datovaných od 2. polovice 13. storočia do 19. storočia. Ide o jednotlivé solitérne nálezy, ktoré súvisia so stratou, ale aj o niekoľko pokladov mincí, ktoré boli evidentne zakopané do zeme počas nebezpečenstva v pohnutých vojnových obdobiach vo vyššie spomenutých storočiach, kedy je doložené intenzívne osídlenie a pohyb na lokalite.

7.1 Mince z 13. storočia

Mincová časť na Plaveckom hrade predstavuje široká škála razieb reprezentovaných prakticky od počiatkov výstavby hradu v druhej polovici 13. storočia až po prvé dve desaťročia 19. storočia. Najstaršími mincami nájdenými na hrade je zaujímavý poklad obsahujúci približne 163 prevažne rakúskych viedenských fenigov Přemysla Otakara II. (katalóg A. 1A; obr. 6: A. 1). Okrem neho sú tu aj ďalšie viedenské fenigy pochádzajúce z čias medzivládia (1236-1239, 1246-1251) a vlády Přemysla Otakara II. (1251-1276), z ktorých je jedno dobové falzum. Najmladšou razbou z 13. storočia je fenig Rudolfa Habsburského z rokov 1276-1282 (č. kat. 475-476, 545-546; tab. XXVII: 475-476; XXVIII: 545-546). Význam uvedených mincí spočíva v tom, že sú dôležité pre datovanie hradu. Spadajú totiž do obdobia pred prvou

pisomnou zmienkou o hrade z roku 1273, kedy sa tu odohrala bitka medzi Přemyslom Otakarem II. a Uhrami (*Plaček/Bóna 2007, 235*). Chronologicky sem možno zaradiť aj tzv. uhorskú napodobeninu viedenského feniga razenú po roku 1272 (č. kat. 525). Uvedené mince poukazujú na existenciu hradu pred prvou písomnou zmienkou a pochádzajú približne z obdobia jeho možnej výstavby datovanej niektorými autormi do rokov 1256-1273 (*Fügedi 1977, 122, č. 67/2; Házi 1914, 194*). Keďže hrad ešte nie je spomínaný počas Přemyslovej výpravy v roku 1271, časť autorov predpokladala, že mohol byť postavený až v rokoch 1271 a 1272 (*Házi 1914, 193, 194*). Tu nájdené mince by však skôr poukazovali na skoršie datovanie. Pri ojedinelých nálezoch mincí však musíme počítať s ich dlhším obhom, čím k ich uloženiu alebo strate mohlo prísť aj niekoľko desaťročí po ich vyrazení. Uvedený fakt neplatí pre už zmienený poklad cca 163 fenigov, ktorý tvorí jednoliaty chronologický celok a bezpečne bol ukrytý v časoch vlády Přemysla Otakara II. Najskôr súvisí s jeho výpravami v rokoch 1271-1273 a možno aj so spomínanou bitkou v tomto priestore. Poklady ukryté prevažne na juhozápadnom Slovensku v období jeho výprav nie sú žiadnou výnimkou a sú dôležitým dokla-

Obr. 6. Plavecké Podhradie – hrad, Pohanská. Priestorové rozloženie nálezov mincí z 13. storočia na lidarovej snímke lokality (zdroj Lidaru: LLS – ÚGKK SR, autor T. Lieskovský, upravené, grafika R. Čambal).

Fig. 6. Plavecké Podhradie – castle, Pohanská. Spatial distribution of finds of coins from the 13th century on a Lidar shot of the site (Lidar source: LLS – ÚGKK SR, author T. Lieskovský, edited, graphics by R. Čambal).

dom pohnutých pomerov na začiatku 70. rokov 13. storočia (Budaj 2008, 83–89).

Nálezy viedenských fenigov nie sú na území západného a juhozápadného Slovenska žiadnym prevrpením. Tieto patrili medzi najbežnejšie mince a na dlhé desaťročia tu výrazne ovplyvnili

menové pomery. Prenikli sem už v 70. až 90. rokoch 13. storočia a ich obchod s väčšími či menšími prestávkami trval až do 20. rokov 16. storočia (Hunka 1996, 129–136; 2013, 112–119). Po ich masívnom prieniku do západného Uhorska sa ich snažil po roku 1272 zavedením razby napo-

dobení vytlčiť z obehu uhorský panovník Ladislav IV. (1272–1290; č. kat. 525). Napodobeniny sa vyznačovali polovičným priemerom a akosťou ako originálne viedenské fenigy (Hunka 1996, 133; Hunka/Budaj 2008, 24–26). Razba týchto mincí sa však minula účinkom a viedenské fenigy sa nepodarilo eliminovať v obehu.

Na druhej strane je prekvapujúce, že z nasledujúceho 14. storočia nemáme doložené z Plaveckého hradu prakticky žiadne mince, hoci odtiaľto poznáme aj ďalší archeologický materiál (viď. vyššie). V tej dobe ho vlastnil na istý čas Matúš Čák, po ktorého smrti v roku 1321 prešiel opäť do rúk kráľa (Plaček/Bóna 2007, 235).

7.2 Mince z 15. storočia

Oveľa pestrejšie zastúpenie ako v predchádzajúcom období majú razby z 15. storočia, ktoré tvoria najväčšiu a najzaujímavejšiu skupinu numizmatického materiálu. Zároveň sú odrazom zaujímavých historických a vojenských udalostí, ktoré sa

dotkli v tomto období priamo hradu. Je to vďaka dvom pokladom pozostávajúcim zo 462 (A. 2; č. kat. 1–474; obr. 7; 9; A. 2; tab. XIX–XXVI, tab. 4–7) a druhého z 12 razieb (A. 3; obr. 9; A. 3; tab. XXVII: 463–474) z rokov 1423–1435. Jadro oboch nálezov tvorili moravské markgrófske razby Albrechta Rakúskeho, mestské razby predovšetkým mesta Brno a v niekoľkých exemplároch sa nachádzali peniaze mesta Olomouc. Len ako drobnú prímies predstavujú v nálezoch rakúske fenigy (viď. tab. XXVI: 458–462, tab. 4–5; tab. XXVII: 474). Uvedené razby zároveň tvoria absolútnu prevahu z celého skúmaného spektra mincí. Z celkového počtu 720 spracovaných mincí predstavujú až 67,3 % zo všetkých razieb (graf. 1). V prípade oboch pokladov ide o ojedinelý takýto početný nález moravských mincí objavený na území celého bývalého Uhorska. Ich dôležitosť podčiarkuje aj fakt, že moravské mince v období neskorého stredoveku, najmä v 14. až 15. storočí ovplyvnili len sporadicky menové pomery na našom území (Hunka 2008, 73, 74). Neeviduje-

Obr. 7. Poklad (A.2) 462 kusov prevažne moravských markgrófskych a mestských mincí razených v 15. storočí za vlády Albrechta Rakúskeho v Brne a Olomouci (1423–1435, foto M. Budaj).

Fig. 7. Hoard (A.2) of 462 predominantly Moravian margrave and city issue minted in Brno and Olomouc during the reign of Albert of Austria in the 15th century (1423–1435, photograph by M. Budaj).

Obr. 8. Plavecké Podhradie – Pohanská. „Spečený“ poklad drobných mincí z neznámeho obdobia (foto M. Budaj).

Fig. 8. Plavecké Podheradie – Pohanská. “Caked” hoard of small coins from an unknown period (photograph by M. Budaj).

me o nich takmer žiadne zmienky v písomných prameňoch a ich nálezy patria medzi vzácnejšie. Z významnejších súborov moravských mincí si zaslúžia pozornosť len tri poklady, ktoré obsahovali moravské razby. V náleze z Gbelov (okr. Skalica), ukrytom niekedy po roku 1420 bolo približne 35 moravských razieb (*Hlinka/Kraskovská/Novák 1968*, č. 131; *Kraskovská 1968a*, 241, 242). V Senickom náleze ukrytom niekedy medzi rokmi 1410–1430 sa nachádzalo 22 moravských razieb (*Hlinka/Kraskovská/Novák 1968*, č. 133; *Kraskovská 1968b*, 242, 243). Desiat moravských brnenských mestských razieb z rokov 1423–1435 bolo aj v dosiaľ nespracovanom menšom náleze z Bošáce (okr. Nové Mesto nad Váhom; *Hunka/Kolníková 1994*, č. 297). Okrem spomínaných nálezov evidujeme už len solitéry týchto mincí. Aj z horeuvedeného vyplýva, že moravské mince obiehali v našom regióne len skromne a neboli pevnou súčasťou menových pomerov. Z toho dôvodu patria oba nálezy s celkovým počtom 474 moravských razieb medzi pozoruhodné nálezy.

Na naše územie boli dovezené pravdepodobne v celku a priamo z Moravy, možno aj z Brna. Keďže ide o mince razené v rokoch 1423–1435 môžeme predpokladať, že boli uložené v uvedenom období. Uvedené tvrdenie by podporovali aj historické udalosti doložené archívnymi prameňmi, ktoré sa odohrávali na Plaveckom hrade a jeho okolí. Podobne ako v prípade spomínaných troch pokladov, ich ukrytie súvisí s pôsobením husitov v tomto priestore. Tí sem prvýkrát vtrhli na začiatku roka 1428 a územie dnešného Slovenska ohrozovali prakticky až do roku 1435. Keďže udalosti a príčiny husitských vpádov boli už podrobne analyzované (*Lysý 2016*; *Varsík 1965*), venujme pozornosť priamo dejinám Plaveckému hradu a možným príčinám, ktoré viedli k ukrytiu oboch pokladov.

K významnej zmene vo vlastníckych právach hradu došlo na konci 14. storočia. V roku 1394 ho získal do svojej držby Stibor zo Stiboríc, ktorý bol jedným z najvýznamnejších prívržencov kráľa Žigmunda Luxemburského (ZSO I, č. 3444–3445, 3488, 3962).⁹ V tomto roku dostal do vlastníctva okrem Plaveckého hradu aj hrady Ostrý Kameň, Dobrá Voda, Korlátka a Branč. Prvým kastelánom hradu sa stal Stiborov brat Andrej, ktorý je v tejto funkcii spomínaný už 15. novembra 1394 (ZSO I, č. 3713; bližšie k nemu pozri: *Dvořáková 2003*, 388). O dva roky neskôr sa stal kastelánom hradu Domokos Diosi (ZSO I, č. 4535). V roku 1420 sa uvádza ďalší kastelán Timon Grumberg, ktorému dal Stibor do zálohy pozemok pri Malackách za 240 dukátov (*Házi 1914*, 377). Oveľa intenzívnejšie sa Plavecký hrad spomína po husitských vpádoch v roku 1428. V roku 1430 písal bratislavskej mestskej rade kastelán hradu Ján Klux o tom, že vracajúci husiti sú už na Morave, pričom uhorských zajatcov nechali v Skalici (*Varsík 1965*, 52, celé znenie listiny na s. 294). Zo zachovaných zmienok nie jasné akou intenzitou sa dotkli prvé husitské výpravy samotného Plaveckého hradu. Je však zrejmé, že akcie skalickej a trnavskej posádky uskutočnené medzi novembrom 1432 a februárom 1433 sa už priamo týkali aj Plaveckého hradu (*Varsík 1965*, 352, tab. II). V tomto čase bol kastelánom hradu Konrád Schellendorf, ktorý je v prameňoch spomínaný

⁹ Držba Plaveckého hradu bola Stiborovi potvrdená ešte aj v rokoch 1398, 1399 a 1406 (napr. *Házi 1914*, 365, 366, 370).

Krajina	Vydavateľ	Nominál	Počet ks
Morava	Albrecht Rakúsky (1423–1439), obd. do r. 1435	štvorhranný peniaz	91
	Mesto Brno za Albrechta Rakúskeho, obd. 1423–1435	štvorhranný peniaz s písmenami	364
	Mesto Olomouc (od r. 1422)	štvorhranný peniaz s krúžkami	2
Rakúsko	Wilhelm a Albrecht (1395–1406)	fenig	2
	Albrecht V. (1411–1439)	fenig	3
SPOLU			462

Tabela 4. Plavecké Podhradie. Zloženie nálezu A. 2.

Tab. 4. Plavecké Podhradie. Composition of find A. 2.

Krajina	Vydavateľ	Nominál	Počet ks
Morava	Albrecht Rakúsky (1423–1439), obd. do r. 1435	štvorhranný peniaz	4
	Mesto Brno za Albrechta Rakúskeho, obd. 1423–1435	štvorhranný peniaz s písmenami	7
Rakúsko	Albrecht V. (1411–1439)	fenig	1
SPOLU			12

Tabela 5. Plavecké Podhradie. Zloženie nálezu A. 3.

Tab. 5. Plavecké Podhradie. Composition of find A. 3.

Vydavateľ	Nominál	Počet ks
Mesto Brno za Albrechta Rakúskeho, obd. 1423–1435	štvorhranný peniaz s písmenom S	216
	štvorhranný peniaz s písmenom S – G	11
	štvorhranný peniaz s písmenom R	69
	štvorhranný peniaz s písmenom N	57
	štvorhranný peniaz s nečitateľným písmenom	11
SPOLU		364

Tabela 6. Plavecké Podhradie. Zastúpenie štvorhranných peniazov mesta Brna v nálezoch z pokladu A. 2 podľa písmen.

Tab. 6. Plavecké Podhradie. Representation of square coins of the city of Brno in finds from hoard A. 2 by letter.

Vydavateľ	Nominál	Počet ks
Mesto Brno za Albrechta Rakúskeho, obd. 1423–1435	štvorhranný peniaz s písmenom S	4
	štvorhranný peniaz s písmenom R	2
	štvorhranný peniaz s písmenom N	1
SPOLU		7

Tabela 7. Plavecké Podhradie. Zastúpenie štvorhranných peniazov mesta Brna v nálezoch z pokladu A. 3 podľa písmen.

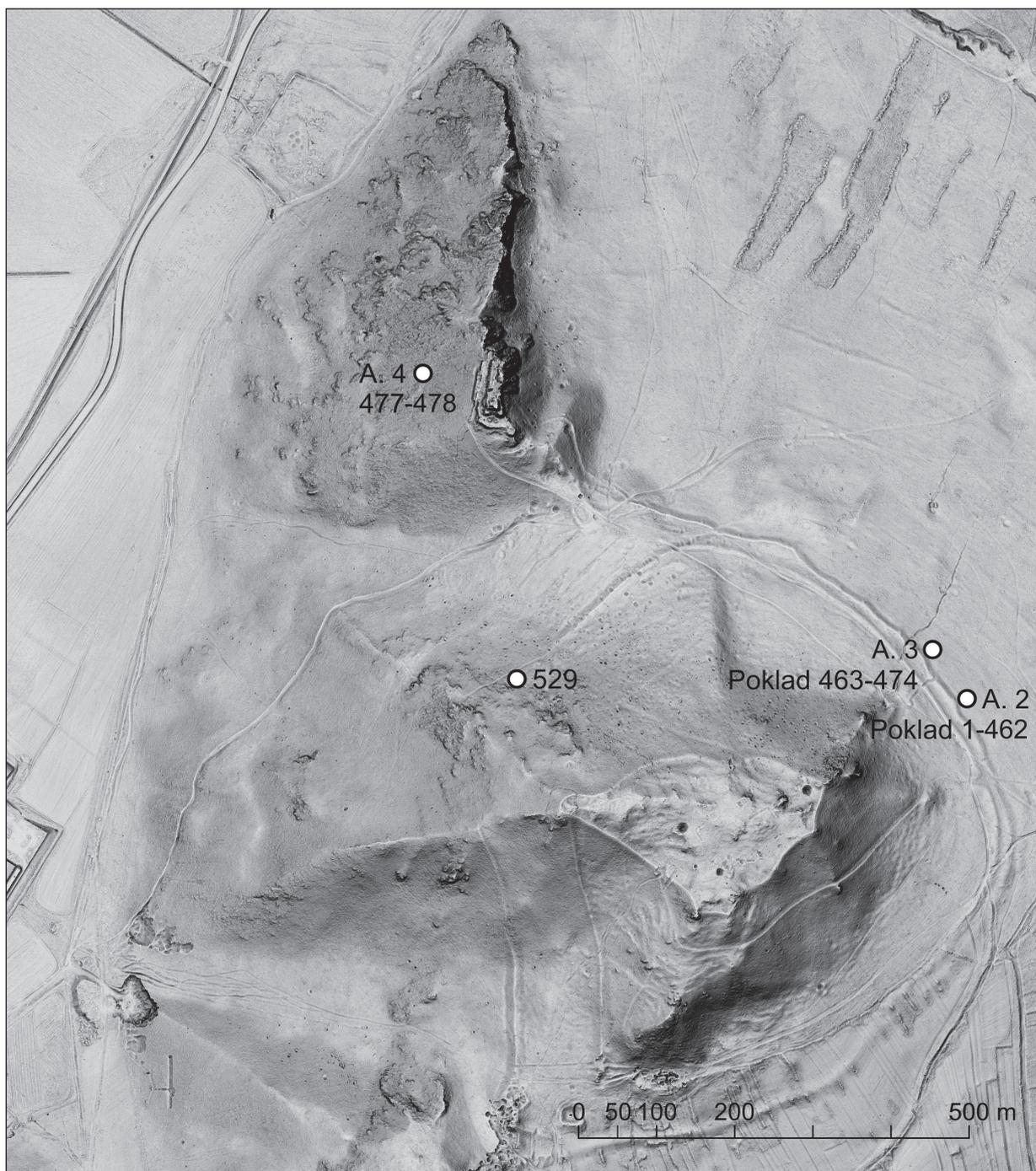
Tab. 7. Plavecké Podhradie. Representation of square coins of the city of Brno in finds from hoard A. 3 by letter.

v roku 1431 v súvislosti so súdnym konaním, kde bol obvinený z odklonenia rieky, čím došlo k poškodeniu mlyna kláštora v Lefantovciach (listina DL 11591, bližšie pozri aj *Dvořáková 2003*, 230). Podľa tejto listiny bol sice odsúdený na odňatie majetku a straty hlavy, ale nakoniec z toho zišlo. Ako kapitán Plaveckého hradu je totiž spomínaný aj v listine z roku 1434, podľa ktorej dlhoval

Petrovi Čechovi z Levíc 400 dukátov (listina DL 12628, pozri aj *Házi 1914*, 382). Vráťme sa však k spomínaným udalostiam na konci roka 1432 a začiatku 1433. Vo februári 1433 opäť písal kastelán Plaveckého hradu Ján Klux bratislavskej mestskej rade list, v ktorom spomína prítomnosť 47 jazdcov v Sološnici vzdialenej len tri km od hradu (*Varsík 1965*, 102, 103). Odtiaľto potom

odtiahli smerom k Bratislave, kde mali namierené na Vydricu. Ďalší zaujímavý údaj o husitoch sa týka tiež uvedenej obce. 17. mája 1434 dostali istý Hans (Ján) zo Sološnice 100 viedenských denárov (čiže fenigov) a jeho spoločník Ján z Horných Orešian 60 denárov (fenigov) za chytenie is-

tého husitu (*Varsik 1965, 215*). Ďalším dôkazom o prítomnosti husitov v Sološnici a jeho okolí je aj zaujímavý poklad 441 mincí, ktorý bol ukrytý v uvedenom období (*Hunka/Kolníková 1994, č. 275; Polakovič 1994, 185-187*). Nami popisovaný nález a čiastočne aj ďalšie artefakty z hradu

Obr. 9. Plavecké Podhradie – hrad, Pohanská. Priestorové rozloženie nálezov mincí z 15. storočia na lidarovej snímke lokality (zdroj Lidaru: LLS – ÚGKK SR, autor T. Lieskovský, upravené; grafika: R. Čambal).

Fig. 9. Plavecké Podhradie – castle, Pohanská. Spatial distribution of finds of coins from the 15th century on a Lidar shot of the site (Lidar source: LLS – ÚGKK SR, author T. Lieskovský, edited; graphics by R. Čambal).

(najmä militáriá) poukazujú nato, že v čase husitských výprav došlo k dobýjaniu hradu husitmi. Podľa dochovaných písomných prameňov to mohlo byť najskôr v spomínaných rokoch 1432 a na začiatku roka 1433. Stála hrozba a strach tu však panovali aj pred uvedeným obdobím. O tom, že sa im hrad najskôr nepodarilo dobyť svedčia aj spomínaní kapitáni hradu, ktorí zastávali svoj úrad takmer počas celého obdobia husitských výprav. Určite k tomu nedošlo ani pred rokom 1431, lebo Stibor z obavy pred možným zničením darovacích listín pre svoje majetky ich rozdelil na tri časti a jednu umiestnil na Plaveckom hrade (*Házi 1914*, 380). To znamená, že uvedený hrad považoval za stabilný a silný a v roku 1431 určite nedobytý husitmi.

Okrem dvoch vzácných vyššie zmienených pokladov pochádzajú zvyšné razby zo skúmaného chronologického spektra z dvoch rôznych období 15. storočia (č. kat. 477, 526–531, 547–549; tab. XXVII: 477, XXIX: 526–531, 547–549). Dva denáre Žigmunda Luxemburského razené približne v rokoch 1431–1437 najskôr súvisia tiež s husitským obdobím a chronologicky patria do čias ukrytia oboch pokladov moravských fenigov (č. kat. 526, 527; súhrnne k nim pozri: *Budaj 2018*, 42–47). Medzi zaujímavé mince patrí aj denár Vladislava I. (č. kat. 477; tab. XXVII: 477), ktorý bol razený v rokoch 1441–1442. V tom čase zúrila v Uhorsku občianska vojna medzi ním a nepľnoletým Ladislavom V. Väčšina vojenských ťažení sa v tomto období odohrala na našom území a uvedené mince sú často spojené s týmito udalosťami (bližšie pozri *Budaj 2017*, 37–40).

Zvyšné mince z 15. storočia predstavujú denáre Mateja Korvína (č. kat. 528–531; tab. XXIX: 528–531). V prípade dvoch razieb ide o inflačné mince produkované okolo roku 1467 (č. kat. 528, tab. XXIX: 528) a jedno dobové falzum (č. kat. 530; tab. XXIX: 530). V 60. rokoch 15. storočia sa Uhorskom prehnala hospodárska a politická kríza, ktorá sa prejavila produkciou silno inflačných mincí (súhrnne *Pohl 1972*). Jeho sprievodným javom bolo aj masívne falšovanie mincí, s ktorým sa Matej Korvín nevedel vysporiadať pred rozsiahlou menovou a hospodárskou reformou v roku 1468. Z toho dôvodu, nie je žiadnym pre-

kvapením ani výskyt dobového falza na Plaveckom hrade. Uvedenú činnosť dokladajú nielen početné nálezy falošných mincí z tohto obdobia, ale aj zákonné nariadenia namierené proti nim. Tie sú zakotvené napríklad v 4. článku nariadenia z roku 1462 (*DRH II*, 125, 126; *Gyöngyössi 2012*, 150) alebo v 26. článku zákona z roku 1464 (*DRH II*, 147, 148, *Gyöngyössi 2012*, 151). Inflácia a hospodárska kríza dospeli až do takého štádia, že Matej Korvín musel pristúpiť k rozsiahlym reformám a ich súčasťou bolo aj ozdravenie meny. Po roku 1468 sa začali produkovať kvalitné strieborné mince, ktorých akosť bola 50 % Ag v minci (č. kat. 529, tab. XXIX: 529). Po reforme platil stabilný vzájomný kurz mincí – 1 dukát = 20 grošov = 100 denárov = 200 poldenárov/obolov (*Gyöngyössi 2019*, 163), ktorý sa udržal v Uhorsku na relatívne dlhé obdobie.

Medzi mince, ktoré sú pomerne vzácné na území Slovenska, patrí krakovský denár Kazimíra Jagelovského (č. kat. 549). Jeho mince sú síce častejšie na našom území, ale ide prevažne o polgroše, ktoré sa dostali k nám až v mladších obdobiach 16. až 17. storočia (*Hunka 2006*, 162). Inak je to s denármi, ktoré sú pomerne vzácné a ich prílev na naše územie bol ešte v čase ich razby, teda v 15. storočí. Ich prítomnosť môže súvisieť s inflačnými tendenciami v Uhorsku v 20. až 50. rokoch 15. storočia, kedy nekvalitné mince dopĺňali v obehú aj tieto mince (*Hunka 2006*, 162).

Pre úplnosť treba dodať, že tri mince z 15. storočia boli zaznamenané na hrade aj v staršej literatúre (*Budaj 2004*, 228, 229). Ide o razby z Rakúska (viedenský fenig z rokov 1411–1439), Salzburgu (fenig Žigmunda I. z rokov 1452–1461) a Bavorska-Landshutu (fenig Henricha IV. z rokov 1393–1450). Všetky uvedené mince tvoria klasickú prímes zahraničných mincí, ktoré sa k nám bežne dostávali v tomto období (k rakúskym minciam viď vyššie; *Huszár 1972*, 145–159).

7.3 Mince zo 16. storočia

Len skromne sú v uvedenom súbore zastúpené mince zo 16. storočia. Takmer vo všetkých prípadoch ide o najdrobnejšie nominály, pričom prevahu tvoria cudzie razby. Z uvedených mincí až štyri boli súčasťou pokladu zo 17. storočia (č. kat.

A. 4, č. kat. 479, 484–486; obr. 6: A. 4: 475–476; tab. XXVII: 475–478, 479, 484–486). Z nich ide o dva fenigy salzburských arcibiskupov (č. kat. 485–486). Uvedené mince boli významnou súčasťou obeživa na našom území v priebehu 16.–17. storočia a ich obeh miestami pretrval až do 19. storočia (podrobnejšie pozri: *Budaj/Nagy 2005*, 181, 182).

Ďalšiu významnejšiu skupinu zahraničných mincí v 16. storočí tvoria tri biele peniaze razené v Čechách po roku 1483 (č. kat. 478–479, 506; tab. XXVII: 478–479; XXVIII: 506). Jeden dobový falošný exemplár tejto mince pochádzal aj zo súboru ôsmich mincí pochádzajúcich z konca 14. storočia až roku 1746 (*Budaj 2007*, 228). Obeh bielych peňazí v Uhorsku bol prvýkrát právoplatne uzákonený v 14. článku vládného nariadenia Ľudovíta II. z roku 1522 a opätovne potvrdený v 37. článku VII. dekrétu z roku 1526 (*CJH I*, 792–793, 852–853; *Huszár 1941*, 179). Ich obeh uľahčil aj fakt, že voči uhorským minciam obiehali spravidla v pevnom pomere: 1 denár = 2 bielym peniazom = 2 poldenárom/obolom, čiže 1 obolus = 1 bielemu peniazu. V Uhorsku obiehali pomerne dlhú dobu, pričom v prameňoch a nálezoch mincí sa vyskytujú prakticky až do polovice 17. storočia (*Budaj/Fecko/Soják 2012*, 64). O ich masovom obehu svedčí aj fakt, že v súčasnosti evidujeme z Uhorska minimálne 140 nálezov s uvedenými mincami (*Budaj/Fecko/Soják 2012*, 64). Z toho dôvodu nie je prekvapujúce, že sa našli aj na Plaveckom hrade.

Zvyšné mince zo 16. storočia patria taktiež medzi bežné razby, ktoré boli hojne využívané v Uhorsku. Platí to najmä v prípade 6-groša (szósztaka) Žigmunda III. Poľské mince patrili v novoveku medzi najvýznamnejšie zahraničné razby v obehu (č. kat. 484, napr. *Hunka 2006* – tu aj ďalšia literatúra). O niečo vzácnejší je tirolský grajciar arcivojvodu Ferdinanda (č. kat. 495). Z menšieho počtu mincí zo 16. storočia patria len tri medzi domáce razby (č. kat. 507, 532–533; tab. XXVIII: 507, XXIX: 532–533). Ide o denár Vladislava II. z roku 1504 a dva denáre Ferdinanda I. z rokov 1538 a 1558, ktoré boli jedny z najčastejšie používaných nominálov v Uhorsku. O ich masovej produkcii svedčí fakt, že sa

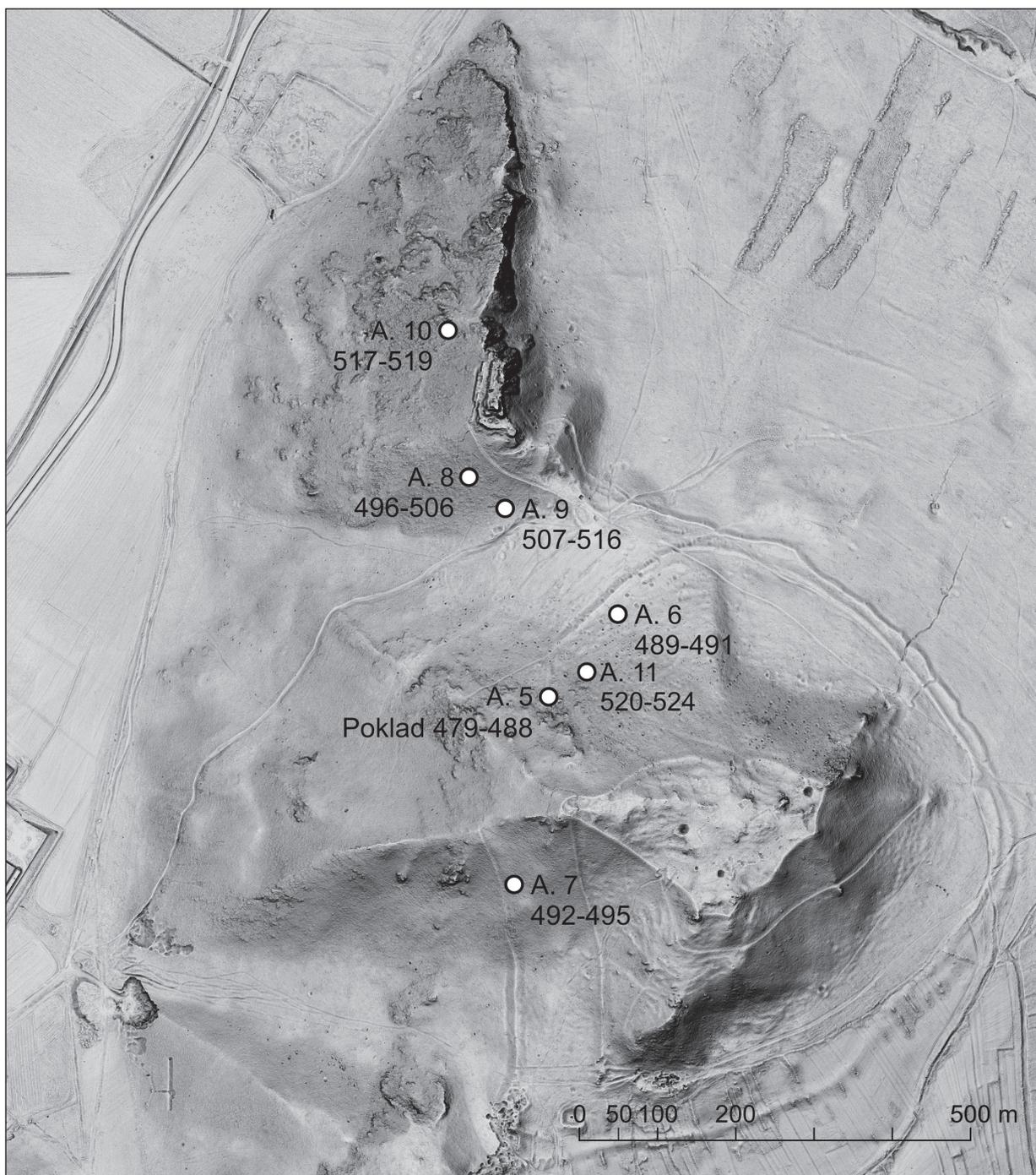
napríklad v roku 1538 vyrazilo 11 640 447 denárov a v roku 1558 to bolo až 22 582 384 exemplárov (*Kazimír/Hlinka 1978*, 348). Absencia mincí zo 16. storočia je prekvapujúca aj z toho dôvodu, že v tomto období síce došlo k častým zmenám majiteľov, ale počas vlastníctva Fuggerovcov bol hrad intenzívnejšie prestavaný (*Plaček/Bóna 2007*, 237, 238).

7.4 Mince zo 17. storočia

Opätovný nárast mincí môžeme vidieť v 17. storočí, odkiaľ je evidovaných približne 44 exemplárov. Na rozdiel od predchádzajúceho obdobia poznáme odtiaľto aj hromadné nálezy mincí. Ich interpretácia je však problematická a nie vždy musí ísť o poklady. Časť mincí, ktorá sa našla pohromade, prípadne bližšie pri sebe totiž nemusela tvoriť jeden nález. Medzi takéto však môžeme zaradiť menší nález 10 mincí (č. kat. A. 5, obr. 10: A. 5: 479–488; tab. XXVII: 479–488), ktorý sa našiel pohromade pod skalou a bol ukrytý niekedy v roku 1619, alebo krátko potom. Nie je vylúčené, že súvisí s prvým rokom Tridsaťročnej vojny (1618–1648) a s povstaním sedmohradského kniežata Gabriela Bethlena, ktorý už v októbri 1619 pritiahol s armádou k Bratislave a Trnave (podrobne pozri: *Dangl 1986*, 78, 79). O tom, že ide o kompaktnú finančnú hotovosť z tohto obdobia a jeden nález svedčí okrem nálezových okolností aj jeho zloženie. Poklad je totiž zložený prevažne zo zahraničných razieb pochádzajúcich z Čiech, Sliezska, Poľska, Salzburgu a rôznych nemeckých vydavateľov (Paderborn a Lippe), pričom nie sú tu takmer žiadne domáce razby. Ide o typický jav pre obdobie Tridsaťročnej vojny (*Kostlán 1986*, 207) a takéto skladba nálezov môže byť spojená s prítomnosťou zahraničných armád na našom území (*Budaj/Nagy 2005*, 188). Do podobnej kategórie nálezov môže patriť aj menší súbor troch mincí, ktorý pozostáva výlučne zo zahraničných razieb produkovaných v rokoch 1606–1624 (č. kat. A. 6; obr. 10: A. 6: 489–491; tab. XXVII: 489–491). Ďalšie dva menšie súbory mincí, ktoré môžu tvoriť nálezový celok sú už úplne iného rázu (č. kat. A. 7 a A. 8). Prvý z nich bol zložený z domácich, uhorských mincí Ferdinanda II.

razených v roku 1630 (č. kat. 492-494; obr. 10: A. 7: 492-495; tab. XXVII: 492-494) a spomínaného zahraničného tirolského 1-grajciara z roku 1569 (č. kat. 495; tab. XXVII: 495). Ide o drobnú finančnú hotovosť, ktorá okrem 1-grajciara pozostáva z najbežnejších domácich mincí. Dená-

re z roku 1630 boli produkované v obrovských kvantách, pričom len v tomto roku sa vyrazilo 34 048 500 týchto mincí (*Kazimír/Hlinka 1978, 348*). O malej a na tú dobu bežnej finančnej hotovosti môžeme hovoriť aj v prípade druhého menšieho pokladu (A. 8; obr. 10: A. 8: 496-506;

Obr. 10. Plavecké Podhradie - hrad, Pohanská. Priestorové rozloženie nálezov mincí zo 17. storočia na lidarovej snímke lokality (zdroj Lidaru: LLS - ÚGKK SR, autor T. Lieskovský, upravené, grafika R. Čambal).

Fig. 10. Plavecké Podhradie - castle, Pohanská. Spatial distribution of finds of coins from the 17th century on a Lidar shot of the site (Lidar source: LLS - ÚGKK SR, author T. Lieskovský, edited, graphics by R. Čambal).

tab. XXVIII: 496–506), ktorý taktiež pozostával len z domácich drobných mincí, čiže denárov. Jeho súčasťou je aj dobové falzum denára Mateja II. pochádzajúceho pravdepodobne z roku 1611. Jeho výskyt v uvedenom súbore nie je prekvapivý, lebo falšovanie mincí bolo v tomto období rozšíreným javom a nepodarilo sa ho zastaviť ani rôznymi vládnymi nariadeniami (napr. *Hunka 2003*, 140, 141). Do uvedeného súboru pravdepodobne nepatrí jednostranný biely peniaz Rudolfa II. (č. kat. 506, tab. XXVIII: 506), ktorý už v tomto období príliš neobiehaval na našom území (viď vyššie).

Pomerne jednoliaty celok tvoria aj ojedinelé nálezy mincí objavené na rôznych miestach hradu. Tie možno rozdeliť do dvoch geografických celkov, z ktorých časť môže odrážať aj konkrétne historické udalosti. Prvú tvoria bežné domáce uhorské denáre od Mateja II. až po Ferdinanda II., ktoré boli razené medzi rokmi 1617–1638 (č. kat. 534–539; tab. XXIX: 534–539). Druhú skupinu predstavujú zahraničné mince pochádzajúce najmä zo Sliezska, Pruského kniežatstva a nemeckých vydavateľov z mesta Hannover a grófstva Solms-Lich (č. kat. 549–557; tab. XXIX: 549–557). Všetky mince pochádzajú z časového úseku 1611–1624 a pravdepodobne súvisia s prvým obdobím protihabsburského povstania Gabriela Bethlena odohrávajúceho sa v rokoch 1619–1626. Jej prvú fázu dokladá aj vyššie popisovaný súbor mincí. Na datovanie do čias Bethlenovho povstania by poukazovalo aj to, že uvedené mince sú typické pre poklady ukryté v tomto období.

Ďalším zaujímavým javom skúmaných mincí zo 17. storočia je aj to, že ak sem nepočítame hromadné nálezy, tak ojedinelé nálezy pochádzajú najmä z prvej polovice storočia. V tomto období prešiel hrad výraznými majetkovými zmenami spojenými so stavebnými aktivitami (*Plaček/Bóna 2007*, 236–238). V roku 1641 získal hrad palatín Pavol Pálffy, ktorý okolo polovice storočia začal s jeho prestavbou.

7.5 Mince z 18. a 19. storočia

V 18. a 19. storočí je badateľný výrazný úbytok mincí, čo je spôsobené medzi iným zmenou

funkcie hradu. Po vybudovaní kaštieľa v Plaveckom Podhradí sa sem presťahovali majitelia hradu, ktorý týmto prestal spĺňať obytnú funkciu. Z nálezov z 18. storočia zaujmú najmä poltury Františka II. Rákocziho (č. kat. 541–543; tab. XXIX: 541–543). Ich prítomnosť jednoznačne súvisí s intenzívnejším dobýjaním a poškodením hradu v rokoch 1705 a 1706 a následným pobytom povstaleckých vojsk (*Plaček/Bóna 2007*, 236). Uvedené mince sú dôležité aj z chronologického hľadiska. Poltury sa razili krátko dobu v rokoch 1704–1707 a ich obeh prakticky prestal hneď po tomto období. S povstaním Františka II. Rákocziho pravdepodobne súvisí aj duarius z roku 1703 (č. kat. 540, tab. XXIX: 540). Do čias povstania najskôr patrí aj zaujímavý súbor 10 mincí (č. kat. A. 9, č. 507–516; tab. XXVIII: 507–516), ktorý bol nájdený na jednom mieste a pravdepodobne tvorí menší poklad. Ide o mince najnižších nominálov, čiže denárov pochádzajúcich od uhorských kráľov Ferdinanda I., Mateja II., Ferdinanda II. a Leopolda I. Ide o denáre z rokov 1538–1686, grajciar z rokov 1697–1701 a duarius z roku 1701, ktorý je najmladšou mincou v uvedenom súbore. Ako sme spomínali vyššie, denáre patrili medzi najbežnejšie nominály v novoveku, duariusy sa naopak začali raziť v Uhorsku až za vlády Leopolda I. a mali hodnotu ½-grajciara.

K zaujímavým menším nálezom nájdeným v blízkosti hradu patrí aj súbor piatich medených mincí Františka II. z rokov 1807–1816 (č. kat. A. 11, tab. XXVIII: 520–524). Z nich patria medzi špecifické hromadne produkované 30-grajciare, ktoré boli razené od roku 1807 ako podiely nominálov papierových štátoviek (*Veselý 2020*, 11). Tieto mince sa produkovali až do štátneho bankrotu v roku 1811, kedy sa spolu s 15-, 3- a 1-grajciarmi zdevalvovali na 1/5 ich hodnoty. Svojou históriou sú zaujímavé aj 1-grajciare z roku 1816 (č. kat. 522–524; obr. 10: A. 11: 520–524; tab. XXVIII: 520–524). Ich razba sa zaviedla až patentom z 12. 5. 1817, pričom s ich produkciou sa malo začať až v auguste 1818. Zaujímavosťou uvedených mincí je to, že sa podľa nariadenia mali raziť s letopočtom 1816. Ich obeh prakticky trval až do roku 1851 (*Veselý 2020*, 14).

8. ZÁVER

Dejiny Plaveckého hradu boli v ostatnom čase spracované viacerými autormi (*Fügedi 1977*, 122, č. 67/2; *Házi 1914*, 194; *Plaček/Bóna 2007*, 235–238; *Kéryová 2020*, 40, 41; *Nešpor 2013*). Nami vyhodnotenú časť materiálnej kultúry v podobe militárií a numizmatických nálezov z Plaveckého Podhradia je možné rozdeliť do troch období – horizontov osídlenia hradu, ktoré súvisia s vojnovými udalosťami, týkajúcimi sa jeho dobýjania, resp. bojmi v jeho okolí. Je pravdepodobné, že v prípade väčšej časti militárií ide jednak o priame stopy po vojenských stretoch v jeho blízkosti a v prípade pokladov mincí súvisí z veľkej časti s ich ukrytím do zeme taktiež s týmito udalosťami.

Prvým je obdobie poslednej tretiny 13. storočia (1273–1291). Z hradu a hradného vrchu nepochádza žiadny staršie datovateľný stredoveký materiál. Hroty šípov do luku, časovo zaradené do 2. polovice 13. až 14. storočia v tomto prípade súvisia pravdepodobne s vojnovými udalosťami krátko po vzniku hradu, ktorý je kladený do rozmedzia rokov 1256–1273, kedy bol vystavaný ako kráľovská pohraničná pevnosť. Informuje o tom listina z roku 1291 hovoriaca o udalostiach spreď takmer 50. rokov. Podľa nej dostal Detrich (Depreht), syn bratislavského richtára Kunta, od kráľa Bela IV. pusté a neosídlené územie Kuchyňa, na ktorom stál kostol sv. Mikuláša. Detrich sa zaslúžil o osídlenie územia a postavil na ňom aj hrad, ktorý nazval svojim menom (*Varsík 1984*, 174). Hrad sa dostáva do kolobehu udalostí v roku 1273, kedy sa priamo na poli pod ním stretli v bitke uhorské vojsko s vojskom českého kráľa Přemysla Otakara II. (*Plaček/Bóna 2007*, 235; *Varsík 1984*, 173). Ešte na konci toho istého storočia hrad opäť menil majiteľa. Hrad v roku 1286 násilne obsadil Mikuláš z Kyseku (Güssingu), avšak neudržal ho. Už v roku 1287 Plavecký hrad spolu s Bratislavským hradom získal rakúsky vojvoda Albrecht I., proti ktorému vojensky zakročil Matúš Čák Trenčiansky. Ten v roku 1291 získal nielen hrad, ale stal sa aj bratislavským županom (*Fügedi 1977*, 122; *Kristó 1986*, 216; *Plaček/Bóna 2007*, 235). Je pravdepodobné, že vyššie spomínané hroty šípov do luku súvisia

hlavne s týmito dvoma vojnovými udalosťami, pričom boli nájdené na južnom svahu hradného vrchu, t. j. na prístupovej ceste a jej okolí. Pomerne výrazne je tu zastúpené 14. storočie, avšak nie militáriami, ale výstrojom jazdcov, v podobe ostrôh a unikátnym nálezom plechovej rukavice. Ostrohy a zubadlá pravdepodobne súvisia s bežným pohybom v okolí hradu.

Druhým výrazným horizontom je obdobie husitských vojen a vpádov husitov na západné Slovensko medzi romi 1428 až 1435, ako aj neskoršie udalosti súvisiace s pôsobením bratříkov v tomto regióne. Zo zachovaných zmienok nie je jasné akou intenzitou sa dotkli prvé husitské výpravy samotného Plaveckého hradu. Je však zrejmé, že akcie skalickej a trnavskej posádky uskutočnené medzi novembrom 1432 a februárom 1433 sa už priamo týkali aj Plaveckého hradu (*Varsík 1965*, 352, tab. II). V tomto čase bol kastelánom hradu Konrád Schellendorf (listina DL 11591, bližšie pozri aj *Dvořáková 2003*, 230). Ako kapitán Plaveckého hradu je spomínaný aj v listine z roku 1434 (listina DL 12628, pozri aj *Házi 1914*, 382). Vo februári 1433 písal kastelán Plaveckého hradu Ján Klux bratislavskej mestskej rade list, v ktorom spomína prítomnosť 47 jazdcov v Sološnici, vzdalenej len tri km od hradu (*Varsík 1965*, 102, 103). Ďalším dôkazom o prítomnosti husitov v neďalekej Sološnici a okolí je aj zaujímavý poklad 441 mincí, ktorý bol ukrytý v uvedenom období (*Hunka/Kolníková 1994*, č. 275; *Polakovič 1994*, 185–187). Nami popisovaný nález a čiastočne aj ďalšie artefakty z hradu, najmä militáriá v podobe hrotov šípov do kuše s tuľajkou, naznačujú, že v čase husitských výprav mohlo dôjsť k pokusom o dobýjanie hradu husitmi. Podľa dochovaných písomných prameňov to mohlo byť najskôr v spomínaných rokoch 1432 a na začiatku roka 1433. Stála hrozba a strach tu však panovali aj predtým. O tom, že sa im hrad najskôr nepodarilo dobyť svedčia aj spomínaní kapitáni hradu, ktorí zastávali svoj úrad takmer počas celého obdobia husitských výprav. Určite k tomu nedošlo ani pred rokom 1431, lebo Stibor z obavy pred možným zničením darovacích listín pre svoje majetky ich rozdelil na tri časti a jednu umiestnil na Plaveckom hrade (*Házi 1914*, 380). To znamená, že uvedený hrad

považoval za stabilný a silný a v roku 1431 určite nedobytý husitmi.

Tretím horizontom výskytu militárií a množstva numizmatického materiálu je 17. storočie. Je to predovšetkým obdobie začiatku Tridsaťročnej ročnej vojny. Pravdepodobne súvisí s prvým rokom Tridsaťročnej vojny (1618–1648), resp. s jej prvou fázou a s povstaním sedmohradského kniežaťa Gabriela Bethlena, ktorý už v októbri 1619 pritiahol s armádou k Bratislave a Trnave (*Dangl 1986*, 78, 79). O tom, že v prípade numizmatických nálezov ide o kompaktnú finančnú hotovosť z tohto obdobia, svedčí jeden nález aj jeho zloženie. Poklad je totiž zložený prevažne zo zahraničných razieb pochádzajúcich z Čiech, Sliezska, Poľska, Salzburgu a rôznych nemeckých vydavateľov (Paderborn a Lippe), pričom nie sú tu takmer žiadne domáce razby. Ide o typický jav pre obdobie Tridsaťročnej vojny (*Kostlán 1986*, 207) a takáto skladba nálezov môže byť spojená s prítomnosťou zahraničných armád na našom území (*Budaj/Nagy 2005*, 188). Z pohľadu militárií sem patrí predovšetkým munícia používaná do palných zbraní v podobe guliek do muškiet, kanónov a pravdepodobne aj stopovacia plášťová munícia. Delové gule však môžu súvisieť s používaním palných zbraní rôznych kalibrov so širším časovým úsekom od 16. až po záver 17. storočia.

KATALÓG MINCÍ

A. Poklady mincí alebo mince, ktoré sa našli blízko seba, pričom nemusia tvoriť jeden nález.

A. 1A. Pôvodne išlo o nález približne 163 mincí, ktorých identifikácia sa uskutočnila len na základe zle zachovanej fotografie (obr. 6: A. 1A). V zátvorkách je minimálny počet identifikovaných mincí z konkrétneho typu.

1. Dolné Rakúsko, Interregnum (1236–1239, 1246–1251), Viedeň, fenig. Lit.: *CNA I*, B 148 (x), B 150 (x).

2. Přemysl Otakar II. (1251–1276), Viedeň, fenig. Lit.: *CNA I*, B 163 (x), B 166 (min. 9 ks), B 167 (min. 13 ks), B 170 (x), B 174 (min. 13 ks).

3. Přemysl Otakar II. (1251–1276), Viedeň alebo Enža, fenig. Lit.: *CNA I*, B 177 (x).

4. Přemysl Otakar II. (1251–1276), Wiener Neustadt, fenig. Lit.: *CNA I*, B 180 (min. 14 ks).

A. 1B. „Spečený“ poklad drobných mincí z neznámeho obdobia, nájdený na vrchu Pohanská (obr. 6: A. 1B; 8; uloženie: SNM-Historické múzeum, príř. číslo: 2016/19, inv. číslo: S 87 681).

A. 2. Poklad 462 mincí z 15. storočia nájdený spoločne (obr. 7; 9: A. 2; tab. XIX–XXVI).

1. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 74–75. 0,21 g; 13,65 x 13,26 mm.

2. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,26 g; 14,6 x 15,3 mm.

3. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 73–75. 0,13 g; 14,1 x 14,3 mm.

4. Morava, Mesto Olomouc (od r. 1422), Olomouc, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VII. B. 47. 0,27 g; 12,2 x 13,4 mm.

5. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 111. 0,37 g; 13,3 x 13,5 mm.

6. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,18 g; 14,0 x 13,2 mm.

7. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 75. 0,22 g; 13,3 x 14,6 mm.

8. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,24 g; 14,4 x 13,8 mm.

9. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 0,20 g; 12,9 x 13,9 mm.

10. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,35 g; 13,0 x 13,1 mm.

11. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 111. 0,21 g; 13,2 x 13,1 mm.

12. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII.–IX. 0,31 g; 12,7 x 12,5 mm.

13. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 99. 0,22 g; 14,3 x 13,1 mm.

14. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,37 g; 13,9 x 14,5 mm.

15. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII.-IX. 0,24 g; 14,8 x 14,2 mm.

16. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,15 g; 12,0 x 11,6 mm.

17. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. F. 122. 0,27 g; 13,5 x 14,9 mm.

18. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 72. 0,23 g; 11,9 x 12,6 mm.

19. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. G. 126. 0,29 g; 12,9 x 12,5 mm.

20. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 106. 0,22 g; 14,2 x 14,1 mm.

21. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 106. 0,32 g; 13,3 x 14,4 mm.

22. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. G. 126. 0,23 g; 12,0 x 13,1 mm.

23. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz (písmeno nečitateľné). 0,29 g; 13,8 x 14,2 mm.

24. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,22 g; 11,7 x 12,2 mm.

25. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 0,31 g; 14,3 x 15,0 mm.

26. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 0,35 g; 14,0 x 15,2 mm.

27. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,18 g; 14,7 x 13,6 mm.

28. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 111. 0,33 g; 14,0 x 14,8 mm.

29. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz (písmeno nečitateľné). 0,20 g; 14,2 x 14,6 mm.

30. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,25 g; 13,0 x 14,2 mm.

31. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. 0,26 g; 13,6 x 14,3 mm.

32. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,34 g; 15,2 x 15,2 mm.

33. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,23 g; 12,9 x 12,6 mm.

34. Morava, Mesto Olomouc (od r. 1422), Olomouc, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VII. B. 47. 0,40 g; 14,3 x 13,4 mm.

35. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,31 g; 12,7 x 13,7 mm.

36. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,39 g; 14,5 x 13,4 mm.

37. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. A. 256. 0,24 g; 14,2 x 13,7 mm.

38. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 111. 0,20; 13,9 x 14,6 mm.

39. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. E. 120. 0,29 g; 14,3 x 14,9 mm.

40. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 111. 0,28 g; 12,3 x 13,1 mm.

41. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,17 g; 13,5 x 11,2 mm.

42. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 0,31 g; 12,8 x 11,8 mm.

43. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,21 g; 15,5 x 15,1 mm.

44. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 91. 0,24 g; 13,6 x 13,3 mm.

45. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,25 g; 12,9 x 12,9 mm.

46. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII.-IX. 0,31 g; 13,9 x 12,9 mm.
47. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 0,29 g; 13,2 x 12,4 mm.
48. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 91. 0,30 g; 13,2 x 12,3 mm.
49. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,15 g; 10,2 x 11,8 mm.
50. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S-G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 0,30 g; 11,1 x 13,6 mm.
51. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 0,23 g; 13,7 x 14,6 mm.
52. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,27 g; 12,9 x 13,5 mm.
53. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 99. 0,2 g; 12,9 x 13,6 mm.
54. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. 0,18 g; 12,3 x 13,5 mm.
55. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 69. 0,27 g; 13,8 x 13,9 mm.
56. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,23 g; 12,7 x 14,0 mm.
57. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,17 g; 12,1 x 11,1 mm.
58. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,31 g; 13,1 x 13,0 mm.
59. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,25 g; 14,0 x 14,6 mm.
60. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 0,12 g; 12,0 x 12,8 mm.
61. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,26 g; 13,6 x 13,1 mm.
62. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,28 g; 14,9 x 14,9 mm.
63. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,34 g; 14,3 x 14,6 mm.
64. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,34 g; 14,6 x 14,3 mm.
65. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 0,40 g; 14,8 x 14,6 mm.
66. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 72. 0,23 g; 13,2 x 13,3 mm.
67. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,45 g; 13,0 x 12,9 mm.
68. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 60. 0,29 g; 12,1 x 12,8 mm.
69. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. C. 79. 0,19 g; 13,9 x 13,5 mm.
70. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 181. 0,16 g; 10,8 x 13,6 mm.
71. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. U. 231. 0,20 g; 12,6 x 10,6 mm.
72. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A-B. 0,27 g; 12,8 x 13,9 mm.
73. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz (písmeno nečitateľné). 0,38 g; 14,0 x 13,9 mm.
74. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. C. 81 (?). 0,22 g; 13,4 x 13,4 mm.
75. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,33 g; 14,0 x 14,6 mm.
76. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,27 g; 14,2 x 14,1 mm.
77. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,20 g; 13,5 x 11,9 mm.

78. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,36 g; 13,8 x 13,1 mm.

79. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 69. 0,30 g; 13,3 x 12,4 mm.

80. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII.-IX. 0,22 g; 13,8 x 13,4 mm.

81. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. C. 77. 0,32 g; 14,3 x 14,6 mm.

82. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,36 g; 14,2 x 13,7 mm.

83. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII.-IX. 0,19 g; 12,2 x 12,2 mm.

84. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,41 g; 14,6 x 14,8 mm.

85. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,12 g; 12,7 x 12,0 mm.

86. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. G. 126. 0,31 g; 15,3 x 14,3 mm.

87. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 68. 0,19 g; 10,8 x 11,5 mm.

88. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. F. 122. 0,27 g; 14,8 x 14,3 mm.

89. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. B. 0,23 g; 14,9 x 12,2 mm.

90. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,10 g; 13,1 x 9,3 mm.

91. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 91. 0,27 g; 13,1 x 12,7 mm.

92. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,13 g; 13,9 x 10,1 mm.

93. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 102. 0,24 g; 14,0 x 14,6 mm.

94. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 216 (?). 0,31 g; 12,9 x 13,2 mm.

95. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 111. 0,13 g; 13,2 x 12,0 mm.

96. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,23 g; 12,7 x 12,4 mm.

97. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,21 g; 11,5 x 13,7 mm.

98. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII.-IX. 0,23 g; 14,7 x 14,3 mm.

99. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. D. 111. 0,17 g; 14,0 x 13,9 mm.

100. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,28 g; 12,5 x 13,0 mm.

101. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 90. 0,22 g; 12,5 x 13,3 mm.

102. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 99. 0,16 g; 12,1 x 13,2 mm.

103. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,43 g; 13,69 x 13,9 mm.

104. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156. 0,32 g; 14,2 mm.

105. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 159. 0,25 g; 15,1 x 13,06 mm.

106. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 183. 0,2 g; 13,1 x 13,4 mm.

107. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 154. 0,34 g; 13,38 x 14,2 mm.

108. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156. 0,31 g; 12,89 x 13,42 mm.

109. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 154. 0,36 g; 13,87 x 14,5 mm.

110. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. F. 176. 0,32 g; 12,66 x 14,6 mm.
111. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 172.0,18 g; 10,83 x 11,36 mm.
112. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 163. 0,35 g; 13,3 x 14,5 mm.
113. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. F. 176. 0,31 g; 12,4 x 13,7 mm.
114. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 169. 0,29 g; 12,37 x 14,1 mm.
115. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. Z. 240. 0,22 g; 12,8 x 14 mm.
116. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. Z. 240. 0,22 g; 13,2 x 13,66 mm.
117. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 184. 0,28 g; 11,8 x 12,86 mm.
118. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. F. 176. 0,27 g; 10,5 x 15,6 mm.
119. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI.H.189. 0,16 g; 11,08 x 14,5 mm.
120. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 0,31 g; 12,2 x 12,8 mm.
121. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,28 g; 13,08 x 14,17 mm.
122. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 158. 0,28 g; 14,89 x 14,85 mm.
123. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 158. 0,31 g; 14,86 x 13,21 mm.
124. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. F. 176. 0,3 g; 12,93 x 14,55 mm.
125. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,35 g; 12,11 x 14,58 mm.
126. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 179. 0,37 g; 13,80 x 13,75 mm.
127. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. R. 227. 0,2 g; 13,68 x 14,03 mm.
128. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 158. 0,27 g; 13,9 x 15,23 mm.
129. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 185. 0,21 g; 15,0 x 13,75 mm
130. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 189. 0,32 g; 11,79 x 12,5 mm.
131. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 159. 0,29 g; 14,06 x 15,9 mm.
132. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz (písmeno nezreteľné). 0,11 g; 12,4 x 14,9 mm.
133. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 173. 0,27 g; 12,47 x 11,07 mm.
134. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,28 g; 11,6 x 14,9 mm.
135. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 0,27 g; 15,7 x 12,69 mm.
136. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 148. 0,33 g; 12,37 x 11,66 mm.
137. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R alebo S. 0,25 g; 13,79 x 14,5 mm.
138. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 0,27 g; 12,4 x 12,8 mm.
139. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 166. 0,3 g; 12,87 x 13,55 mm.
140. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 219. 0,18 g; 13,11 x 13,22 mm.
141. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. U. 231. 0,28 g; 12,22 x 12,01 mm.

142. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 187. 0,28 g; 13,36 x 13,11 mm.
143. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 190. 0,2 g; 13,02 x 14,35 mm.
144. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 184. 0,31 g; 11,86 x 14,77 mm.
145. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. Z. 240. 0,41 g; 11,85 x 13,96 mm.
146. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,31 g; 13,88 x 13,98 mm.
147. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,26 g; 12,66 x 14,04 mm.
148. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 190. 0,2 g; 12,64 x 15,13 mm.
149. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,11 g; 14,73 x 12,4 mm.
150. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 1620,36 g; 11,72 x 9,84 mm.
151. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,21 g; 14 x 13,80 mm.
152. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 193. 0,25 g; 10,9 x 13,7 mm.
153. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,41 g; 14,12 x 12,5 mm.
154. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,28 g; 13,5 x 14,87 mm.
155. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,33 g; 12,8 x 13,7 mm.
156. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,33 g; 12,59 x 14,3 mm.
157. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,37 g; 12,6 mm.
158. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,3 g; 13,38 x 13,47 mm.
159. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,26 g; 15,0 x 14,26 mm.
160. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,25 g; 11,64 x 13,08 mm.
161. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,28 g; 13,0 x 14,04 mm.
162. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,39 g; 12,76 x 15,25 mm.
163. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,34 g; 14,54 x 13,93 mm.
164. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,29 g; 14,27 x 14,9 mm.
165. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,26 g; 11,79 x 13,23 mm.
166. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S-G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 247,0,5 g; 13,63 x 13,66 mm.
167. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,28 g; 15,72 x 13,44 mm.
168. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,39 g; 13,69 x 13,1 mm.
169. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,37 g; 13,83 x 14,43 mm.
170. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 190. 0,18 g; 15,04 x 13,33 mm.
171. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,26 g; 12,45 x 11,05 mm.
172. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 154. 0,3 g; 12,81 x 13,08 mm.
173. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,26 g; 15,44 x 14,0 mm.

174. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,28 g; 13,51 x 13,62 mm.
175. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156 (?). 0,38 g; 12,64 x 13,66 mm.
176. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,2 g; 13,98 x 15,06 mm.
177. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,29 g; 13 x 11,61 mm.
178. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,24 g; 12,5 x 13,6 mm.
179. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 191. 0,38 g; 11,05 x 13,5 mm.
180. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,33 g; 12,38 x 13,0 mm.
181. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. F. 177. 0,23 g; 14,2 x 15,87 mm.
182. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 165. 0,29 g; 11,56 x 15,3 mm.
183. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. var. 0,29 g; 13,23 x 12,6 mm.
184. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156? 0,33 g; 13,7 x 14,0 mm.
185. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 219 (?). 0,4 g; 13,7 x 12,9 mm.
186. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,31 g; 12,7 x 13,7 mm.
187. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,28 g; 13,64 x 14,87 mm.
188. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,41 g; 13,7 x 13,33 mm.
189. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,49 g; 15,18 x 13,67 mm.
190. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,3 g; 15,02 x 14,80 mm.
191. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,47 g; 12,99 x 13,58 mm.
192. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 159. 0,29 g; 14,62 x 13,08 mm.
193. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,2 g; 12,26 x 13,97 mm.
194. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. J. 200. 0,26 g; 12,9 x 12,57 mm.
195. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,38 g; 14,57 x 13,52 mm.
196. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 192. 0,34 g; 12,13 x 14,92 mm.
197. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,28 g; 14,3 x 13,79 mm.
198. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 184. 0,23 g; 13,89 x 13,03 mm.
199. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. I. 196. 0,28 g; 12,57 x 12,91 mm.
200. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. F. 176. 0,27 g; 13,79 x 14,49 mm.
201. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,37 g; 13,05 x 15,03 mm.
202. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,35 g; 12,88 x 12,7 mm.
203. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 177. 0,26 g; 14,43 x 14,82 mm.
204. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,25 g; 13,29 x 14,39 mm.
205. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. V. 234. 0,22 g; 12,64 x 12,67 mm.

206. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. J. 200. 0,4 g; 12,86 x 13,48 mm.
207. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 184. 0,29 g; 13,44 x 14,49 mm.
208. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,3 g; 15,27 x 14,0 mm.
209. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,26 g; 13,53 x 12,37 mm.
210. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,36 g; 13,47 x 14,81 mm.
211. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,3 g; 14,38 x 13,98 mm.
212. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. W. 235. 0,34 g; 13,01 x 13,31 mm.
213. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,31 g; 13,11 x 13,84 mm.
214. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,32 g; 13,69 x 13,46 mm.
215. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 185. 0,29 g; 11,72 x 13,40 mm.
216. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 184. 0,29 g; 13,62 x 13,46 mm.
217. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 186. 0,29 g; 14,86 x 12,79 mm.
218. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 165. 0,34 g; 13,14 x 13,65 mm.
219. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 149. 0,28 g; 13,40 x 13,94 mm.
220. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 167. 0,39 g; 12,33 x 13,15 mm.
221. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 173. 0,26 g; 14,19 x 13,20 mm.
222. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,27 g; 13,89 x 13,42 mm.
223. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,24 g; 13,55 x 14,12 mm.
224. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,39 g; 13,25 x 14,22 mm.
225. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 158. 0,22 g; 14,20 x 14,91 mm.
226. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 181. 0,31 g; 12,25 x 13,18 mm.
227. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 145. 0,16 g; 14,58 x 15,55 mm.
228. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 185. 0,32 g; 11,61 x 12,22 mm.
229. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,26 g; 13,04 x 13,72 mm.
230. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156. 0,25 g; 12,4 x 12,8 mm.
231. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 168. 0,22 g; 12,54 x 14,25 mm.
232. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 183. 0,3 g; 11,9 x 13,18 mm.
233. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 168. 0,33 g; 14,85 x 13,16 mm.
234. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 216? 0,3 g; 14,14 x 14,07 mm.
235. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 145. 0,35 g; 14,22 x 12,53 mm.
236. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 191. 0,38 g; 12,29 x 13,25 mm.
237. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 209. 0,4 g; 13,5 x 14,44 mm.

238. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 209. 0,17 g; 14,24 x 13,18 mm.
239. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 168. 0,29 g; 13,31 x 13,91 mm.
240. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 210. 0,21 g; 14,12 x 13,04 mm.
241. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 209. 0,42 g; 12,75 x 12,66 mm.
242. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 167. 0,37 g; 11,81 x 13,42 mm.
243. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,3 g; 13,09 x 14,9 mm.
244. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 0,23 g; 13,8 x 13,13 mm.
245. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,39 g; 12,2 x 13,26 mm.
246. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,33 g; 15,22 x 12,94 mm.
247. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 151. 0,23 g; 14,27 x 13,63 mm.
248. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 181. 0,35 g; 13,68 x 11,78 mm.
249. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. G. 181? 0,3 g; 14,86 x 13,63 mm.
250. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 193. 0,21 g; 13,97 x 10,90 mm.
251. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,22 g; 13,12 x 13,74 mm.
252. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 0,24 g; 11,37 x 11,82 mm.
253. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 154. 0,18 g; 12,45 x 13,26 mm.
254. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156. 0,24 g; 11,49 x 11,26 mm.
255. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 215-219. 0,47 g; 13,38 x 13,31 mm.
256. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 186. 0,2 g; 12,68 x 12,9 mm.
257. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 193. 0,31 g; 14,86 x 13,82 mm.
258. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. Q. 226. 0,24 g; 15,66 x 11,11 mm.
259. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,22 g; 13,67 x 14,38 mm.
260. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,26 g; 13,92 x 12,66 mm.
261. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 0,49 g; 13,33 x 13,94 mm.
262. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 172. 0,24 g; 13,29 x 13,59 mm.
263. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 185. 0,34 g; 13,64 x 13,49 mm.
264. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,43 g; 12,30 x 14,09 mm.
265. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,32 g; 15,29 x 13,46 mm.
266. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 150. 0,25 g; 13,77 x 12,56 mm.
267. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,28 g; 13,35 x 13,13 mm.
268. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,22 g; 13,27 x 12,63 mm.
269. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,26 g; 13,50 x 13,98 mm.

270. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 216. 0,25 g; 12,62 x 12,43 mm.
271. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,38 g; 13,20 x 14,65 mm.
272. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 209. 0,33 g; 13,23 x 13,13 mm.
273. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. S. 228. 0,31 g; 11,02 x 13,87 mm.
274. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 158. 0,34 g; 13,35 x 13,89 mm.
275. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 218. 0,25 g; 12,76 x 13,28 mm.
276. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,17 g; 11,82 x 12,85 mm.
277. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 209. 0,25 g; 12,40 x 13,34 mm.
278. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 186. 0,27 g; 13,52 x 13,56 mm.
279. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 169. 0,44 g; 13,98 x 13,39 mm.
280. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. U. 231. 0,3 g; 13,30 x 12,50 mm.
281. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. Q. 225. 0,19 g; 12,14 x 11,90 mm.
282. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,18 g; 9,84 x 11,96 mm.
283. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 149. 0,21 g; 11,54 x 13,56 mm.
284. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,23 g; 12,87 x 15,05 mm.
285. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. 0,1 g; 11,44 x 11,52 mm.
286. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156. 0,24 g; 12,77 x 11,47 mm.
287. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 159. 0,22 g; 14,08 x 11,82 mm.
288. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 170. 0,15 g; 14,64 x 11,55 mm.
289. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 167. 0,31 g; 12,04 x 12,46 mm.
290. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. (zlomok mince) 0,08 g; 14,49 x 9,81 mm.
291. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 165. 0,33 g; 11,29 x 13,64 mm.
292. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 157. 0,32 g; 12,63 x 12,69 mm.
293. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 146. 0,44 g; 12,81 x 14,15 mm.
294. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. R. 227. 0,26 g; 12,85 x 11,02 mm.
295. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 216. 0,34 g; 14,6 x 13,71 mm.
296. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. C. 161. 0,35 g; 14,61 x 13,40 mm.
297. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. P. 223. 0,19 g; 11,26 x 13,15 mm.
298. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 156. 0,13 g; 11,77 x 11,03 mm.
299. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. E. 172? 0,12 g; 13,02 x 12,2 mm.
300. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 194? (zlomok mince). 0,13 g; 11,65 x 8,6 mm.
301. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. CH. 192. 0,27 g; 13,18 x 13,8 mm.

302. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. M. 212. 0,29 g; 12,49 x 14,4 mm.
303. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. K. 207. 0,37 g; 14,34 x 13,46 mm.
304. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 211. 0,23 g; 12,83 x 12,33 mm.
305. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. L. 211. 0,27 g; 13,70 x 13,43 mm.
306. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. K. 207. 0,41 g; 15,18 x 14,13 mm.
307. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. H. 185. 0,3 g; 13,65 x 12,95 mm.
308. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. I. 196. 0,26 g; 14,12 x 12,21 mm.
309. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. I. 197. 0,28 g; 15,74 x 14,36 mm.
310. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. I. 197. 0,23 g; 14,19 x 13,57 mm.
311. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI.I.197. 0,18 g; 15,11 x 13,48 mm.
312. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. B. 254. 0,43 g; 14,13 x 13,42 mm.
313. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 245. 0,24 g; 14,48 x 13,24 mm.
314. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. B. 254. 0,26 g; 12,95 x 11,97 mm.
315. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 251. 0,36 g; 12,63 x 13,13 mm.
316. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 251. 0,25 g; 13,56 x 11,02 mm.
317. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 251.0,3 g; 13,71 x 12,69 mm.
318. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 251. 0,35 g; 14,14 x 14,40 mm.
319. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 251. 0,26 g; 13,88 x 14,75 mm.
320. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenami S – G. Lit.: *Sejbal 1965*, XII. A. 251. 0,43 g; 14,81 x 14,26 mm.
321. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 281. 0,29 g; 13,8 x 13,5 mm.
322. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 280. 0,26 g; 13,5 x 14,2 mm.
323. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 273. 0,31 g; 12,5 x 13,7 mm.
324. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. A. 262. 0,28 g; 15,2 x 13,6 mm.
325. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. 169. 0,19 g; 12,7 x 14,6 mm.
326. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. B. 263. 0,35 g; 14,3 x 14,2 mm.
327. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,13 g; 10,8 x 10,2 mm.
328. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. B. 263. 0,36 g; 13,4 x 13,4 mm.
329. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. A. 256. 0,43 g; 14,0 x 14,1 mm.
330. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276. 0,23 g; 13,7 x 13,0 mm.
331. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. A. 256. 0,41 g; 14,3 x 12,9 mm.
332. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 279. 0,27 g; 12,6 x 13,3 mm.
333. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. B. 264. 0,35 g; 14,4 x 14,3 mm.

334. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 271. 0,31 g; 13,9 x 14,6 mm.

335. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. A. 257. 0,31 g; 13,1 x 13,4 mm.

336. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. var. (veľmi štíhla a natiahnutá orlice). 0,35 g; 14,3 x 12,8 mm.

337. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. B. 264. 0,37 g; 13,2 x 13,9 mm.

338. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,31 g; 14,1 x 13,7 mm.

339. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. I. 282. 0,23 g; 12,5 x 13,3 mm.

340. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276. 0,26 g; 14,8 x 10,5 mm.

341. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. B. 263. 0,42 g; 15,3 x 13,9 mm.

342. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,3 g; 14,3 x 13,1 mm.

343. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. var. (hraná hlava orlice). 0,41 g; 15,5 x 13,4 mm.

344. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. var. (hraná hlava orlice). 0,32 g; 14,1 x 14,2 mm.

345. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276. 0,31 g; 14,0 x 14,0 mm.

346. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. C. 268. 0,43 g; 13,6 x 14,1 mm.

347. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. C. 272. 0,32 g; 14,7 x 14,5 mm.

348. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. D. 269. 0,22 g; 14,1 x 14,2 mm.

349. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. B. 263. 0,35 g; 14,3 x 14,9 mm.

350. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,13 g; 12,9 x 12,1 mm.

351. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276. 0,31 g; 13,3 x 14,4 mm.

352. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 270. 0,24 g; 12,9 x 13,6 mm.

353. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 270. 0,27 g; 14,1 x 14,2 mm.

354. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. A. 262. 0,33 g; 13,7 x 13,7 mm.

355. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276. 0,23 g; 12,8 x 11,0 mm.

356. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276. 0,35 g; 13,7 x 15,3 mm.

357. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 271 (?). 0,19 g; 11,9 x 10,5 mm.

358. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 275. 0,3 g; 13,9 x 13,8 mm.

359. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 280. 0,25 g; 13,3 x 13,5 mm.

360. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz (písmeno nezreteľné). Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. var. 0,24 g; 13,0 x 13,9 mm.

361. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,29 g; 14,1 x 12,1 mm.

362. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 283. 0,31 g; 12,5 x 13,7 mm.

363. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,24 g; 13,3 x 13,8 mm.

364. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,28 g; 14,8 x 12,6 mm.

365. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. D. 269. 0,3 g; 15,4 x 14,5 mm.
366. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,24 g; 12,9 x 12,7 mm.
367. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,38 g; 13,4 x 14,7 mm.
368. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 283. 0,3 g; 14,0 x 13,2 mm.
369. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,31 g; 12,8 x 14,8 mm.
370. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,4 g; 14,8 x 14,6 mm.
371. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 279. 0,16 g; 11,8 x 13,9 mm.
372. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 280. 0,29 g; 12,5 x 13,1 mm.
373. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,25 g; 13,1 x 13,5 mm.
374. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. A. 262. 0,19 g; 12,2 x 12,4 mm.
375. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,14 g; 12,9 x 9,1 mm.
376. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,28 g; 13,3 x 13,8 mm.
377. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 281. 0,22 g; 14,4 x 13,6 mm.
378. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276? (horní polovina mince). 0,39 g; 14,3 x 13,1 mm.
379. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,45 g; 13,7 x 14,3 mm.
380. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,31 g; 13,8 x 12,6 mm.
381. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 283. 0,23 g; 13,9 x 13,4 mm.
382. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,28 g; 14,1 x 13,2 mm.
383. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,38 g; 14,3 x 13,7 mm.
384. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 280. 0,21 g; 15,2 x 9,9 mm.
385. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. F. 276. 0,17 g; 13,1 x 12,2 mm.
386. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 293. 0,28 g; 14,0 x 14,0 mm.
387. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 289. 0,26 g; 13,8 x 13,4 mm.
388. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,27 g; 12,8 x 13,5 mm.
389. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,22 g; 13,4 x 12,1 mm.
390. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. D. 297. 0,23 g; 13,5 x 14,3 mm.
391. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,22 g; 12,9 x 13,6 mm.
392. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. A. 288? 0,19 g; 13,2 x 12,8 mm.
393. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,35 g; 14,1 x 14,8 mm.
394. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,3 g; 14,7 x 14,5 mm.
395. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,27 g; 11,9 x 14,3 mm.
396. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 289. 0,38 g; 14,5 x 14,2 mm.

397. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,37 g; 13,2 x 13,5 mm.
398. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,26 g; 13,8 x 12,2 mm.
399. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,23 g; 10,6 x 15,7 mm.
400. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,4 g; 14,9 x 13,4 mm.
401. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,38 g; 13,3 x 12,8 mm.
402. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,36 g; 13,5 x 13,5 mm.
403. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,2 g; 11,0 x 10,6 mm.
404. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,31 g; 13,2 x 13,8 mm.
405. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. G. 303. 0,33 g; 14,4 x 14,3 mm.
406. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,24 g; 13,2 x 11,1 mm.
407. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 275. 0,38 g; 14,6 x 13,8 mm.
408. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 291. 0,26 g; 13,9 x 13,2 mm.
409. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 301. 0,23 g; 13,5 x 12,2 mm.
410. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,22 g; 13,4 x 13,8 mm.
411. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,3 g; 14,3 x 14,3 mm.
412. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. D. 296. 0,31 g; 14,6 x 12,9 mm.
413. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,32 g; 13,2 x 12,7 mm.
414. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,37 g; 15,3 x 13,9 mm.
415. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,27 g; 12,6 x 13,2 mm.
416. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,36 g; 13,7 x 14,8 mm.
417. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,32 g; 13,6 x 14,3 mm.
418. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 291. 0,32 g; 14,7 x 12,8 mm.
419. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 302. 0,27 g; 14,1 x 14,3 mm.
420. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 302. 0,32 g; 14,6 x 12,2 mm.
421. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 302. 0,38 g; 14,9 x 14,7 mm.
422. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. D. 296. 0,34 g; 15,4 x 13,0 mm.
423. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,21 g; 13,4 x 10,6 mm.
424. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,22 g; 13,5 x 11,5 mm.
425. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. H. 280. 0,37 g; 14,0 x 15,2 mm.
426. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. D. 298. 0,28 g; 14,3 x 12,1 mm.
427. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,36 g; 14,3 x 12,2 mm.
428. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 302. 0,32 g; 14,5 x 13,5 mm.

429. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,29 g; 14,4 x 12,8 mm.
430. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 301. 0,20 g; 10,0 x 13,5 mm.
431. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,18 g; 13,7 x 13,5 mm.
432. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,41 g; 12,9 x 14,6 mm.
433. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. J. 284. 0,28 g; 13,4 x 13,2 mm.
434. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,24 g; 12,4 x 12,5 mm.
435. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. D. 296. 0,21 g; 13,1 x 12,3 mm.
436. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 301. 0,3 g; 13,8 x 13,1 mm.
437. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. F. 301. 0,23 g; 11,1 x 15,3 mm.
438. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom (písmeno nezreteľné). 0,11 g; 11,1 x 9,0 mm.
439. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 291. 0,17 g; 10,8 x 10,9 mm.
440. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,14 g; 10,4 x 11,0 mm.
441. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. D. 299. 0,4 g; 13,2 mm.
442. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 294. 0,24 g; 13,8 x 13,3 mm.
443. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 291. 0,26 g; 13,8 x 12,1 mm.
444. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. B. 289. 0,31 g; 12,6 x 14,0 mm.
445. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII.-IX. 0,32 g; 12,36 x 13,39 mm.
446. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 215-216. 0,33 g; 13,48 x 12,29 mm.
447. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 273. 0,26 g; 13,13 x 14,31 mm.
448. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. N. 215. 0,27 g; 13,48 x 11,98 mm.
449. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S?. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. A. 151? 0,32 g; 13,69 x 13,60 mm.
450. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s nezreteľným písmenom. 0,15 g; 11,51 x 12,54 mm.
451. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s písmenom S? 0,27 g; 13,92 x 12,99 mm.
452. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s nezreteľným písmenom. 0,33 g; 13,28 x 14,59 mm.
453. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s nezreteľným písmenom. 0,22 g; 10,67 x 13,94 mm.
454. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 61. 0,24 g; 13,90 x 11,34 mm.
455. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s nezreteľným písmenom. 0,15 g; 10,64 x 10,28 mm.
456. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423-1435, štvorhranný peniaz s nezreteľným písmenom. 0,13 g; 11,55 x 9,89 mm.
457. Morava, Albrecht Rakúsky (1423-1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. A. 91. (zlomok mince). 0,06 g; 7,25 x 9,25 mm.
458. Rakúsko, Albrecht V. (1411-1439), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I, F a 6*. 0,44 g; 15,37 x 14,82 mm.
459. Rakúsko, Wilhelm a Albrecht (1395-1406), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I, F a 3*. 0,36 g; 14,85 x 13,89 mm.
460. Rakúsko, Wilhelm a Albrecht (1395-1406), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I, F a 3*. 0,37 g; 15,59 x 16,14 mm.
461. Rakúsko, Albrecht V. (1411-1439), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I, F a 6*. 0,23 g; 13,75 x 14,42 mm.

462. Rakúsko, Albrecht V. (1411–1439), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I*, F a 6 (zlomok mince). 0,15 g; 11,97 x 11,69 mm.

A. 3. Poklad 12 mincí z 15. storočia nájdený spolu neďaleko prvého pokladu označeného ako A. 2 (obr. 7: A. 3; tab. XXVII: 463–474).

463. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. B. 93. 0,36 g; 12,75 x 12,94 mm.

464. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. A. 69. 0,38 g; 13,69 x 13,55 mm.

465. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, VIII. C. 79. 0,36 g; 12,9 x 12,5 mm.

466. Morava, Albrecht Rakúsky (1423–1439), Brno, obd. do r. 1435, štvorhranný peniaz. Lit.: *Sejbal 1965*, IX. C. 95. 0,30 g; 11,65 x 12,8 mm.

467. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423–1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI.L.209. 0,28 g; 13,56 x 11,57 mm.

468. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423–1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. D. var. 0,33 g; 14,5 x 13,8 mm.

469. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423–1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. K. 204. 0,31 g; 13,12 x 14,1 mm.

470. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423–1435, štvorhranný peniaz s písmenom S. Lit.: *Sejbal 1965*, XI. B. 153. 0,33 g; 12,8 x 13,8 mm.

471. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423–1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, XIII. E. 271. 0,25 g; 13,77 x 13,4 mm.

472. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423–1435, štvorhranný peniaz s písmenom R. Lit.: *Sejbal 1965*, *Sejbal XIII*. H. 280. 0,32 g; 14,2 x 13,25 mm.

473. Morava, Mesto Brno, Brno, obd. 1423–1435, štvorhranný peniaz s písmenom N. Lit.: *Sejbal 1965*, XVI. C. 295. 0,34 g; 12,08 x 13,2 mm.

474. Rakúsko, Albrecht V. (1411–1439), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I*, F a 6. 0,36 g; 14,8 x 14,12 mm.

A. 4. Mince nájdené spolu, ale určite nejde o jeden nálezový súbor (obr. 6: A. 4: 475–476; 9: A. 4: 477–478; tab. XXVII: 475–478).

475. Dolné Rakúsko, Přemysl Otakar II. (1251–1276), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I*, B 165. 0,68 g; 13,5 x 13,9 mm.

476. Dolné Rakúsko, Interregnum (1236–1239, 1246–1251), Viedeň, fenig, Lit.: *CNA I*, B 155. 0,63 g; 14,6 x 14,7 mm.

477. Uhorsko, Vladislav I. (1440–1444), nečitateľná mincová značka. Lit.: *Huszár 1979*, č. 598. 0,57 g; 13,9 x 14,9 mm.

478. Čechy, Maximilián II. (1564–1576), Kutná Hora, biely peniaz 1577. Lit.: *Halačka 2011*, 116, 117, č. 206. 0,28 g; 14,28 x 14,37 mm.

A. 5. Poklad 10 mincí zo 17. storočia nájdený spolu pod malým kameňom (obr. 10: A. 5: 479–488; tab. XXVII: 479–488).

479. Čechy, Vladislav II. (1471–1516), Kutná Hora, jednostranný biely peniaz. Lit.: *Brádle 2013*, typ IV/A. 0,17 g; 12,35 x 12,08 mm.

480. Kniežatstvo Olešnica a Olešnicko - Bierutowsko - Radziejowsko, Henrich Václav a Karol Fridrich (1617–1639), Olešnica, 3-grajciar 1619. Lit.: *Kopicki 1995*, č. 6136. 1,36 g; 20,38 x 20,32 mm.

481. Kniežatstvo Opavsko, Karol von Liechtenstein (1614–1627), Opava, 3-grajciar 1618. Lit.: *Kopicki 1995*, č. 6370. 1,57 g; 19,78 x 19,4 mm.

482. Poľsko, Žigmund III. Wasa (1587–1632), Kraków, 3-groš bez letopočtu. Lit.: *Kopicki 1995*, č. 901. 2,02 g; 19,63 x 20,10 mm.

483. Poľsko, Žigmund III. Wasa (1587–1632), Kraków, poltorák so skomoleným letopočtom. 1,09 g; 20,14 x 19,97 mm.

484. Poľsko, Žigmund III. Wasa (1587–1632), Malbork, szóstak 1596, 1599, prípadne 1600 (?). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 1240–1241, 1245–1246 (?). 3,47 g; 27,88 x 28,01 mm.

485. Salzburg, Matthäus Lang von Wellenburg (1519–1540), Salzburg, jednostranný fenig 1530–1534. Lit.: *Probszt 1975*, č. 310–314. 0,21 g; 12,40 x 12,86 mm.

486. Arcibiskupstvo Salzburg, Matthäus Lang von Wellenburg (1519–1540), Salzburg, fenig 1532. Lit.: *Probszt 1975*, s. 81, č. 312; tab. 6, č. 301. 0,17 g; 11,05 x 12,7 mm.

487. Grófstvo Lippe, Simon VII. (1613–1627), groš 1615. Lit.: *Saurma-Jeltsch 1892*, s. 77, č. 3147; tab. LV, č. 1691. 1,15 g; 19,41 x 19,78 mm.

488. Biskupstvo Paderborn, Theodor von Fürstenberg (1585–1618), groš 1611. Lit.: *Saurma-Jeltsch 1892*, s. 77, č. 3084; tab. LIV, č. 1669. 1,37 g; 20 x 20,12 mm.

A. 6. Tri mince nájdené pri sebe, ktoré sú chronologicky späté a nie je vylúčené, že ide

o jeden nález (obr. 10: A. 6: 489–491; tab. XXVII: 489–491).

489. Morava, Ferdinand II. (1619–1637), Brno, 1-grajciar 1624. Lit.: *Halačka 2011*, 427–428, typ 888; *Herinek 1984*, č. 1419. 0,70 g.

490. Sliezsko, Legnica-Brzeg, Ján Kristián a Juraj Rudolf (1602–1621), Złoty Stok, Oława, 3-grajciar 1620. Lit.: *Kopicki 1995*, č. 5007. 1,27 g.

491. Salm-Dhaun, Wolfgang Friedrich pod poručníctvom matky Julianny (1606–1617), 3-grajciar bez let. Lit.: *MzA 1948*, tab. 10, č. 22. 1,27 g.

A. 7. Mince nájdené spolu na jednom mieste, najskôr ide o jeden nálezový súbor (obr. 10: A. 7: 492–495; tab. XXVII: 492–495).

492. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1630. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1204. 0,49 g; 14,7 x 14,4 mm.

493. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1630. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1204. 0,47 g; 14,35 x 13,96 mm.

494. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1630. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,54 g; 13,92 x 13,9 mm.

495. Tirolsko, arcivojvoda Ferdinand (1564–1595), Hall, 1-grajciar 1569. Lit.: *MzA 1948*, tab. 10, č. 22. 0,55 g; 16,13 x 16,4 mm.

A. 8. Jedenásť mincí objavených spolu, pravdepodobne ide o jeden nález mincí (obr. 10: A. 8: 496–506; tab. XXVIII: 496–506).

496. Uhorsko, Matej II. (1608–1619), Kremnica, denár 1610. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1139. 0,48 g; 14,9 mm. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87664).

497. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1630. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1204. 0,31 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87665).

498. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1631. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,43 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87666).

499. Uhorsko, Ferdinand III. (1637–1657), Kremnica, denár 1638. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1263. 0,44 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87667).

500. Uhorsko, Ferdinand III. (1637–1657), Kremnica, denár 1639. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1263. 0,41 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87668).

501. Uhorsko, Ferdinand III. (1637–1657), Kremnica, denár 16(?)0. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1263. 0,37 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87669).

502. Uhorsko, Ferdinand III. (1637–1657), Kremnica, denár 1642. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1263. 0,45 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87670).

503. Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), Kremnica, denár 1681. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1508 var. 0,32 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87671).

504. Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), Kremnica, denár 1687. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1509. 0,29 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87672).

505. Uhorsko, Matej II. (1608–1619), dobové falzum kremnického denára z roku 1611 (?). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1141. 0,38 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/10; inv. číslo: S 87673).

506. Čechy, Rudolf II. (1576–1611), Kutná Hora, jednostranný biely peniaz 1585. Lit.: *Halačka 2011*, 189–190, typ 383. 0,29 g. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2016/15; inv. číslo: S 87675).

A. 9. Desať mincí objavených na jednom mieste, môže ísť o poklad mincí (obr. 10: A. 9: 507–516; tab. XXVIII: 507–516).

507. Uhorsko, Ferdinand I. (1526–1564), Kremnica, denár 1538. Lit.: *Huszár 1979*, č. 935. 0,46 g.

508. Uhorsko, Matej II. (1526–1564), Kremnica, denár 1618. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1141. 0,57 g.

509. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1630. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,50 g.

510. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1630. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,54 g.

511. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1630. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1204. 0,50 g.

512. Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), Kremnica, denár 1663. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1505. 0,53 g.

513. Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), Kremnica, denár 1684. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1509. 0,49 g.

514. Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), Kremnica, denár 1686. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1509. 0,32 g.

515. Rakúsko, Leopold I. (1657–1705), Viedeň, 1-grajciar 1697–1701. Lit.: *Herinek 1972*, č. 1660–1664. 0,67 g.

516. Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), Kremnica, duarius 1701. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1499 var. 0,45 g.

A. 10. Tri mince objavené pri sebe, nie je vylúčené že tvorili jeden celok (obr. 10: A. 10: 517–519; tab. XXVIII: 517–519).

517. Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), Kremnica, 6-grajciar 1670. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1450. 3,26 g; 25,5 x 26,2 mm.

518. Uhorsko, Karol VI. (1711–1740), Kremnica, poltura 1730. Lit.: *Huszár 1979*, č. 1631. 1,12 g; 18,7 x 19,4 mm.

519. Salzburg, Max Gandolph Graf Kienburg (1668–1687), Salzburg, 1-grajciar 1677. Lit.: *Probszt 1975*, č. 1703. 0,72 g; 14,9 x 15,2 mm.

A. 11. Nález piatich mincí objavený spolu na jednom mieste (obr. 10: A. 11: 520–524; tab. XXVIII: 520–524).

520. Rakúsko, František II. (1792–1835), Viedeň, 15-grajciar 1807. Lit.: *Veselý 2020*, č. 69. 12,86 g; 35,29 x 35,35 mm. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2020/724).

521. Rakúsko, František II. (1792–1835), Kremnica, 3-grajciar 1812. Lit.: *Veselý 2020*, č. 76. 11,07 g; 33,03 x 33,12 mm. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2020/724).

522. Rakúsko, František II. (1792–1835), Kremnica, 1-grajciar 1816. Lit.: *Veselý 2020*, č. 61. 7,61 g; 25,40 x 25,47 mm. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2020/724).

523. Rakúsko, František II. (1792–1835), Kremnica, 1-grajciar 1816. Lit.: *Veselý 2020*, č. 61. 8,10 g; 25,48 x 25,68 mm. Ul.: SNM-Historické múzeum (prír. číslo: 2020/724).

524. Rakúsko, František II. (1792–1835), Viedeň, 1-grajciar 1816. Lit.: *Veselý 2020*, č. 61. 8,59 g; 26,28 x 26,29 mm (prír. číslo: 2020/724).

B. Ojedinelé nálezy mincí¹⁰

525. Uhorská napodobenina viedenského fenigu po 1272 (tab. XXIX: 525). Lit.: CNA I., tab. 25, XV. 0,36 g; 11,27 x 11,11 mm.

526. Uhorsko, Žigmund Luxemburský (1387–1437), Kremnica, minc. zn. K–S, komorský gróf: Ján Sibenlinder, denár 1431–1437. Lit.: *Huszár 1979*, č. 578; *Pohl 1982*, 118–11 (tab. XXIX: 526). 0,47 g; 15,35 x 15,20 mm.

527. Uhorsko, Žigmund Luxemburský (1387–1437), Kremnica, minc. zn. K–S, komorský gróf: Ján Sibenlinder, denár 1431–1437. Lit.: *Huszár 1979*, č. 578; *Pohl 1982*, 118–11 (tab. XXIX: 527). 0,61 g; 16,35 x 16,78 mm.

528. Uhorsko, Matej I. Korvín (1458–1490), Kremnica, minc. zn.: K–I, denár 1467. Lit.: *Huszár 1979*, č. 714; *Pohl 1982*, 214–3 (tab. XXIX: 528). 0,84 g; 17,9 x 17,3 mm.

529. Uhorsko, Matej I. Korvín (1458–1490), Baia Mare/Nagybánya, minc. zn. n–prekrižené kladivá (mestská razba), denár z cca 1470. Lit.: *Huszár 1979*, č. 717; *Pohl 1982*, č. 216–13. 0,37 g; 15,4 x 15,7 mm (tab. XXIX: 529).

530. Uhorsko, Matej I. Korvín (1458–1490), dobové falzum denára 1463. Lit.: *Huszár 1979*, č. 706 (tab. XXIX: 530). 0,74 g; 16,3 x 16,13 mm.

531. Uhorsko, Matej I. Korvín (1458–1490), Budín/Kremnica/Baia Mare, nečit. minc. značka, zlomok oboľu 1467. Lit.: *Huszár 1979*, č. 715; *Pohl 1982*, 215 (tab. XXIX: 531). 0,23 g; 13,9 x 10,2 mm.

532. Uhorsko, Vladislav II. (1490–1516), Kremnica, minc. zn. K–, denár 1504. Lit.: *Huszár 1979*, č. 811; *Pohl 1982*, 253–7 (tab. XXIX: 532). 0,38 g; 14,9 x 15,5 mm.

533. Uhorsko, Ferdinand I. (1526–1564), Kremnica, denár 1558 (tab. XXIX: 533). Lit.: *Huszár 1979*, č. 935. 0,55 g; 15,65 x 15,73 mm.

534. Uhorsko, Matej II. (1608–1619), Kremnica, denár 1617 (tab. XXIX: 534). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1141. 0,43 g; 13,42 x 14 mm.

535. Uhorsko, Matej II. (1608–1619), Kremnica, denár 1620 (tab. XXIX: 535). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1141 var. 0,46 g; 14,61 x 14,43 mm.

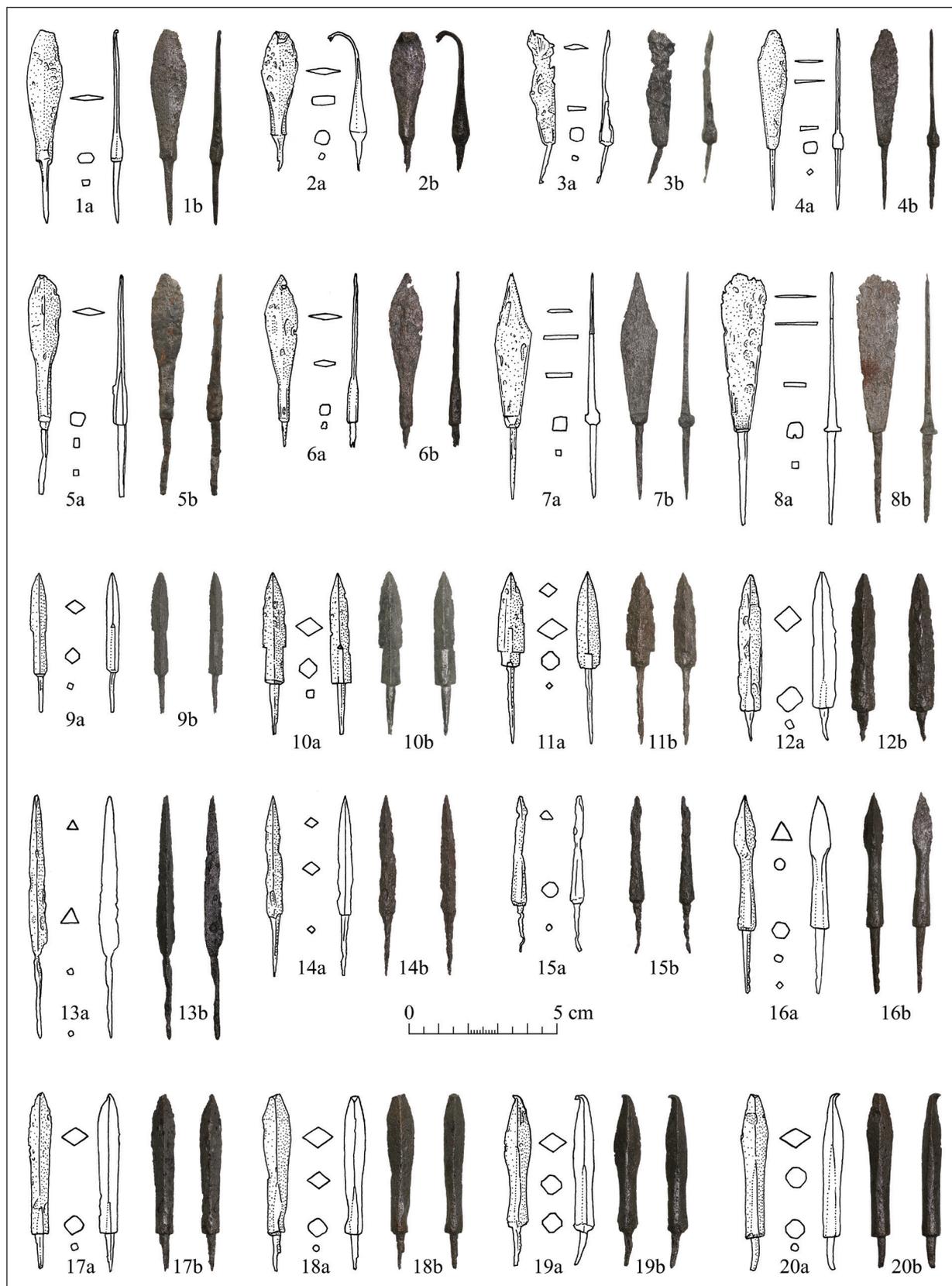
536. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1631 (tab. XXIX: 536). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,35 g; 14,22 x 14,62 mm.

537. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1633 (tab. XXIX: 537). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,64 g; 13,79 x 13,30 mm.

538. Uhorsko, Ferdinand II. (1619–1637), Kremnica, denár 1637 (tab. XXIX: 538). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,45 g; 14,15 x 13,38 mm.

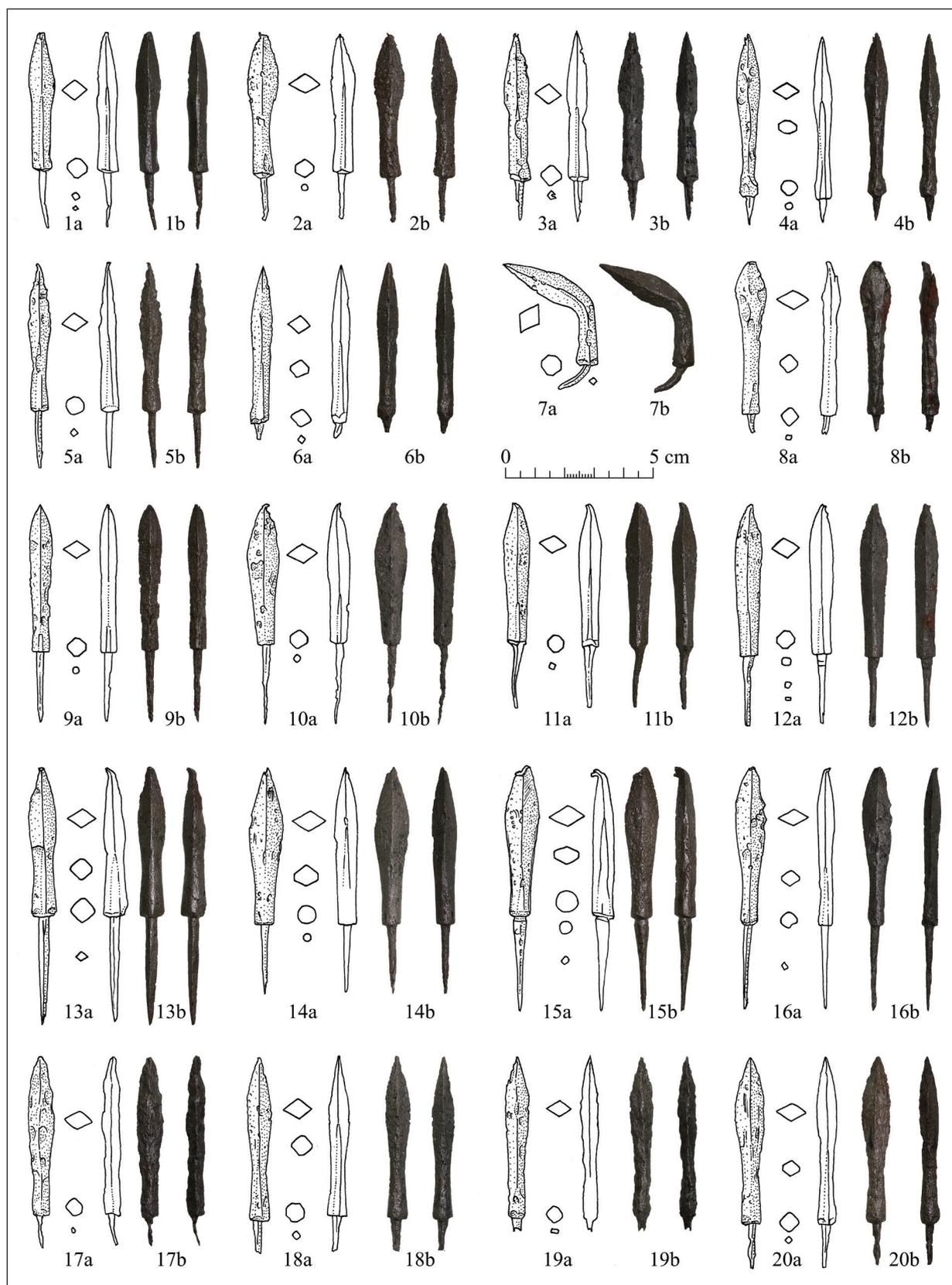
¹⁰ Ak nie je uvedený odkaz na miesto na mape, tak minca pochádza z neznámeho miesta na Plaveckom hrade alebo z jeho tesnej blízkosti.

539. Uhorsko, Ferdinand II. (1619-1637), Kremnica, denár 1638 (tab. XXIX: 539). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1205. 0,44 g; 14,78 x 13,89 mm.
540. Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Kremnica, duarius 1703 (tab. XXIX: 540). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1499.0,56 g; 14,86 x 15,06 mm.
541. Uhorsko, František II. Rákoczi (1703-1711), Kremnica, poltura 1705 (tab. XXIX: 541). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1548. 3,19 g; 22,75 x 24,36 mm. Ul.: SNM- Historické múzeum (prír. číslo: 2016/9; inv. číslo: S 87663).
542. Uhorsko, František Rákoczi II. (1703-1711), Kremnica, Cu poltura 1707 (tab. XXIX: 542). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1549. 1,56 g; 21,74 x 21,88 mm.
543. Uhorsko, František Rákoczi II. (1703-1711), Kremnica, Cu poltura 1704-1707 (tab. XXIX: 543). Lit.: *Huszár 1979*, č. 1549. 2,09 g; 21,88 x 21,93 mm.
544. Čechy, Ferdinand III. (1637-1657), Praha, mincmajster: Jakub Wolker, 3-grajciar 1641 (tab. XXIX: 544). Lit.: *Halačka 1988*, s. 573, typ 1180. 1,31 g; 20 x 19,59 mm.
545. Dolné Rakúsko, Přemysl Otakar II. (1251-1276), Viedeň, dobové falzum feniga (tab. XXIX: 545). Lit.: *CNA I*, B 177. 0,59 g; 13,06 x 14,04 mm.
546. Dolné Rakúsko, Rudolf Habsburský (1276-1282), Viedeň, fenig (tab. XXIX: 546). Lit.: *CNA I*, B 184. 0,35 g; 14,9 x 14,5 mm.
547. Dolné Rakúsko, Albrecht VI. (1438-1463), grajciar/kreuzer (tab. XXIX: 547). Lit.: *CNA I*, F a 56. 0,66 g; 17,17 x 14,55 mm.
548. Rakúsko, nachprägungen (?) z 1. polovice 15. storočia (tab. XXIX: 548). Lit.: *CNA I*, F c? 0,39 g; 13,53 x 12,57 mm.
549. Poľsko, Kazimír Jagelovský (1446-1492), Kraków, denár (tab. XXIX: 549). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 378. 0,40 g; 12,10 x 12,37 mm.
550. Sliezske, Kniežatstvo Olešnica a Olešnicko-Bierutowsko-Radziejovsko, Karol II. (1587-1617), Olešnica, 3-grajciar 1611 (tab. XXIX: 550). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 6071; *Saurma-Jeltsch 1892*, č. 116 a 271. 1,58 g; 19,74 x 19,65 mm.
551. Sliezske, kniežatstvo Brzesko - Legnicko - Wołowsko, Ján Kristián a Juraj Rudolf Legnicki (1621-1653), 3-grajciar 1620 (tab. XXIX: 551). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 5007. 1,07 g; 19,81 x 19,63 mm.
552. Sliezske, kniežatstvo Brzesko-Legnicko-Wołowsko, Juraj Rudolf Legnicki (1621-1653), 3-grajciar 1622 (tab. XXIX: 552). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 5224. 0,72 g; 17,27 x 17,32 mm.
553. Sliezske, Biskupstvo Wroclaw, Karol Rakúsky (1608-1624), Nisa, 3-grajciar 1622 (tab. XXIX: 553). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 6809. 0,56 g; 18,40 x 18,1 mm.
554. Pruské kniežatstvo, Juraj Viliam (1619-1640), Königsberg/Królewiec, poltorak 1622 (tab. XXIX: 554). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 3893. 0,92 g; 18,95 x 17,14 mm.
555. 7. Pruské kniežatstvo, Juraj Viliam (1619-1640), Königsberg/Królewiec, poltorak 1624 (tab. XXIX: 555). Lit.: *Kopicki 1995*, č. 3898. 0,90 g; 18,43 x 18,35 mm.
556. Mesto Hannover, groš 1617 (tab. XXIX: 556). Lit.: *Saurma-Jeltsch 1892*, s. 98, č. 2108. 1,05 g; 20,20 x 20 mm.
557. Solms-Lich, bez mincových pánov, 3-grajciar bez. let. (tab. XXIX: 557). Lit.: *Saurma-Jeltsch 1892*, tab. XXXVII, č. 1150 a s. 55, č. 2329. 1,45 g; 21,3 x 20,63 mm.

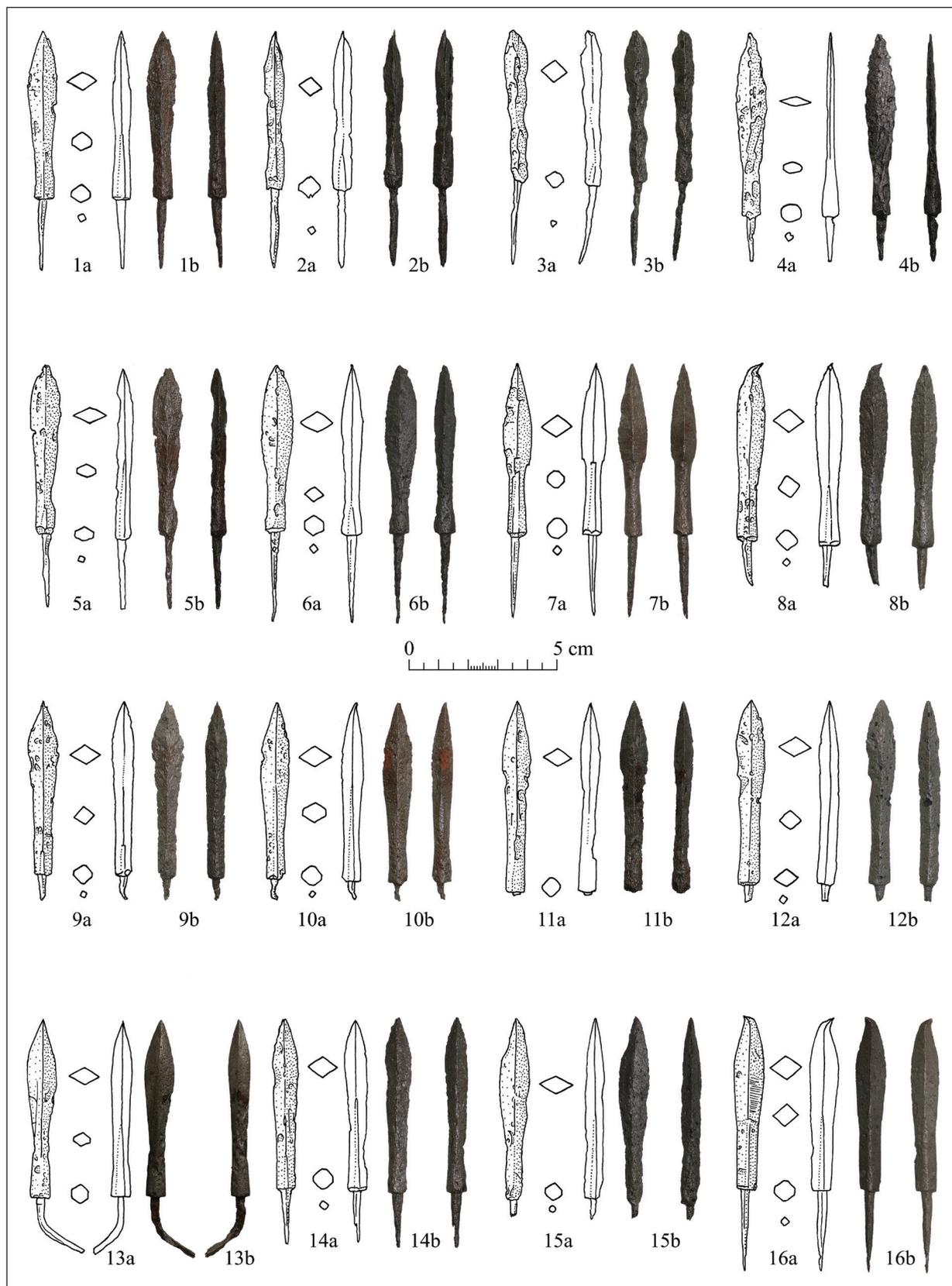
Tab. I. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do luku z 2. polovice 13.–14. storočia (autor R. Čambal).

Table I. Plavecké Podhradie. Bow arrowheads from the 2nd half of the 13th century–14th century (author R. Čambal).

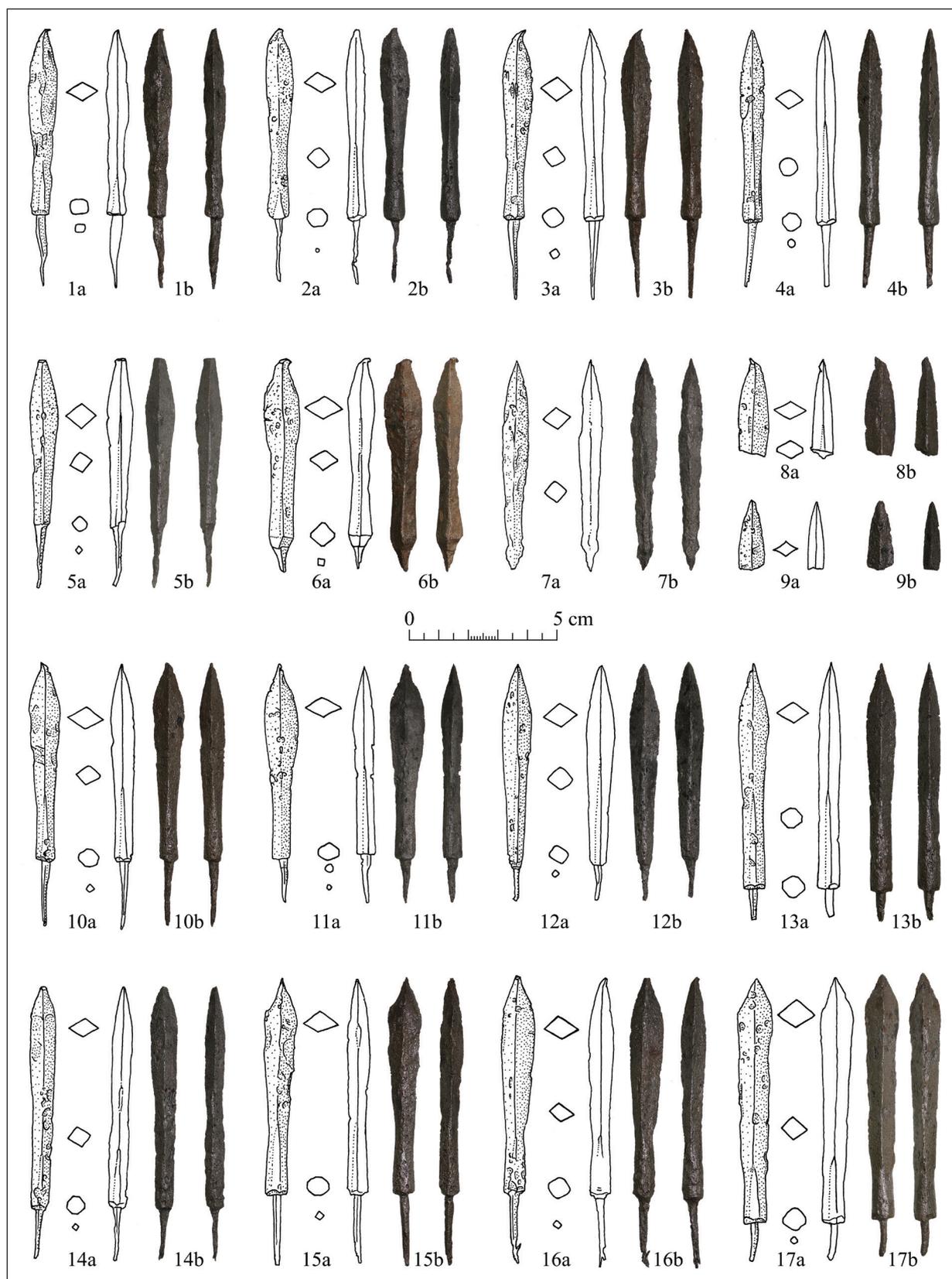
Tab. II. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do luku z 2. pololovice 13.–14. storočia (autor R. Čambal).

Table II. Plavecké Podhradie. Bow arrowheads from the 2nd half of the 13th century–14th century (author R. Čambal).

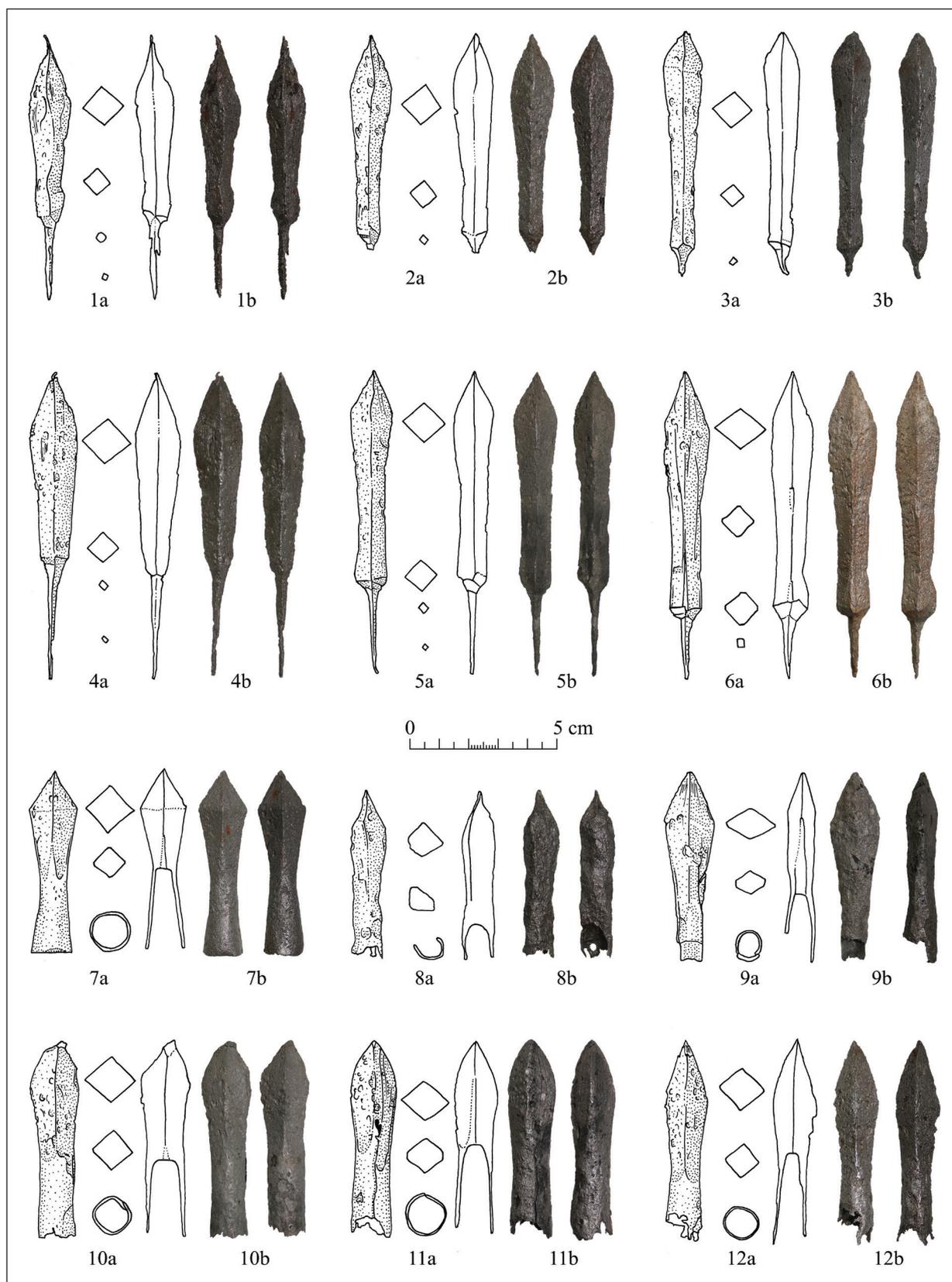
Tab. III. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do luku z 2. polovice 13.–14. storočia (autor R. Čambal).

Table III. Plavecké Podhradie. Bow arrowheads from the 2nd half of the 13th century–14th century (author R. Čambal).

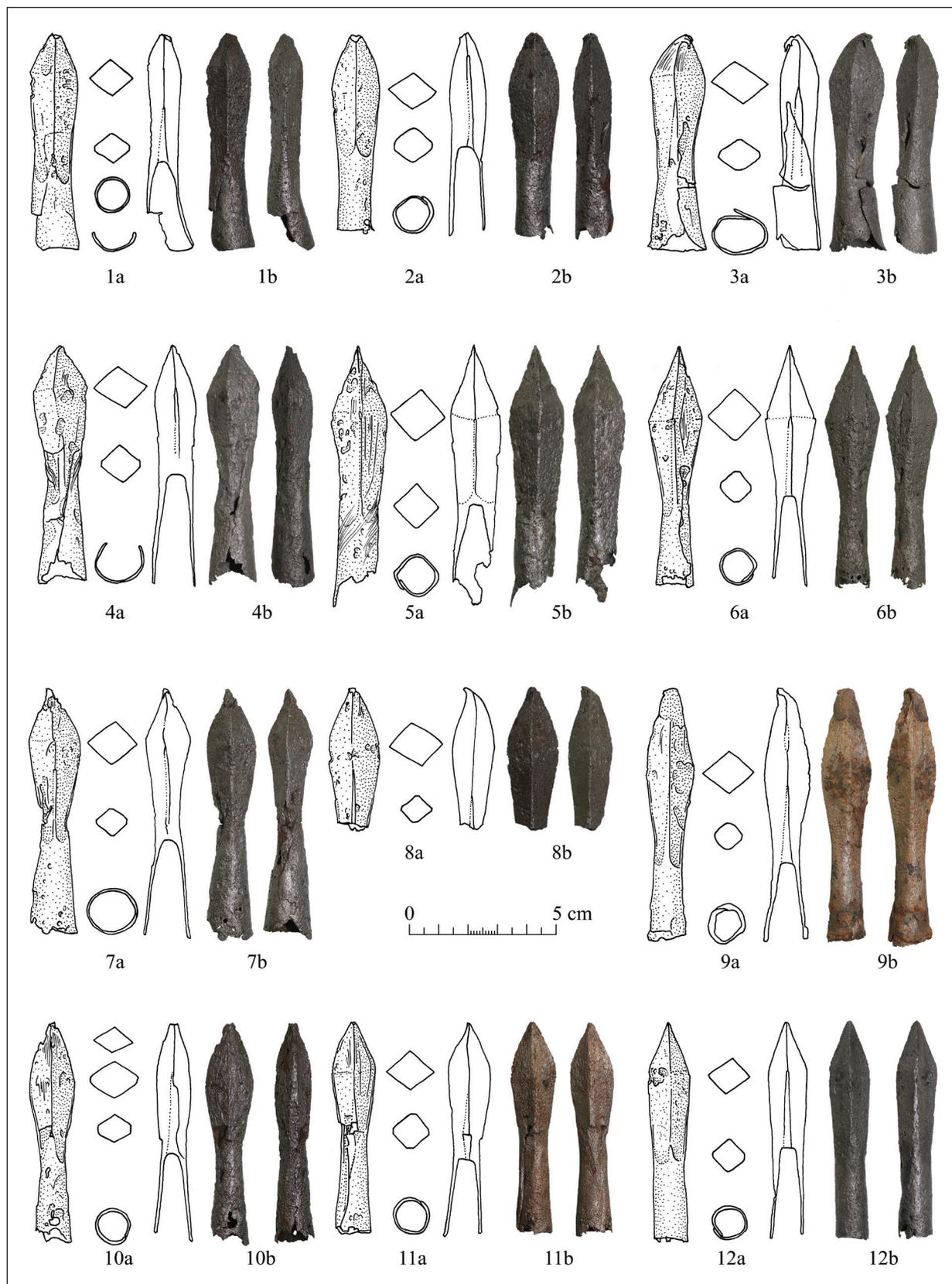
Tab. IV. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do luku z 2. polovice 13.-14. storočia (1-16) a hrot šípu do kuše (17, autor R. Čambal).

Table IV. Plavecké Podhradie. Bow arrowheads from the 2nd half of the 13th century–14th century (1-16) and cross-bow arrowhead (17, author R. Čambal).

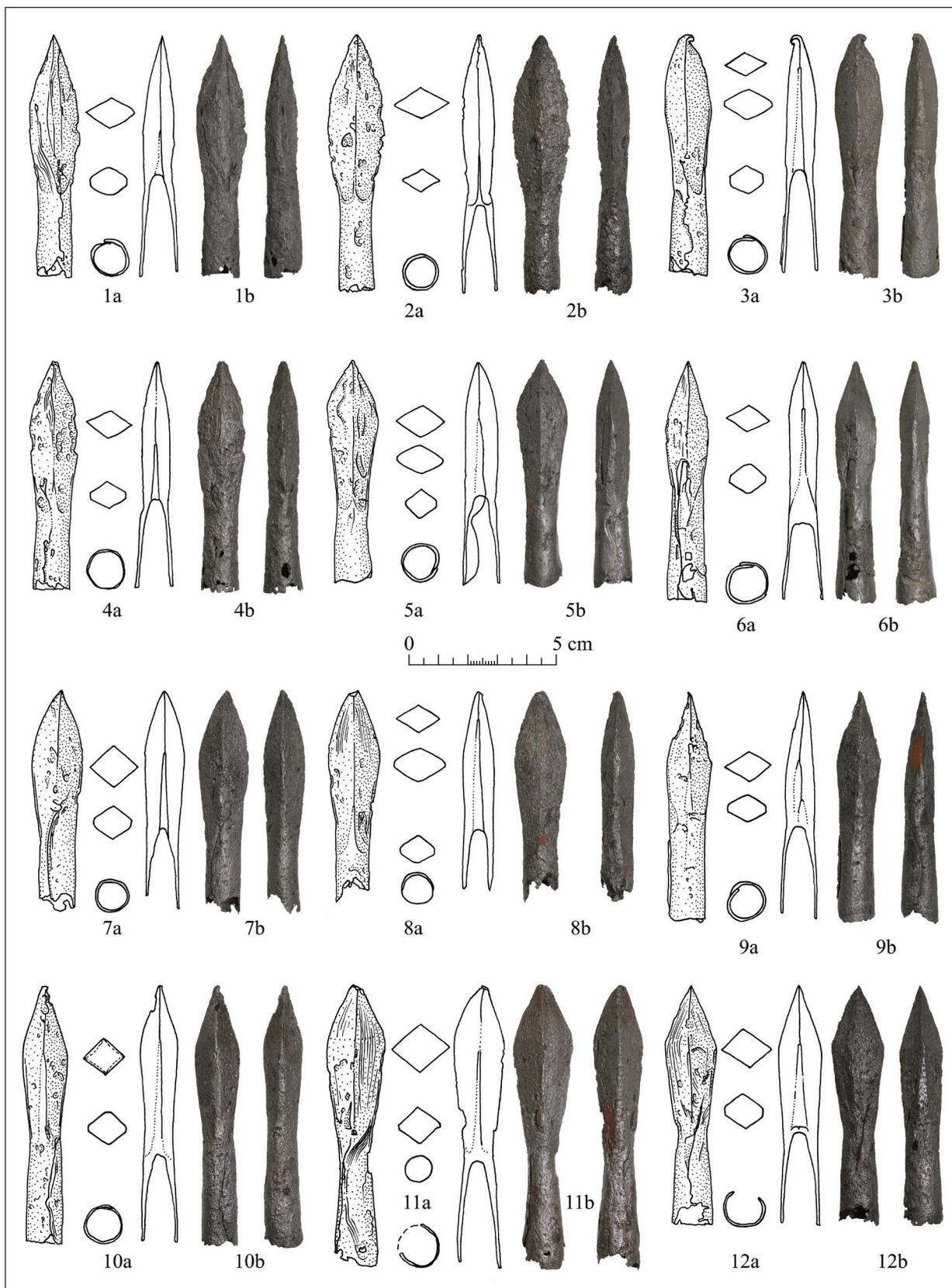
Tab. V. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do kuše s tŕňom zo 14./15. storočia (1-6), hroty šípov do kuše s tuľajkou z 15. storočia (7-12; autor R. Čambal).

Table V. Plavecké Podhradie. Crossbow arrowheads with a tang from the 14th/15th century (1-6), crossbow arrowheads with socket from the 15th century (7-12; author R. Čambal).

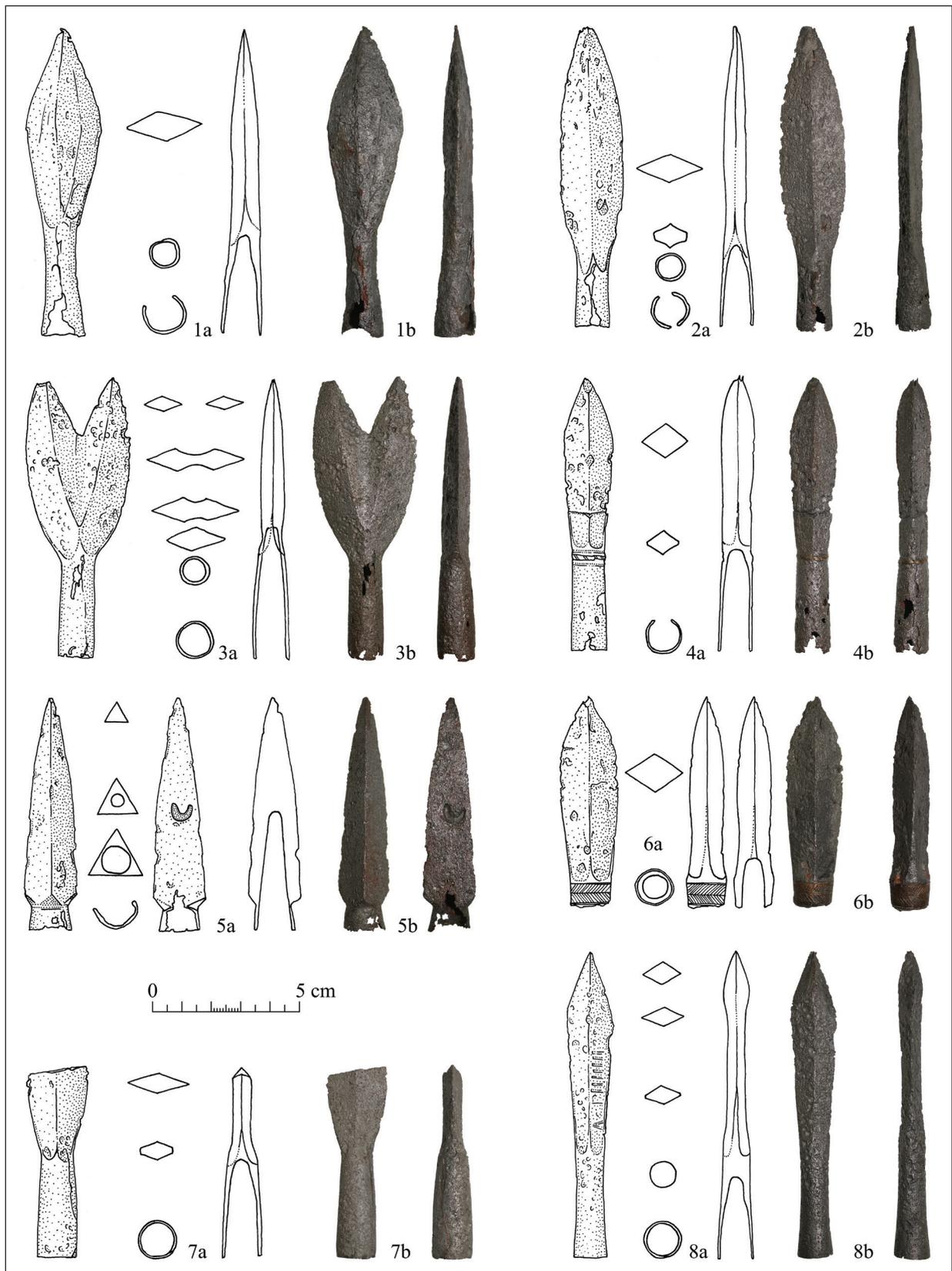
Tab. VI. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do kuše s tuľajkou z 15. storočia (autor R. Čambal).

Table VI. Plavecké Podhradie. Crossbow arrowheads with socket from the 15th century (author R. Čambal).

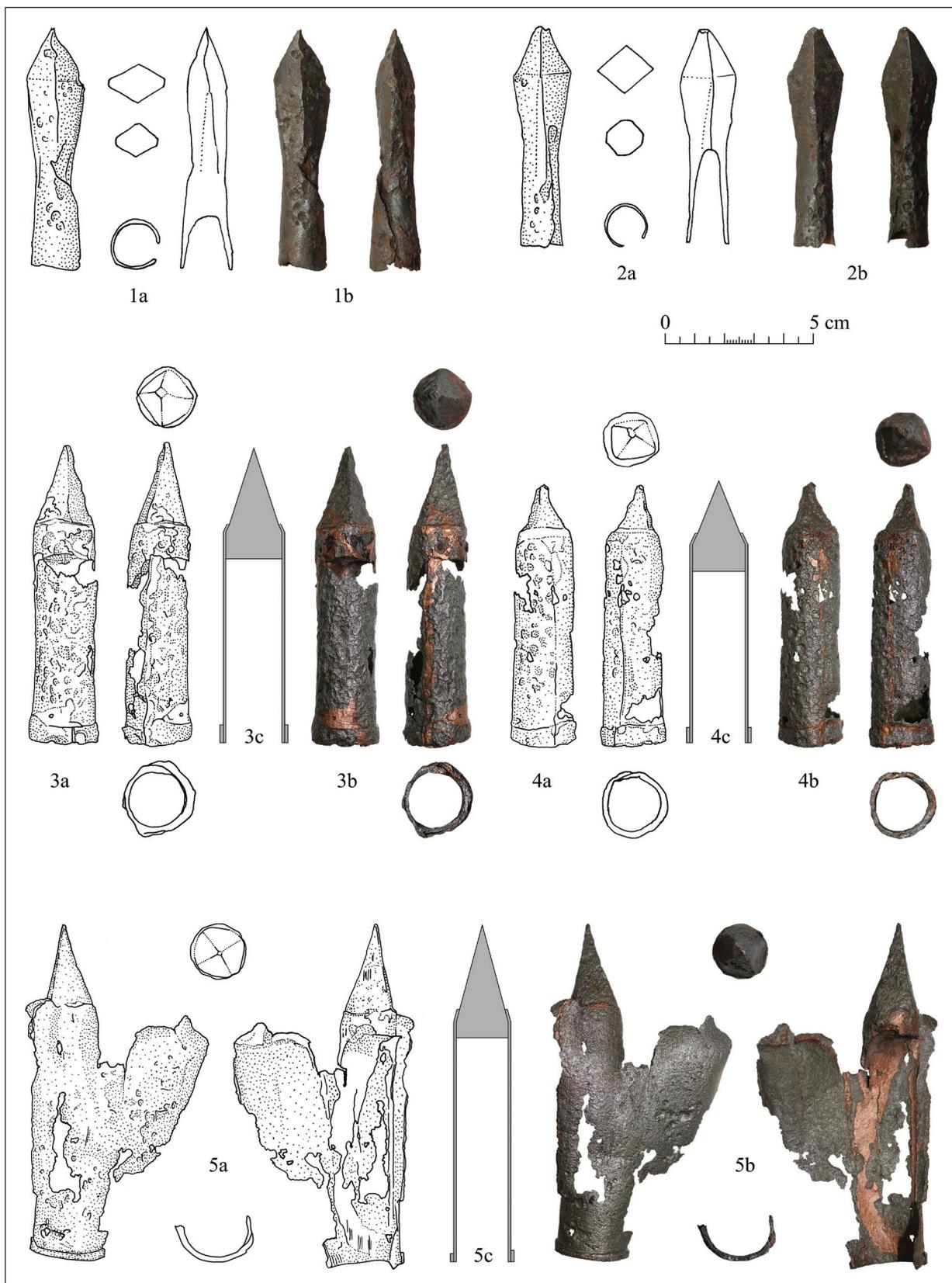
Tab. VII. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do kuše s tuľajkou z 15. storočia (autor R. Čambal).

Table VII. Plavecké Podhradie. Crossbow arrowheads with socket from the 15th century (author R. Čambal).

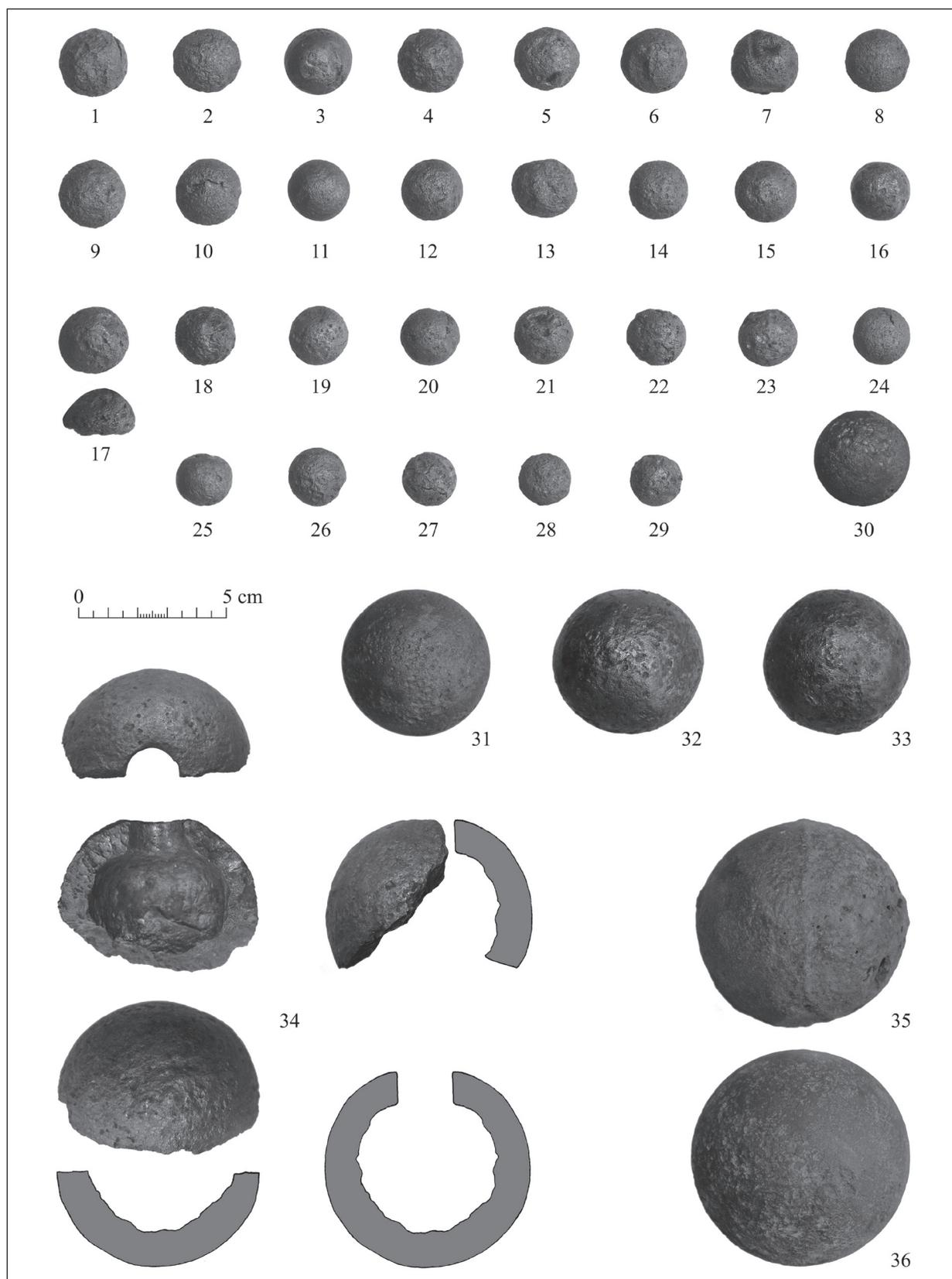
Tab. VIII. Plavecké Podhradie. Hroty šípov do kuše s tuľajkou z 15.–16. storočia. Hrot šíp do kuše (1), listovité hroty (2, 7), vidlicovitý hrot (3), ihlancovitý hrot (5), zdobené hroty (4, 5, 8, autor R. Čambal).

Table VIII. Plavecké Podhradie. Crossbow arrowheads with socket from the 15th–16th century. Arrowhead (1), leaf-shaped arrowheads (2, 7), fork-shaped point (3), pyramid point (5), decorated arrowheads (4, 5, 8, author R. Čambal).

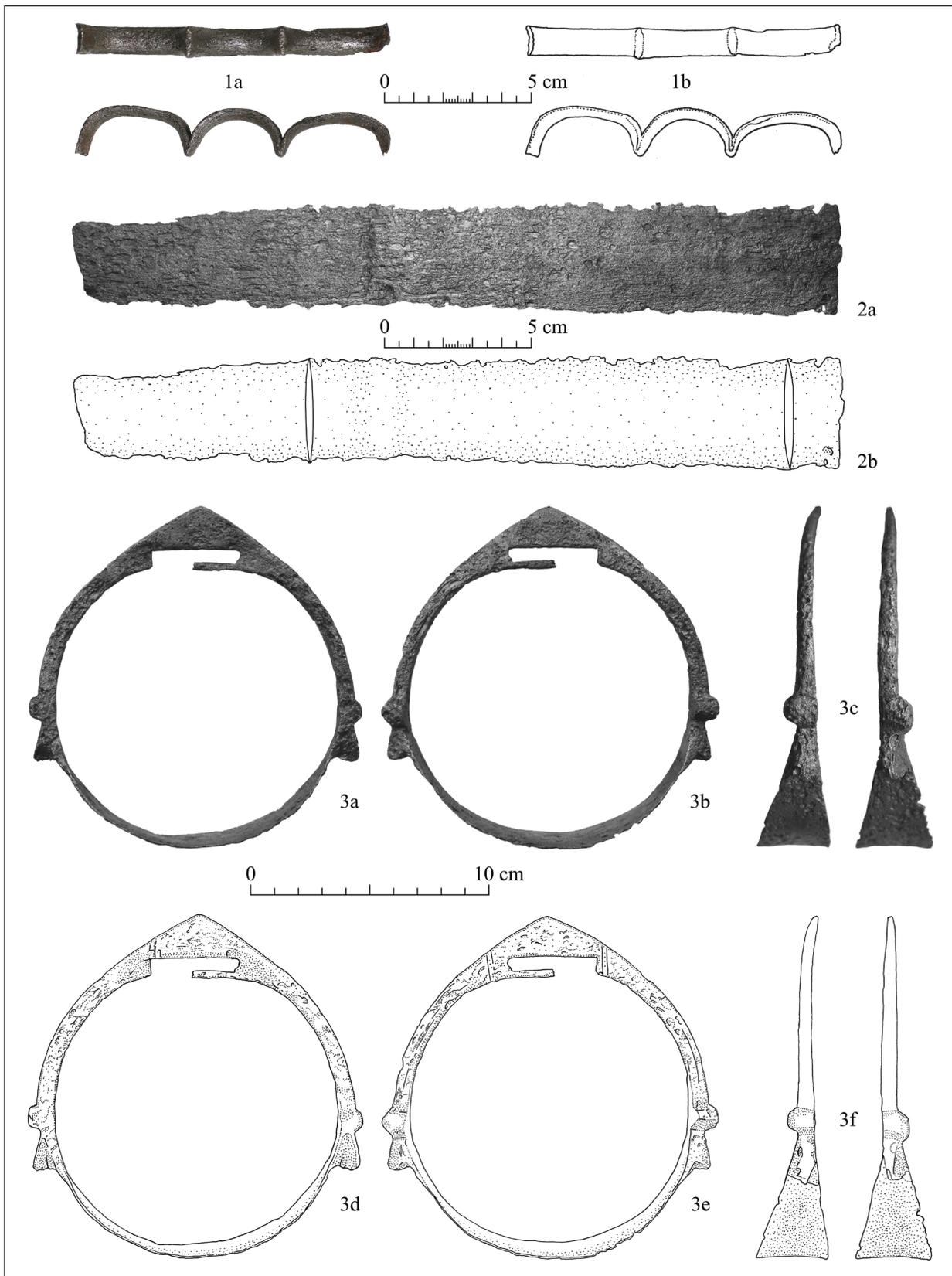
Tab. IX. Plavecké Podhradie. hroty šípov do kuše z 15. storočia (1, 2). Plášťová stopovacia munícia zo 16.–17. storočia (3–5, autor R. Čambal).

Table IX. Plavecké Podhradie. Crossbow arrowheads from the 15th century (1, 2). Hollow jacket tracing ammunition from the 16th–17th century (3–5, author R. Čambal).

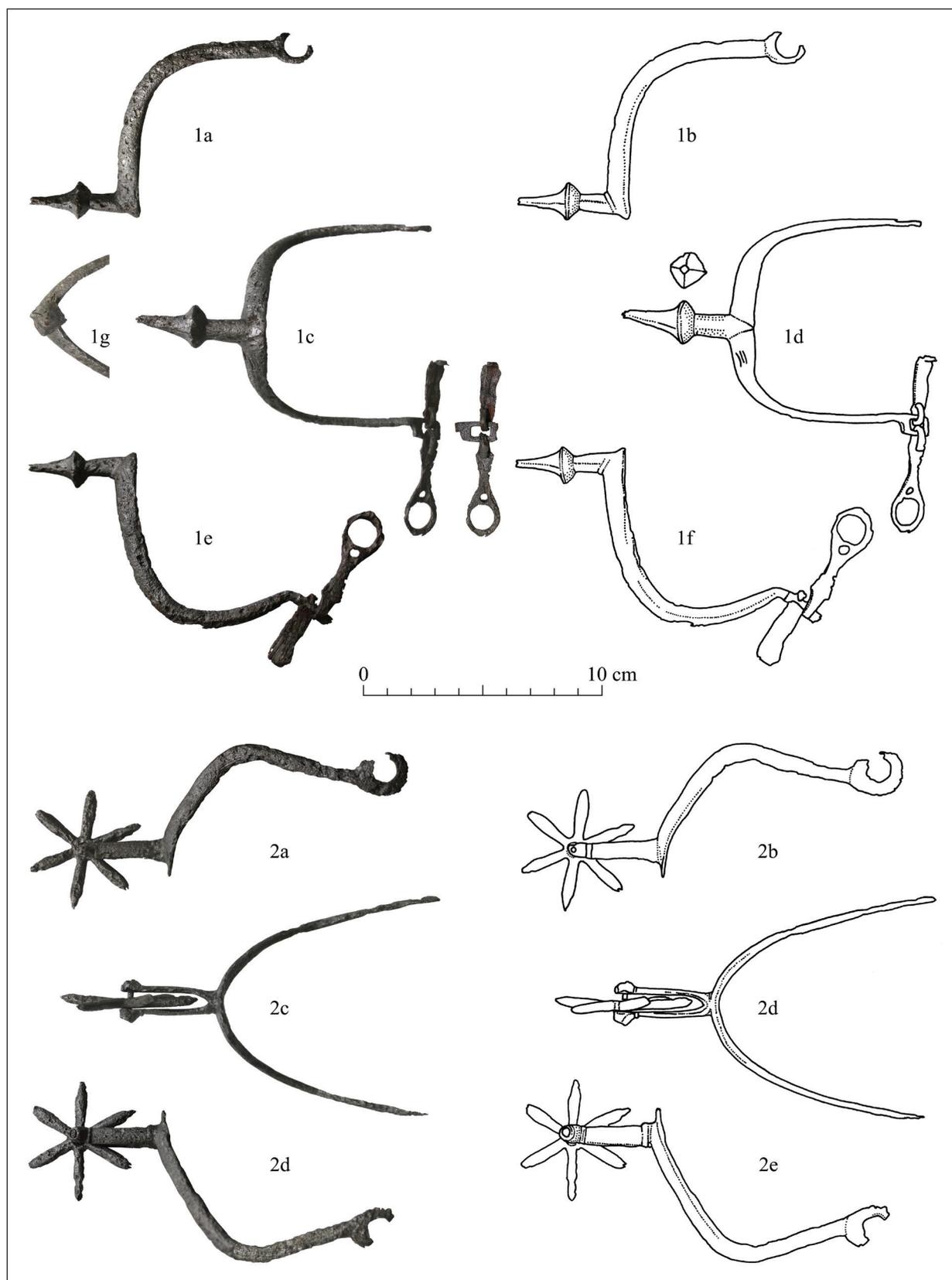
Tab. X. Plavecké Podhradie, munícia do palných zbraní zo 16. a 17. storočia. Guľky do muškiet (1–29), do tarasnice? (30), gule do ľahkého poľného dela – falkonetu (31–33), trojlibrového kanóna (35, 36) a granát (autor R. Čambal).

Table X. Plavecké Podhradie, firearm ammunition from the 16th and 17th centuries. Musket balls (1–29), falconet? (30), ball for light field cannon – falconet (31–33), three-pound cannon (35, 36) and grenade (author R. Čambal).

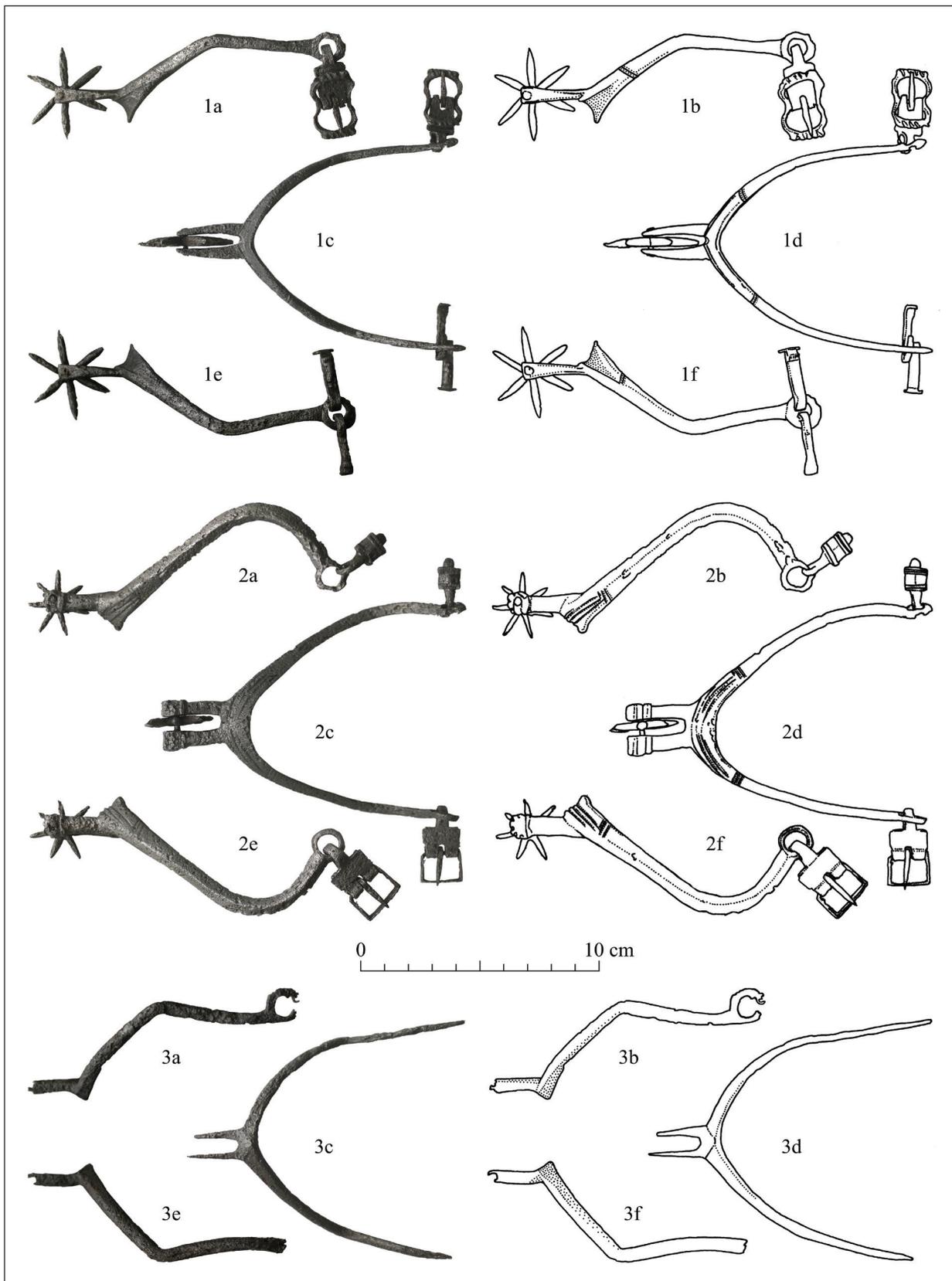
Tab. XI. Plavecké Podhradie. Profilovaný lučič z guľovnice s kolieskovým zámkom z 2. polovice 16.–18. storočia (1), fragment čepele meča (2) a jazdecký strmeň z 2. polovice 13. storočia (3; autor R. Čambal).

Table XI. Plavecké Podhradie. Profiled bow from a wheellock rifle from the 2nd half of the 16th century to the 18th century (1), fragment of a sword blade (2) and horseman's stirrup from the 2nd half of the 13th century (3; author R. Čambal).

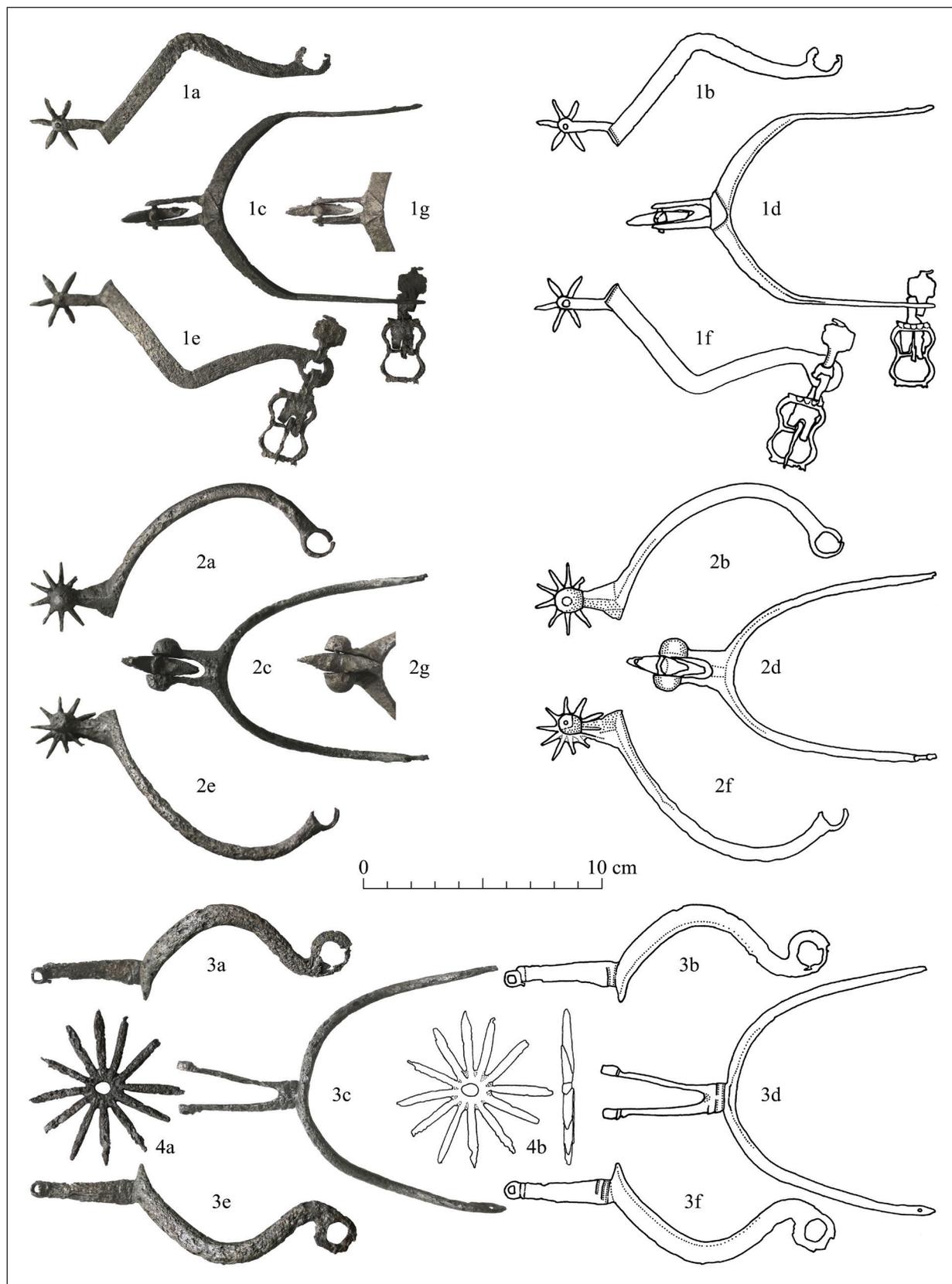

Tab. XII. Plavecké Podhradie. Ostroha s bodcom z 2. polovice 13. storočia (1) a ostroha s kolieskom zo 14. storočia (2; autor R. Čambal).

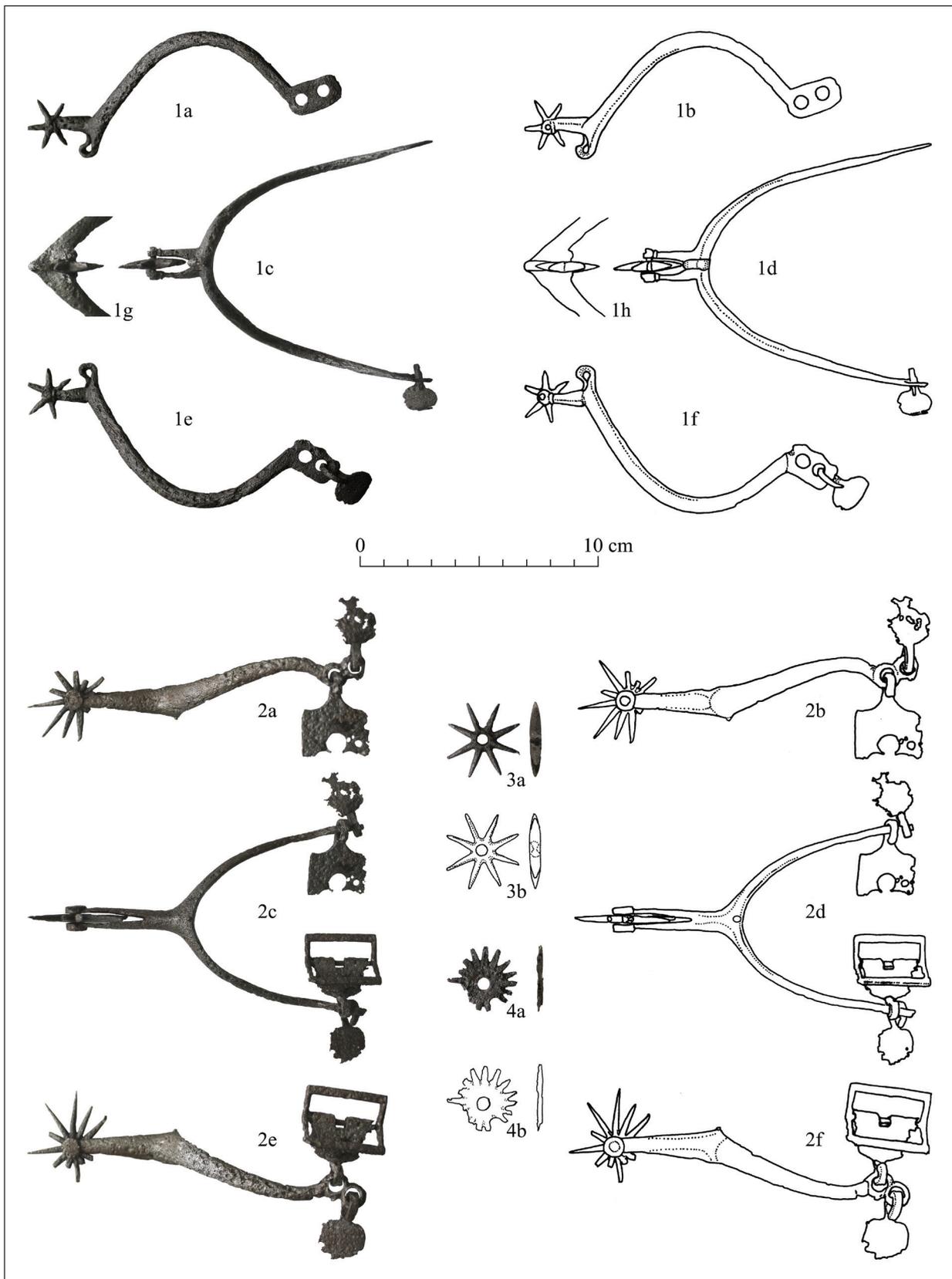
Table XII. Plavecké Podhradie. Spur with a terminal from the 2nd half of the 13th century (1) and spur with a rowel from the 14th century (2; author R. Čambal).

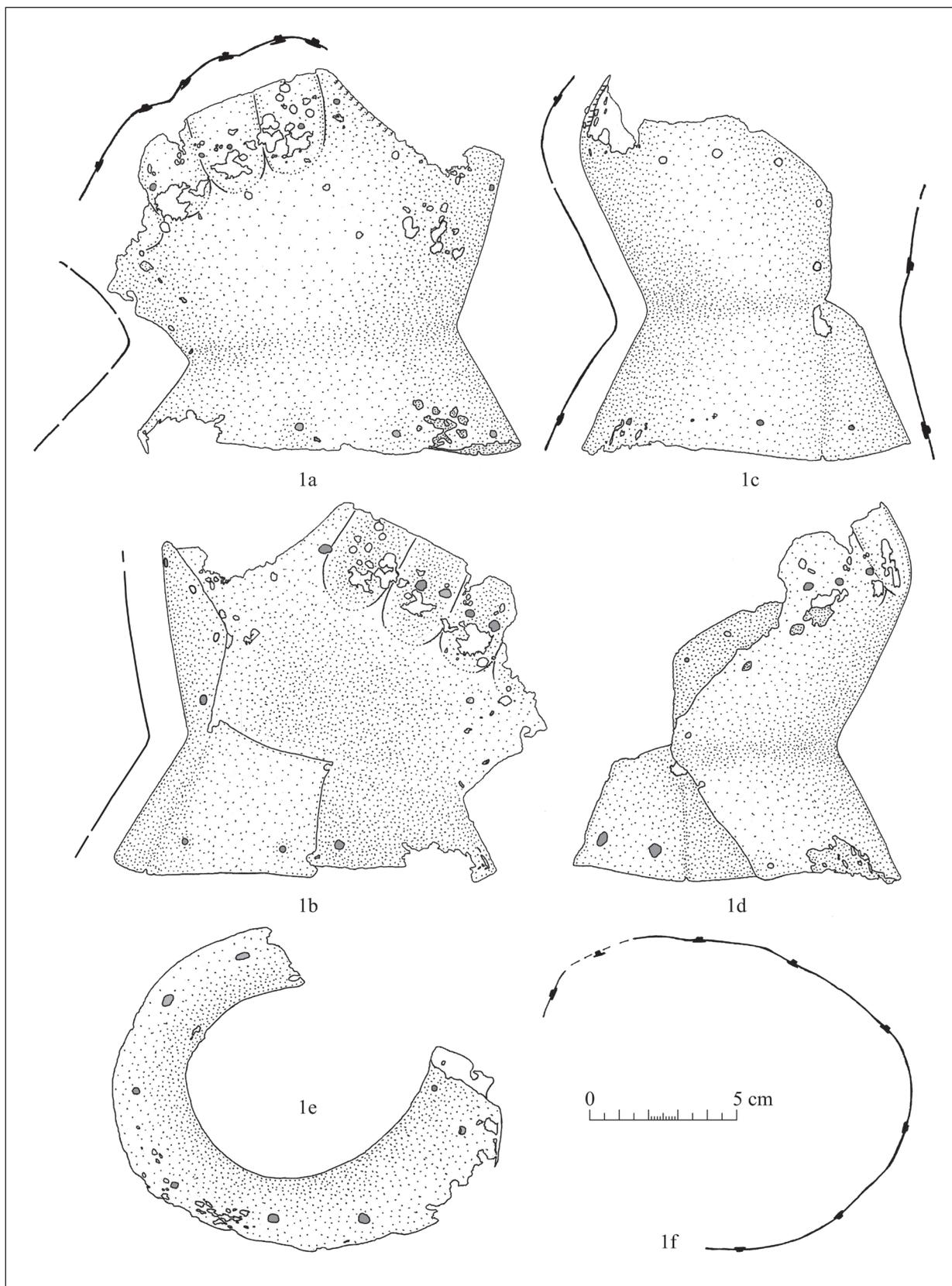
Tab. XIII. Plavecké Podhradie. Ostrohy s kolieskami zo 14. storočia (1-3; autor R. Čambal).
 Table XIII. Plavecké Podhradie. Spurs with rowels from the 14th century (1-3; author R. Čambal).

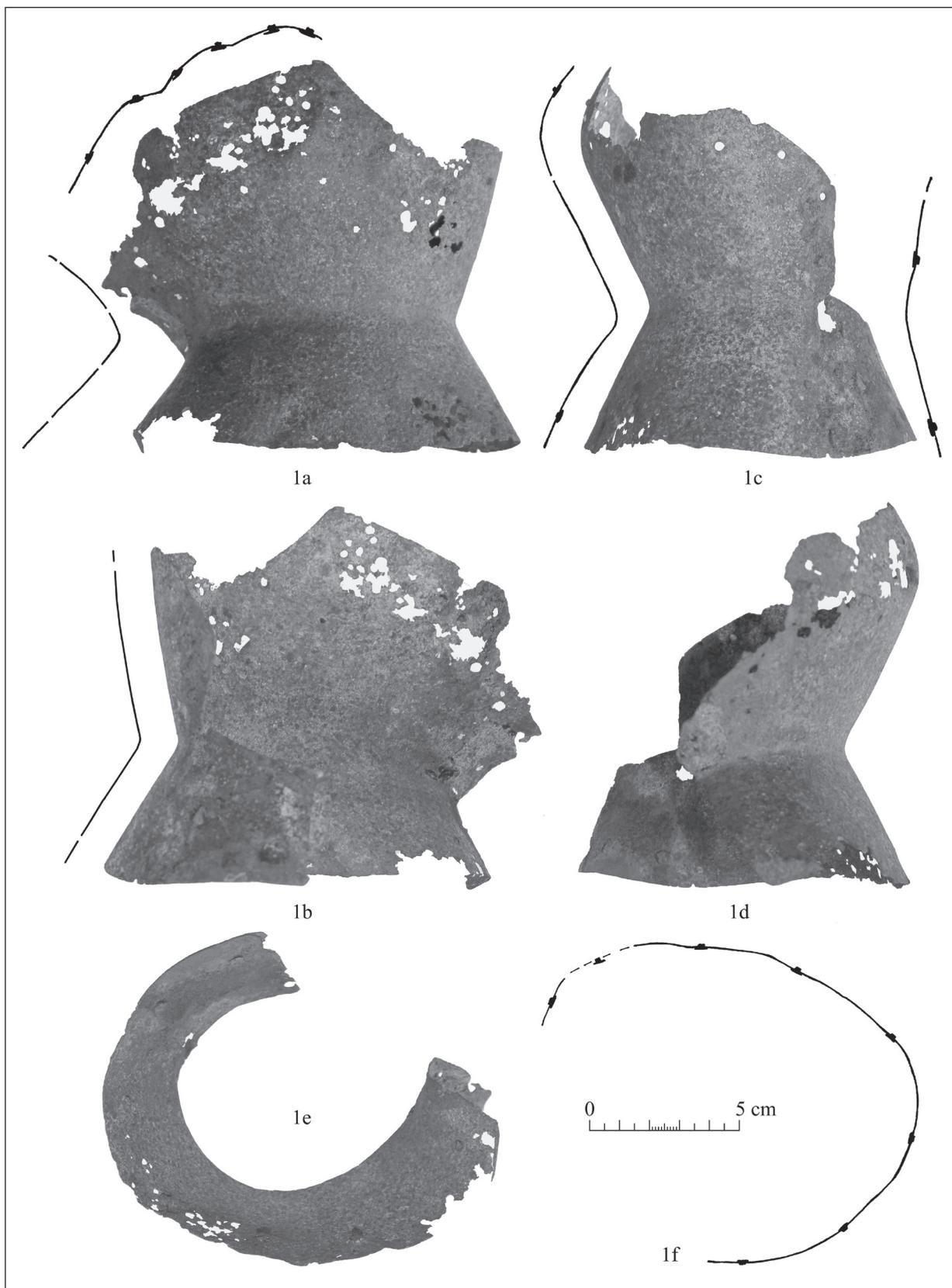
Tab. XIV. Plavecké Podhradie. Ostrohy s kolieskami zo 14. storočia (1-3; autor R. Čambal).
Table XIV. Plavecké Podhradie. Spurs with rowels from the 14th century (1-3; author R. Čambal).

Tab. XV. Plavecké Podhradie. Ostrohy s kolieskami zo 14. storočia (1) a z 1. polovice 15. storočia (2; autor R. Čambal).
Table XV. Plavecké Podhradie. Spurs with rowels from the 14th century (1) and the first half fo the 15th century (2; author R. Čambal).

Tab. XVI. Plavecké Podhradie. Plechová ľavá rukavica „Hentzen“ z poslednej tretiny 14. storočia (autor R. Čambal).
Table XVI. Plavecké Podhradie. Left armoured “Hentzen” gauntlet from the last third of the 14th century (author R. Čambal).

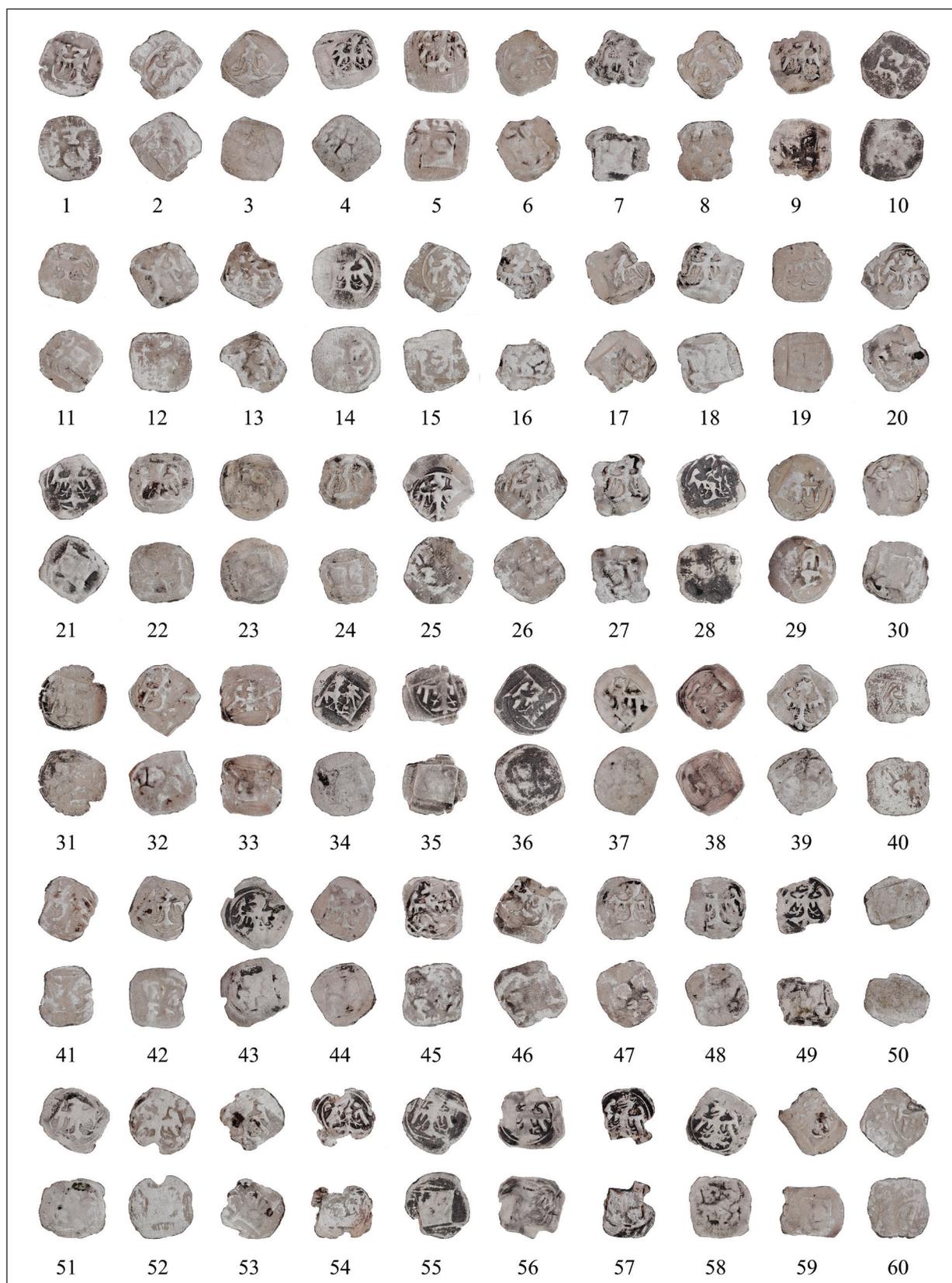

Tab. XVII. Plavecké Podhradie. Plechová ľavá rukavica „Hentzen“ z poslednej tretiny 14. storočia (autor R. Čambal).
Table XVII. Plavecké Podhradie. Left armoured “Hentzen” gauntlet from the last third of the 14th century (author R. Čambal).

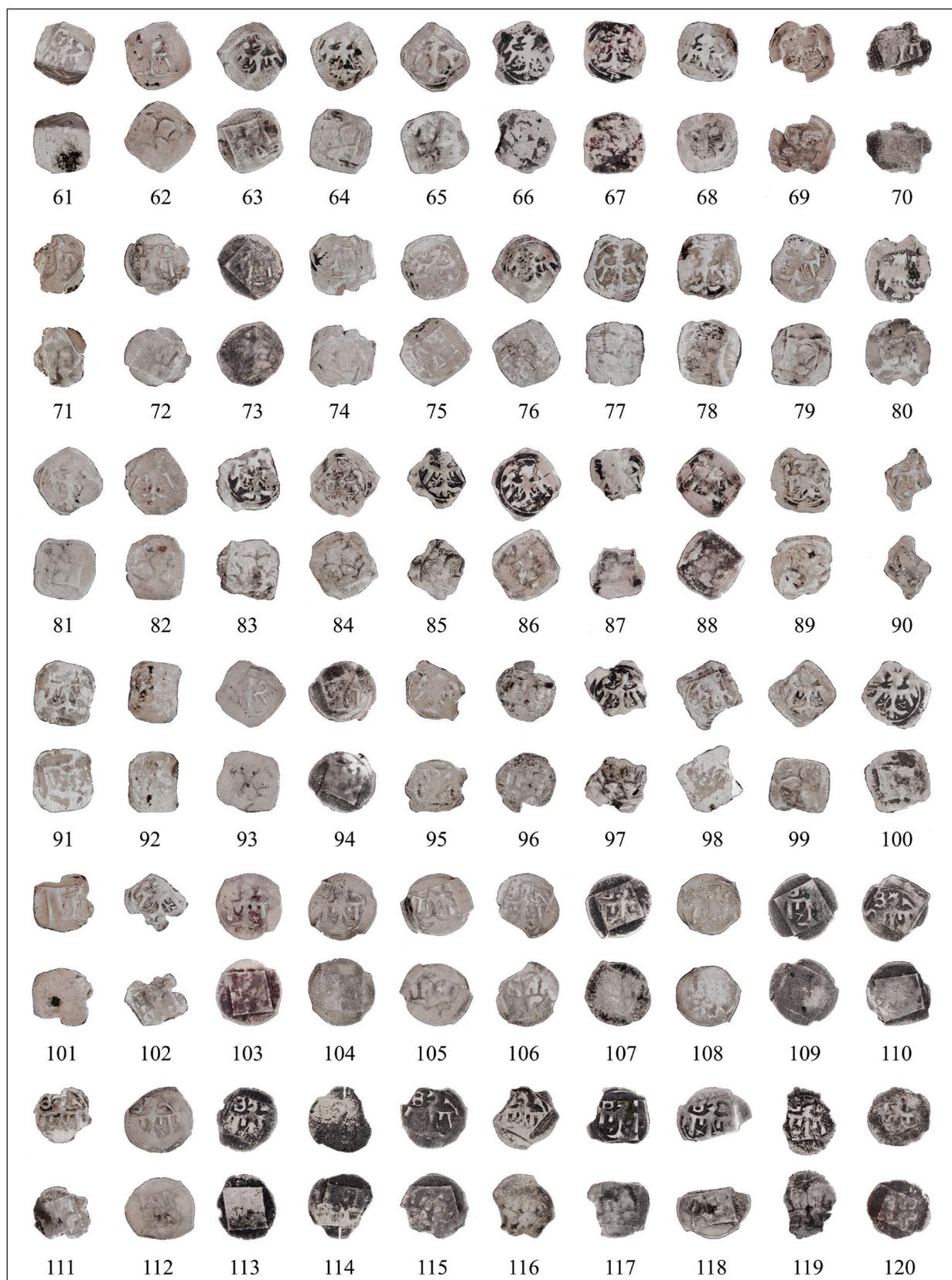
Tab. XVIII. Plavecké Podhradie. Zubadlá a ich časti zo 14. a 1. polovice 15. storočia (autor R. Čambal).

Table XVIII. Plavecké Podhradie. Bits and their parts from the 14th century and the 1st half of the 15th century storočia (author R. Čambal).

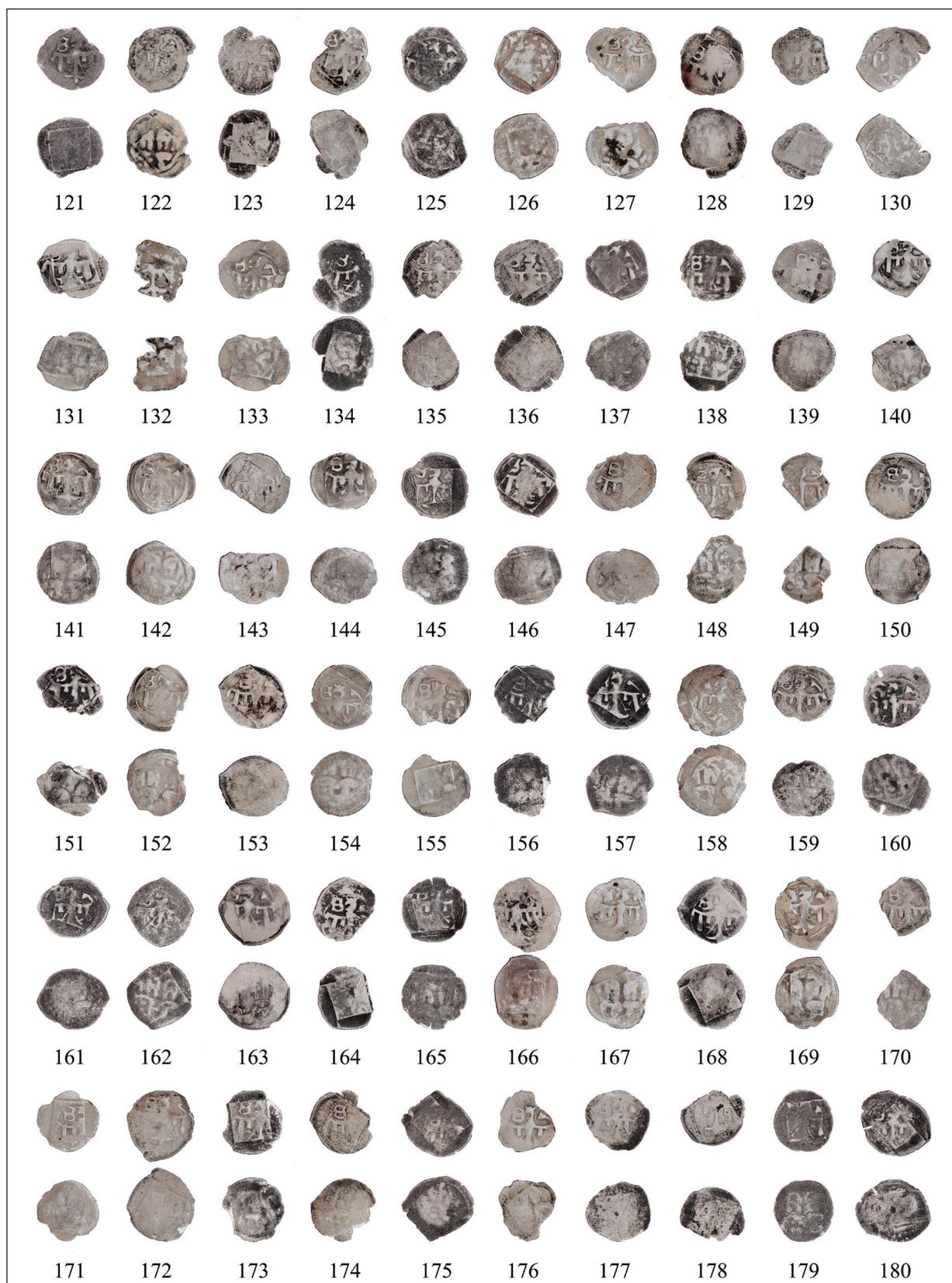
Tab. XIX. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 1-60), moravské markgrófske a mestské štvorhranné peniaze razené v Brne a Olomouci za vlády Albrechta Rakúskeho v rokoch 1423-1435 (foto M. Budaj).

Table XIX. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 1-60), Moravian margrave and city square coins minted in Brno and Olomouc during the reign of Albert of Austria in 1423-1435 (photograph by M. Budaj).

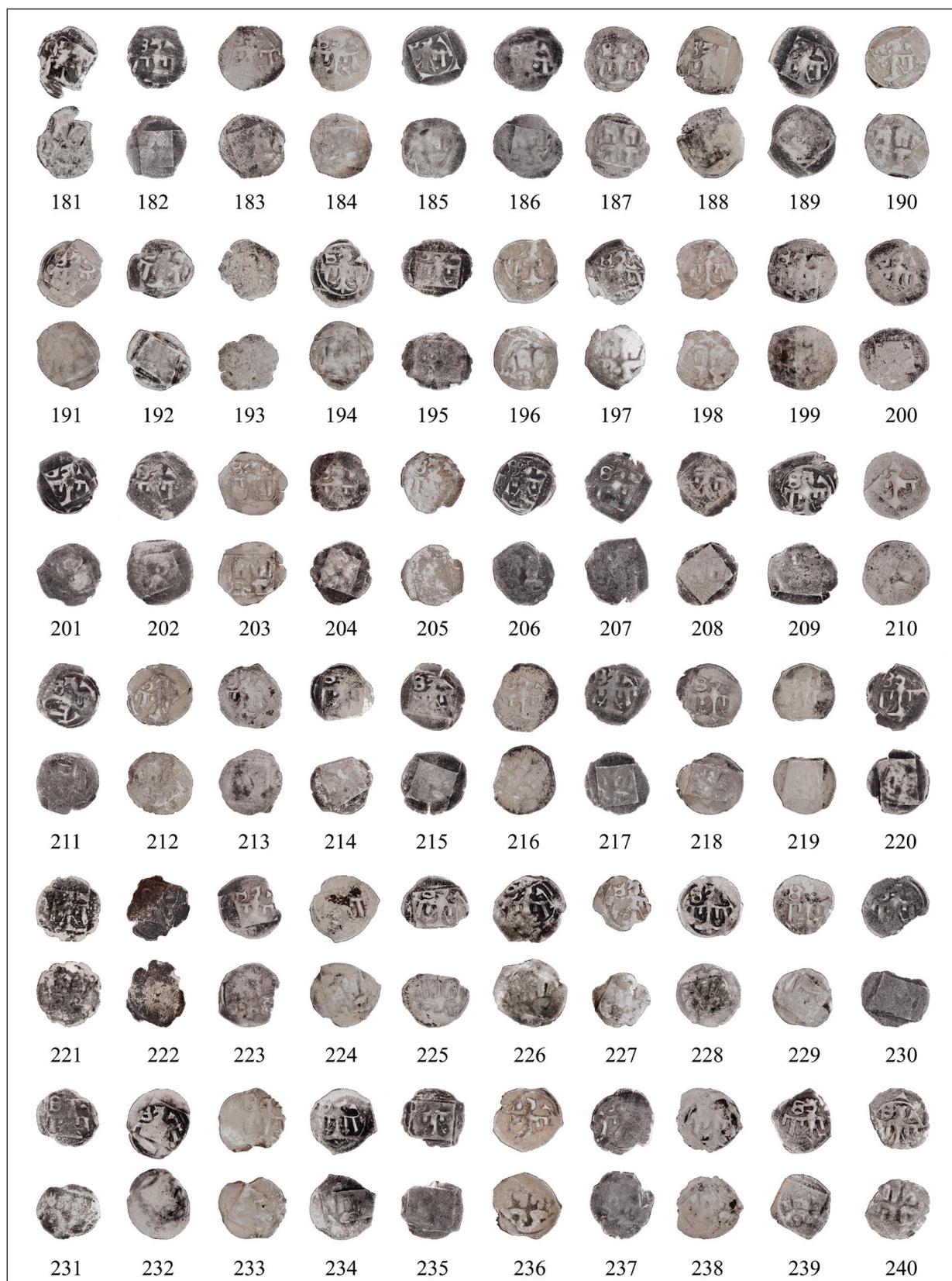
Tab. XX. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 61-120), moravské markgrófske a mestské štvorhranné peniaze razené v Brne za vlády Albrechta Rakúskeho v obd. 1423–1435 (foto M. Budaj).

Table XX. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 61-120), Moravian margrave and city square coins minted in Brno during the reign of Albert of Austria in 1423–1435 (photograph by M. Budaj).

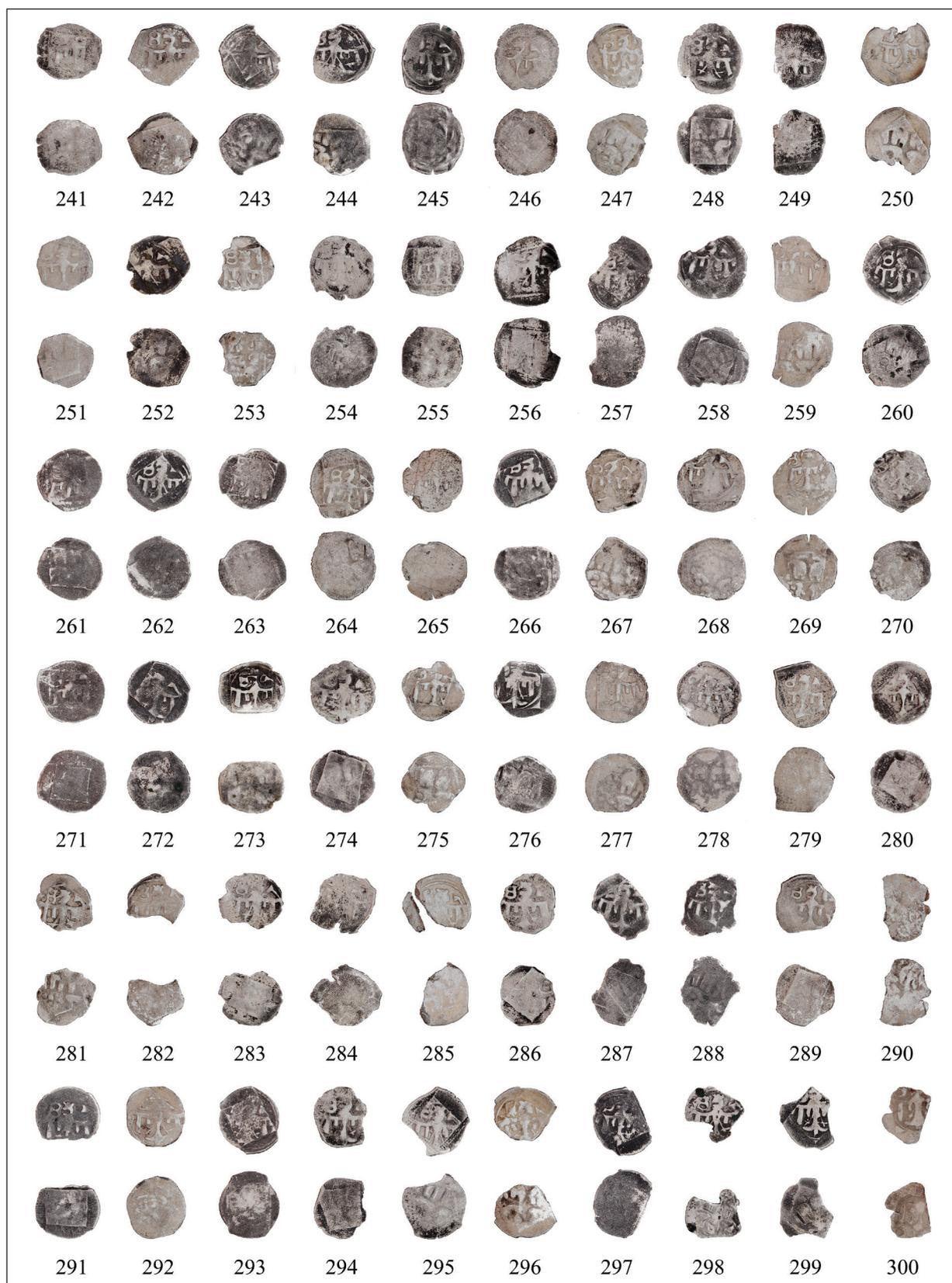
Tab. XXI. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 121-180), moravské mestské štvorhranné peniaze razené v Brne za vlády Albrechta Rakúskeho v rokoch 1423-1435 (foto M. Budaj).

Table XXI. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 121-180), Moravian city square coins minted in Brno during the reign of Albert of Austria in 1423-1435 (photograph by M. Budaj).

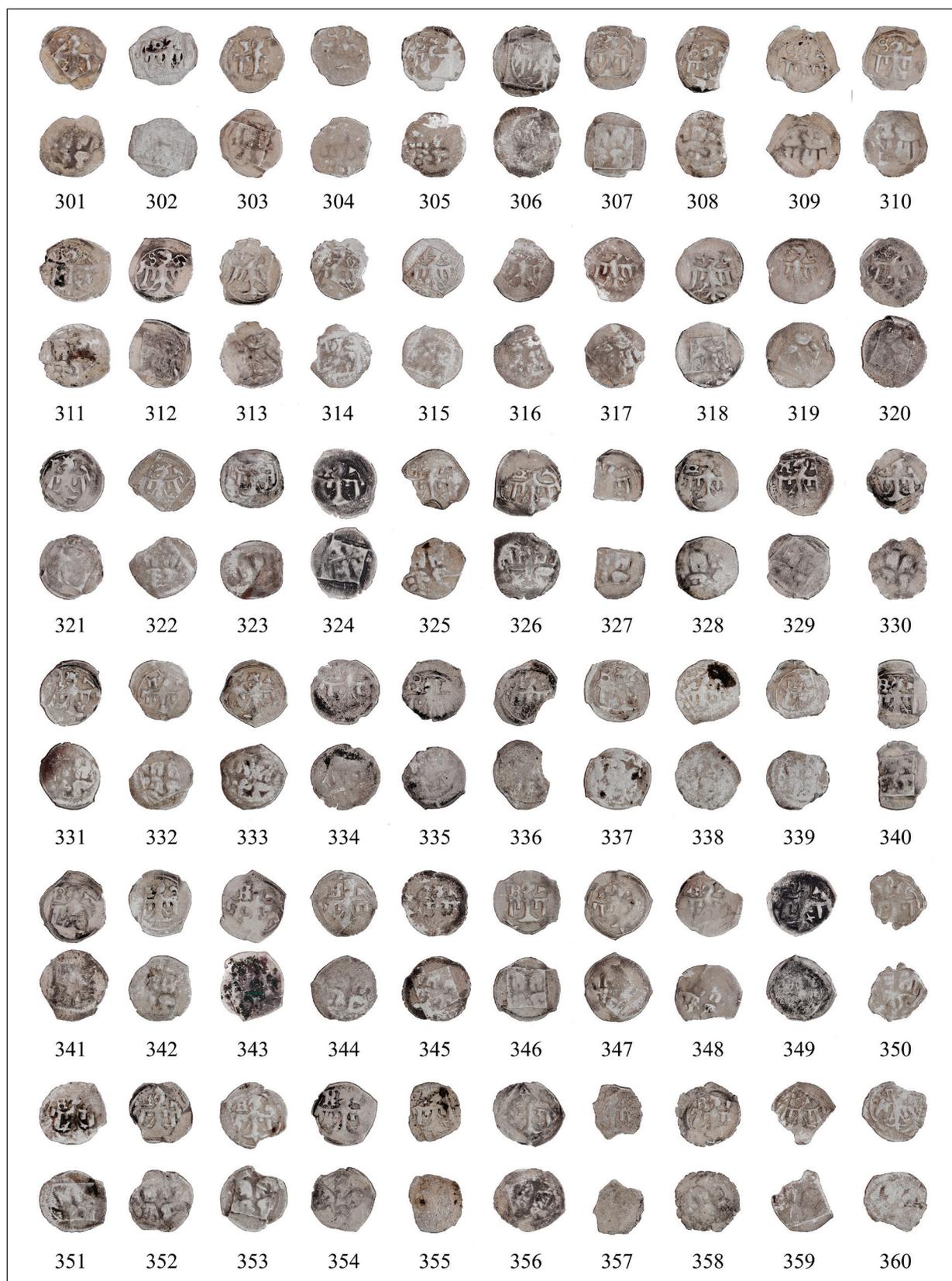
Tab. XXII. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 181-240), moravské mestské štvorhranné peniaze razené v Brne za vlády Albrechta Rakúskeho v rokoch 1423–1435 (foto M. Budaj).

Table XXII. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 181-240), Moravian city square coins minted in Brno during the reign of Albert of Austria in 1423–1435 (photograph by M. Budaj).

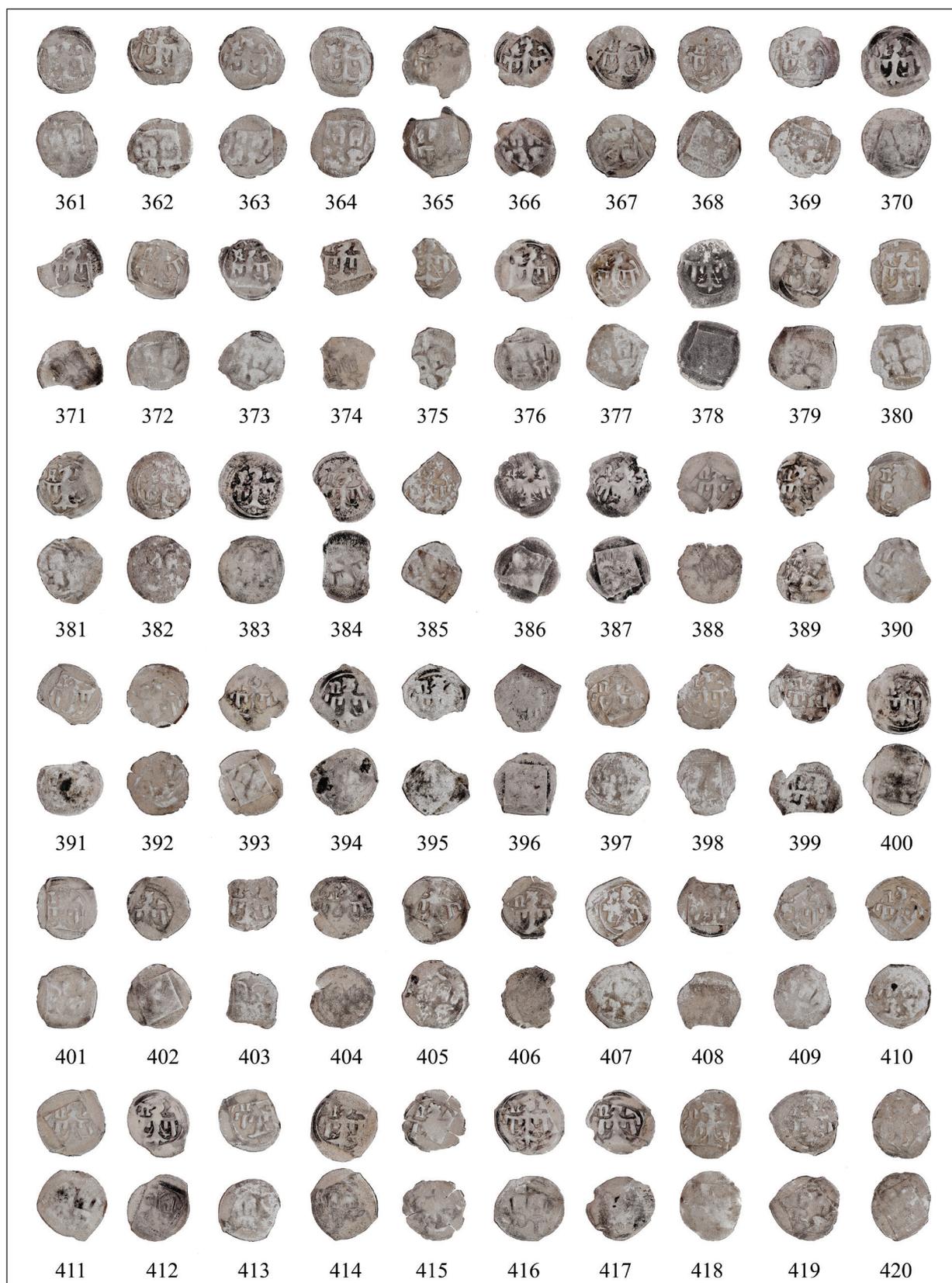
Tab. XXIII. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 241–300), moravské mestské štvorhranné peniaze razené v Brne za vlády Albrechta Rakúskeho v rokoch 1423–1435 (foto M. Budaj).

Table XXIII. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 241–300), Moravian city square coins minted in Brno during the reign of Albert of Austria in 1423–1435 (photograph by M. Budaj).

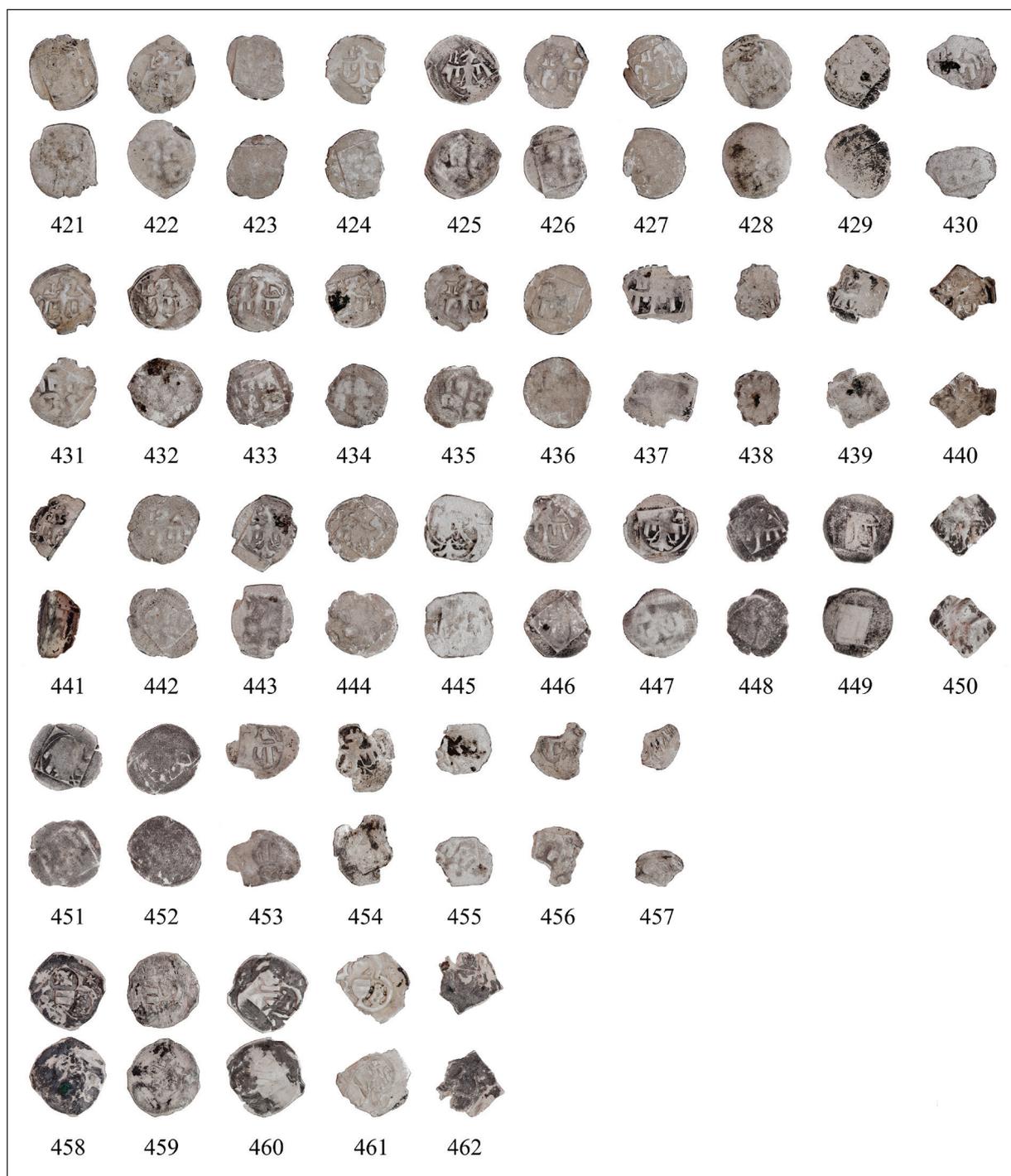
Tab. XXIV. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 301-360), moravské mestské štvorhranné peniaze razené v Brne za vlády Albrechta Rakúskeho v rokoch 1423-1435 (foto M. Budaj).

Table XXIV. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 301-360), Moravian city square coins minted in Brno during the reign of Albert of Austria in 1423-1435 (photograph by M. Budaj).

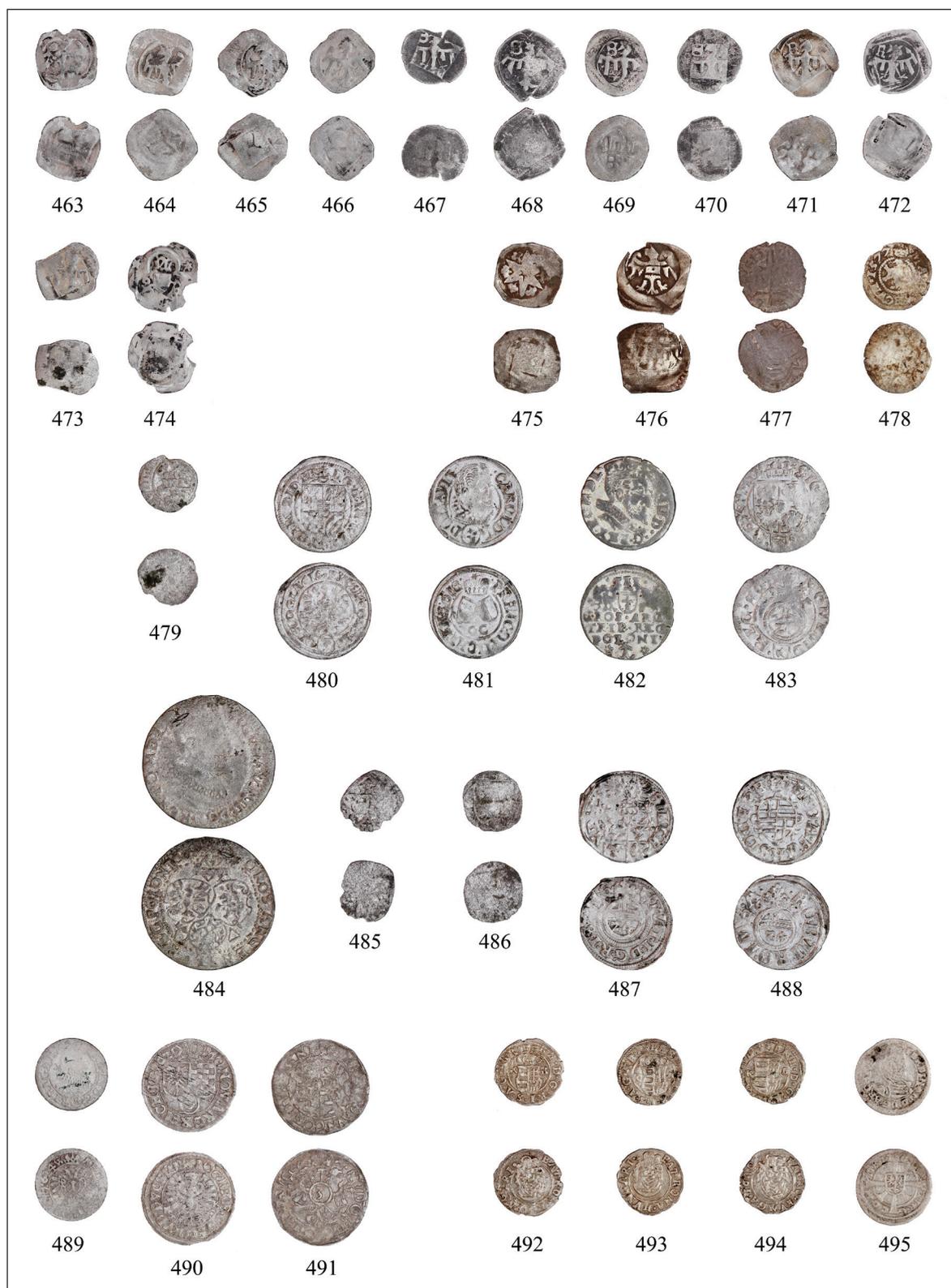
Tab. XXV. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 361-420), moravské mestské štvorhranné peniaze razené v Brne za vlády Albrechta Rakúskeho v rokoch 1423–1435 (foto M. Budaj).

Table XXV. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 361-420), Moravian city square coins minted in Brno during the reign of Albert of Austria in 1423–1435 (photograph by M. Budaj).

Tab. XXVI. Plavecké Podhradie. Poklad (A.2: 421-457), moravské markgrófske a mestské štvorhranné peniaze razené v Brne za vlády Albrechta Rakúskeho v rokoch 1423–1435 a rakúske fenigy z 1. polovice 15. storočia (458-462; foto M. Budaj).

Table XXVI. Plavecké Podhradie. Hoard (A.2: 421-457), Moravian margrave and city square coins minted in Brno during the reign of Albert of Austria in 1423–1435 and Austrian pfennigs from 1st half of the 15th century (458-462; photograph by M. Budaj).

Tab. XXVII. Plavecké Podhradie. Poklad 12 mincí A.3 zo 4 kusov mincí Albrechta Rakúskeho razených v Brne (463–466), 7 kusov mestských brnenských mincí (467–473) a 1 feniga (474) z 15. storočia; nález rôznych mincí A.4 (475–478); poklad 10 mincí A. 5 (479–488) zo 17. storočia, nález mincí A.6 (489–491); nález A.7 (492–495; foto M. Budaj).

Table XXVII. Plavecké Podhradie. Hoard of 12 coins A.3, 4 Albert of Austria mintages minted in Brno (463–466), 7 city issue of Brno (467–473) and 1 pfennig (474) from the 15th century; find of various coins A.4 (475–478); hoard of 10 coins A. 5 (479–488) from the 17th century, find of coins A.6 (489–491); find A.7 (492–495; photograph by M. Budaj).

Tab. XXVIII. Plavecké Podhradie. Nález 11 mincí A.8 (496–506), nález 10 mincí A.9 (507–516), nález troch mincí A.10 (517–519) a 5 mincí A.11 (520–524; foto M. Budaj).

Table XXVIII. Plavecké Podhradie. Find of 11 coins A.8 (496–506), find of 10 coins A.9 (507–516), find of three coins A.10 (517–519) and 5 coins A.11 (520–524; photograph by M. Budaj).

Tab. XXIX. Plavecké Podhradie. Nálezy solitérnych mincí z 13. až 18. storočia (foto M. Budaj).
Table XXIX. Plavecké Podhradie. Finds of solitaire coins from the 13th to 18th centuries (photograph by M. Budaj).

LITERATÚRA

- Bielich/Bielichová/Šimkovic 2018* – M. Bielich/Z. Bielichová/M. Šimkovic: Prvá sezóna archeologického výskumu na Plaveckom hrade v Malých Karpatoch. Zborník Slovenského národného múzea CXII, *Archeológia* 28, 243–255.
- Brádle 2013* – V. Brádle: Nález mincí z Radče. Poznámky k typologii bílých penízů Vladislava II. Jagellonského. Hradec Králové 2013.
- Budaj 2004* – M. Budaj: Nález mincí z Plaveckého hradu. *Slovenská numizmatika* 17, 2004, 228–232.
- Budaj 2008* – M. Budaj: Vpády Přemysla Otakara II. na Slovensko vo svetle nálezov mincí. *Folia numismatica* 21, 2006–2007, 2008, 83–89.
- Budaj 2017* – M. Budaj: Poklad z Mojmíroviec. Svedectvo nepokojných časov. Bratislava 2017.
- Budaj 2018* – M. Budaj: Strieborné mince Žigmunda I. Luxemburského (1387–1437) a ich dopad na uhorské menové pomery. *Numismatické listy* 73/1–2, 37–68.
- Budaj/Fecko/Soják 2012* – M. Budaj/P. Fecko/M. Soják: Zaujímavý nález bieleho peniaza z Levoče. *Denarius* 2, 2012, 63–67.
- Budaj/Nagy 2005* – M. Budaj/P. Nagy: Poklad mincí zo 17. storočia a výskum karnera vo Svätom Juri. Zborník Slovenského národného múzea IC, *Archeológia* 15, 2005, 155–208.
- Budaj/Pírek 2017* – M. Budaj/M. Pírek: Nálezy zo 14.–15. storočia z hradu Tekovská Breznica. Zborník Slovenského národného múzea CXI, *Archeológia* 27, 179–193.
- CJH I = Corpus Juris Hungarici I*. Magyar törvénytár 1000–1526. D. Márkus (ed.). Budapest 1899.
- CNA I = Koch 1994* – B. Koch: *Corpus Nummorum Austriacorum (CNA)*. Band I. Mittelalter. Wien 1994.
- Dangl 1986* – V. Dangl: Slovensko vo víre stavovských povstaní. Bratislava 1986.
- Dilich 1607* – Dilich, W. H. & G: *Kriegsbuch/ Darin die Alte und Neue Militia. Kriegsbuch/ darin die Alte und Neue Militia eigentlich beschreiben uñ allē Krigßneulingē/ Bau und Büchfenmeiftern/ zu nutz und guter anleitüg* in Druck geben und verfertigt. Bey Wilhelm Weffell, Kassel 1607.
- DRH II = Bónis/Döry/Geisa/Teke 1989* – G. Bónis/F. Döry/E. Geisa/S. Teke: *Decreta Regni Hungariae Gesetze und Verordnung Ungarns 1458–1490*. Budapest 1989.
- Drnovský/Mazáčková/Šrámek 2019* – P. Drnovský/J. Mazáčková/J. Šrámek: Hrad u Božanova na Broumovsku a jeho možná úloha při stabilizaci broumovského klášterního dominia. *Archaeologia historica* 44/2, 2019, 559–605.
- Durdík 1972a* – T. Durdík: K problematice středověkých šipek v Československu. *Zpravodaj Klubu vojenské historie* 1972/2, 4–6.
- Durdík 1972b* – T. Durdík: K problematice středověkých šipek v Československu. *Zpravodaj Klubu vojenské historie* 1972/3, 5–9.
- Durdík/Brych 1984* – T. Durdík/V. Brych: Honosně zdobený hrot střely do kuše z horní předsunuté bašty hradu Českého Šternberka. *Archeologické rozhledy* XXXVI, 1984, 674–676.
- Dvořáková 2003* – V. Dvořáková: Rytier a jeho král. Stibor zo Stiboric a Žigmund Luxemburský. Budmerice 2003.
- Dzembasz 1999* – O. V. Dzembasz: Előzetes jelentés a nevickei vár feltárásáról. *Vorbericht über die Freilegung der Burg von Nevicke*. A Nyíregyházi Jóna András Múzeum évkönyve XLI, 1999, 267–312.
- Farkaš 2001* – Z. Farkaš: Zisťovací výskum v Modre, poloha Zámčisko. Zborník Slovenského národného múzea XCV, *Archeológia* 11, 135–168.
- Farkaš 2006* – Z. Farkaš: Stredoveké opevnenie v Stupave, poloha Dračí hrádok. Zborník Slovenského národného múzea C, *Archeológia* 16, 235–302.
- Farkaš 2007* – Z. Farkaš: Nový nález stredovekého hrotu šípu zo Stupavy. Zborník Slovenského národného múzea CI, *Archeológia* 17, 215–230.
- Farkaš 2013* – Z. Farkaš: Železné hroty šípov zo svahov Devínskej Kobyly v Bratislave. Zborník Slovenského národného múzea CVII, *Archeológia* 23, 155–160.
- Farkaš 2015* – Z. Farkaš: Stredoveké opevnenie Starý zámok II pri Pezinku. Zborník Slovenského národného múzea CIX, *Archeológia* 25, 257–297.

- Fügedi 1977* – E. Fügedi: Vár és társadalom a 13.-14. századi Magyarországon. Budapest 1977.
- Gaál 2017* – A. Gaál: Fémleletek a Szekszárd–palánki Török palánkvár (Jeni Palanka) feltárásából. Fegyverek és fegyverzettartozékok. A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve XXXIX, 2017, 315-399.
- Geibig 1991* – A. Geibig: Beiträge zur morphologischen Entwicklung des Schwertes im Mittelalter. Neumünster 1991.
- Goßler 2012* – N. Goßler: Steppennomadische Einflüsse im hoch- und spätmittelalterlichen Mitteleuropa? Neues zur Pferdebestattung von Schleenhain, Kr. Leipzig. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 64. Transformationen und Umbrüche des 12./13. Jahrhunderts. Beiträge der Sektion zur slawischen Frühgeschichte der 19. Jahrestagung des Mittel- und Ostdeutschen Verbandes für Altertumsforschung in Görlitz, 01. bis 03. März 2010. Langenweißbach 2012, 203-216.
- Gronský/Kočan 2017* – R. Gronský/V. Kočan: Symboly moci či předměty sběratelského zájmu. Metodika třídění a evidence zbraní ve sbírkách Národního památkového ústavu. Brno 2017.
- Grönwald 2011* – H. Grönwald: Old iron – iron fists and other finds from the medieval castle of Cucagna. Acta Militaria Mediaevalia VIII, 2011, 127-176.
- Gyöngyössi 2012* – M. Gyöngyössi: Magyar pénztörténet 1000-1540. Budapest 2012.
- Gyöngyössi 2019* – M. Gyöngyössi: Mátyás nagy pénzreformja, avagy két pénzreform a középkor végi Magyarországon. In: A. Bárány/M. Kavcsánszki/L. Pószán/L. Takács (eds.): Memoria Hungariae 12.) MTA-DE Lendület „Magyarország a középkori Európában” kutatócsoport. Debrecen, 2019, 160-168.
- Györfi 2006* – Z. Györfi: Középkori tarajos sarkantyúk Erdélyben (13.-14. század). Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából. Új sorozat 1. (XI.), 2006, 99-127.
- Habáň 2007* – P. Habáň: Delá v zbierkach Slovenského národného múzea-Archeologického múzea v Bratislave. Zborník Slovenského národného múzea CI, Archeológia 17, 2007, 259-262.
- Halačka 1988* – I. Halačka: Mince zemí koruny České 1526-1856. II. díl. Kroměříž 1988.
- Halačka 2011* – I. Halačka: Vládní mince zemí koruny české (Čechy, Morava, Slezsko). 1526-1856 v době panování rodu Habsburského. Díl I. Regierungsmünzen der Ländern der böhmischen Krone (Böhmen, Mähren, Schlesien). 1526-1856 in der Habsburger Herrscherperiode. Teil I. Brno/Brünn 2011.
- Hanuliak 1983* – V. Hanuliak: Odkryté zvyšky kováčskej vyhne na Liptovskom hrade. Archaeologia historica 8, 1983, 479-490.
- Hardy 2010* – R. Hardy: Longbow. A Social and Military History. 4 vydanie 2006, reprinted 2010, Haynes publishing, Yeovil, Sparkford 2010.
- Házi 1914* – J. Házi: Detrekő vára a középkorban. Első közlemény. Hadtörténeti közlemények 15, 1917, 190-209.
- Herinek 1972* – L. Herinek: Österreichische Münzprägungen von 1657-1740. Wien 1972.
- Herinek 1984* – L. Herinek: Österreichische Münzprägungen von 1592-1657. Wien 1984.
- Hlinka/Kraskovská/Novák 1968* – J. Hlinka/L. Kraskovská/J. Novák: Nálezy mincí na Slovensku II. Nálezy stredovekých a novovekých mincí na Slovensku. Bratislava 1968.
- Hložek/Ławrynowicz 2020* – J. Hložek/O. Ławrynowicz: Weaponry from the Vassal House in Křivoklát Castle from the Early 15th Century. Modernity or Anachronism?. Fasciculi Archaeologiae Historicae, 2020, 33, 183-199.
- Holeščák 2019* – M. Holeščák: Medieval archery equipment from the territory of Slovakia. Archaeologica Slovaca Monographiae, Tomus XXXI, Nitra 2019.
- Holeščák 2020* – M. Holeščák: Late medieval nomads in the Little Carpathians. Acta Militaria Mediaevalia XVI, 2020, 89-104.
- Holl 1992* – I. Holl: Kőszeg vára a középkorban. Az 1960 – 1962. évi ásatások eredménye. Budapest 1992.
- Horváth 2001* – F. Horváth: A csengelei kunok ura és népe. Budapest 2001.
- Hunka 1996* – J. Hunka: Vplyv rakúskych mincí na peňažné pomery stredovekého Slovenska (12.-15. storočie). Slovenská numizmatika 14, 1996, 129-148.

- Hunka 2003* – J. Hunka: Falšovanie mincí na Slovensku počas 11. až 17. storočia. In: Ľudia, peniaze, banky. Zborník z konferencie. Bratislava 2003, 131-142.
- Hunka 2006* – J. Hunka: Výskyt poľských mincí zo 14. až začiatku 16. storočia na Slovensku – ich prínos k sledovaniu uhorsko-poľského obchodu počas stredoveku. Numismatický zborník 21, 2006, 157-164.
- Hunka 2008* – J. Hunka: Nové nálezy moravských a českých mincí z 11.-15. storočia zo Slovenska. Folia numismatica 21, 2006-2007, 69-76.
- Hunka 2013* – J. Hunka: Mince Arpádovcov z rokov 1000-1301. Ich podiel na vývoji hospodárstva stredovekého Slovenska. Nitra 2013.
- Hunka/Budaj 2008* – J. Hunka/M. Budaj: Vyobrazenia na uhorských napodobeninách vienských fenigov z 13. storočia. Numizmatika 22, 2008, 24-26.
- Hunka/Kolníková 1994* – J. Hunka/E. Kolníková (eds.): Nálezy mincí na Slovensku IV. Nitra 1994.
- Huszár 1941* – L. Huszár: A budai pénzverés II. Lajos korában. Tanulmányok Budapest Múltjából IX. Budapest 1941.
- Huszár 1972* – L. Huszár: Bajor pénzek forgalma a középkori Magyarországon. Soproni Szemle 26, 1972, 145-159.
- Huszár 1979* – L. Huszár: Münzkatalog Ungarn von 1000 bis Heute. München – Budapest 1979.
- Janura/Tihányiová/Šimkovic 2018* – T. Janura/M. Tihányiová/M. Šimkovic: Hrad Muráň z pohľadu najnovšieho archívno-historického a architektonicko-historického výskumu. In: Najnovšie poznatky z výskumov stredovekých pamiatok na Gotickej ceste II – Zborník Gotická cesta 2/2016, 207-255.
- Kalmár 1957* – J. Kalmár: Armbrust-Pfeilspitzen als Rangabzeichen. Folia Aarchaeologica IX, 1957, 153-166.
- Kalmár 1962* – J. Kalmár: Szászserjász parancsnoki jelvény-nyílhegyek. Arrabona 4, 1962, 71-84.
- Kazimír/Hlinka 1978* – Š. Kazimír/J. Hlinka: Kremnická mincovňa 1328-1978. Kremnica 1978.
- Kéryová 2020* – J. Kéryová: Pamiatková obnova Plaveckého hradu. Monument revue 1/2020, 40-47.
- Кирпичников 1973* – А.Н. Кирпичников: Снаряжение всадника и верхового коня на Руси IX-XIII вв. Археология СССР: свод археологических источников / под общей редакцией Б.А. Рыбакова, вып. E1-36, Изд-во „Наука“, Ленинград 1973 (*Kirpičnikov 1973* – A. N. Kirpičnikov: Snarženie vsadnika i verchovogo konja na Rusi IX-XIII vv. Archeologija SSSR. Svod archeologičnych istočnikov E 1-36, Leningrad 1973.
- Klučina/Romaňák 1983* – O. Klučina/A. Romaňák: Člověk, zbraň a zbroj v obraze doby. 5.-17. stol. (I. díl). Naše vojsko 1983.
- Klučina/Romaňák/Richter 1984* – O. Klučina/A. Romaňák/K. Richter: Člověk, zbraň a zbroj v obraze doby. 17.-20. stol. (II. díl). Naše vojsko 1984.
- Koóšová 2004* – P. Koóšová: Ku klasifikácii vrcholnostredovekých ostrôh z územia Slovenska (12.-15. storočie). Archaeologia historica 29/1, 2004, 523-547.
- Koóšová 2007* – P. Koóšová: Ku klasifikácii neskorostredovekých ostrôh z územia Slovenska. Musaica 25, 2007, 257-276.
- Kopicki 1995* – E. Kopicki: Ilustrowany skowidz pieniedzy polskich i z Polska zwiazanych. 1.-2. Warszawa 1995.
- Koscelník/Krypta/Savková 2013* – P. Koscelník/J. Krypta/J. Savková: Dobývání hradu Siónu roku 1437. Povrchový průzkum palebních postavení obláhatelů. Archeologické rozhledy LXV, 2013, 574-598.
- Kostlán 1986* – A. Kostlán: Nálezy mincí českého prostředí z období třicetileté války jako historický pramen. Numismatický zborník 17, 1986, 191-236.
- Kotowicz/Muzyczuk 2008* – P. N. Kotowicz/A. Muzyczuk: Militaria średniowieczne z królewskiego miasta Krosna. Acta Militaria Mediaevalia IV, 2008, 125-166.
- Koula 1893-1895* – J. Koula: České šípy z XV. věku. Památky archeologické XVI, 139-142.
- Kovács 2010* – S. T. Kovács: Huszarfegyverek a 15-17. században. Budapest 2010.
- Krajíc 2003* – R. Krajíc: Sezimovo Ústí. Archeologie středověkého poddanského města 3. Kovárna v Sezimovom Ústí a analýza výrobku ze železa. Díl I. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor 2003.

- Kraskovská 1968a* – L. Kraskovská: Nález v Gbeloch, okres Senica. Numismatický sborník 10, 1968, 241, 242.
- Kraskovská 1968b* – L. Kraskovská: Nález mincí v Senici, Slovensko. Numismatický sborník 10, 1968, 242, 243.
- Kristó 1986* – Gy. Kristó: *Csák Máté*. Budapest 1986.
- Lysý 2016* – M. Lysý: Husitská revolúcia a Uhorsko. Bratislava 2016.
- Marek 2010* – M. Marek: Plavci v Plavči? O prítomnosti Plavcov (Kumánov) na severe Šariša. Almanach Muszyny 2010, 203–215.
- Marek 2011* – M. Marek: Národnosti Uhorska. Vsoškoškolský učebný text. Trnava 2011.
- Marek 2018* – L. Marek: Militaria. In. Piekalski, J./Wachowski, K., (Red.): Rytm rozvoju miesta na kulturowym pograniczu. Studium sfery placu Nowy Targ we Wrocławiu, cz. 2, Wroclavia Antiqua 23, 2018, 563–712.
- Mazáčková 2012* – J. Mazáčková: Militária z hradu Rokštejna v širšom stredoevropském kontextu. Dizertační práce. Masarykova univerzita v Brne. Brno 2012.
- Mazáčková 2013* – J. Mazáčková: Rokštejn Castle (Czech Republic): Archaeological evidence of military activities. In: M. Lech (ed.): Weapons Bring Peace? Warfare in Medieval and Early Modern Europe. Wrocław 2013, 255–289.
- Медведев 1966* – А.Ф. Медведев: Ручное метательное оружие (Лук и стрелы, самострел). VIII–XIV вв. 1966. Москва 1966.
- Měchurová 1989* – Z. Měchurová: Zdobená šípka do kuše ze sbírek historického muzea ve Slavkově. Archeologické rozhledy XLI, 1989, 208–210.
- Mza 1948* = E. Miller zu Aicholz/A. Loehr/E. Holzmaier: Österreichische Münzprägungen 1519–1938. Wien 1948.
- Nekuda/Doležal/Veselý 2007* – R. Nekuda/P. Doležal/P. Veselý: Zdobený hrot střely do kuše ze Mstěnic. In. V. Hašek/R. Nekuda/M. Ruttkey (Ed.): Ve službách archeologie 2/2007, 171–179.
- Nešpor 2013* – <http://www.dejinyzahoria.sk/2013/07/udalosti.html>, cit. 30. 9. 2021.
- Nickel 1969* – H. Nickel: Bohmische Prunkpfeilspitzen. Sborník národního muzea v Praze, Řada A – Historie, XXIII, 1969, 101–163.
- Oakeshot 1991* – E. Oakeshott: Records of the Medieval Swords. The Boyd press, Woodbridge 1991.
- Pilková/Šimončíčová Koošová 2016* – L. Pilková/P. Šimončíčová Koošová: Militária, ostrohy a kónský postroj z Čeboviec – Zeleného hradu (okr. Veľký Krtíš). Zborník Slovenského národného múzea CX, Archeológia 26, 173–181.
- Plaček/Bóna 2007* – M. Plaček/M. Bóna: Encyklopédia slovenských hradov. Bratislava 2007.
- Pohl 1972* – A. Pohl: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458–1490. Budapest 1972.
- Polakovič 1994* – J. Polakovič: Nález mincí v Sološnici. Slovenská numizmatika 13, 1994, 185–187.
- Polla 1962* – B. Polla: Pamiatky hmotnej kultúry 15. stor. z Posádky pri Gajaroach. Sborník Slovenského národného múzea LVI, História 2, 1962, 107–140.
- Probszt 1975* – G. Probszt: Die Münzen Salzburgs. Zwiete Auflage. Bâle–Graz 1975.
- Ruttkey 1976* – A. Ruttkey: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei II. Slovenská archeológia XXIV/2, 1976, 245–395.
- Ruttkey 1978* – A. Ruttkey: Umenie kované v zbraniach. Ars Slovaca Antiqua. Dávnoveké umenie Slovenska. Bratislava 1978.
- Samuel 2003* – M. Samuel: Zdobený hrot šípu do kuše z Ostrého Kameňa. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2002, 2003, 120, 121.
- Sashalmi-Fekete 2020* – T. Sashalmi-Fekete: Újabb kutatási eredmények a Szent László-legenda fáképeiről. In. T. Sashalmi-Fekete (Főszerk.): Székelyek a keleti égeken. Harckészültségben minden időkben. Székelyudvarhely–Székelyderzs 2020, 29–47.
- Saurma-Jeltsch 1892* – H. Saurma-Jeltsch: Die Saurmasche Münzsammlung deutscher, schweizerischer und polnischer Gepräge von etwa dem Beginn der Groschenzeit bis zur Kipperperiode. Berlin 1892.
- Sejbal 1965* – J. Sejbal: Moravská mince doby husitské. Brno 1965.
- Serdon 2005* – V. Serdon: Armes du diable: arcs et arbalètes au Moyen Âge. Rennes 2005.

- Schirvatt 1622* – Hans Georg Schirvatt: Kunst- und Artillerie-Buch. Süddeutschland 1622.
- Slivka 1981* – M. Slivka: Stredoveké hutníctvo a kováčstvo na východnom Slovensku 2. Historica Carpatica 11, 1980, 218-288.
- Šlauka 1995* – L. Šlauka: Európska kuša. Bratislava 1995.
- Varsik 1965* – B. Varsik: Hustiské revolučné hnutie a Slovensko. Bratislava 1965.
- Varsik 1984* – B. Varsik: Z osídlenia západného a stredného Slovenska v stredoveku. Bratislava 1984.
- Veselý 2020* – R. Veselý: Mince a medaile 19. st. letí. Praha 2020.
- Vích/Žákovský 2016* – D. Vích/P. Žákovský: Vojenské vybavení bojové družiny před husitskou revolucí. Soubor militárií z hradu Orlick u Brandýsa nad Orlicí ve východních Čechách. Památky archeologické CVII, 2016, 279-351.
- Z Káltu 1358-1370* – Marek z Káltu: Chronica Picta – Viedenská maľovaná kronika 1357-1370. Bratislava 2016.
- Zimmermann 2000* – B. Zimmermann: Mittelalterliche Geschosspitzen. Kulturhistorische, archäologische und archäometallurgische Untersuchungen. Schweizer Beiträge zur Kulturgeschichte und Archäologie des Mittelalters. Schweizerischer Burgenverein. Band 26. Basel 2000.
- ZSO I = Mályusz 1951* – E. Mályusz (ed.): Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). Budapest 1951.
- Žákovský 2011* – P. Žákovský: Středověká a raně novověká militaria ze sbírek lovecko-lesnického muzea v Ústově na Moravě. Acta Militaria Mediaevalia VIII, 2011, 105-159.
- Žákovský 2015* – P. Žákovský: Středověká militaria z bolearadického hradu. In: J. Unger (ed.): Boleradický hrad. Brno 2015, 74-83.

MEDIEVAL AND MODERN MILITARIA, ITEMS OF EQUIPMENT AND NUMISMATIC FINDS FROM PLAVECKÉ PODHRADIE

RADOSLAV ČAMBAL – MAREK BUDAJ – DAGMAR GROSSMANNOVÁ

The collections of the SNM-Museum of Archaeology in Bratislava contain a relatively large set of finds of medieval and modern militaria from Plavecké Podhradie. They were found on the most accessible, southern, slope along the access road to the castle at the southern top of the castle hill, as well as in the saddle between the castle and the La Tène fortification on the neighbouring Pohanská hill. The analysis also includes a set of medieval and modern numismatic material in the form of one-off finds of coins and hoards. These are often associated with war events, which also affected Plavecký castle.

Bow arrowheads

The set from this site contains a total of 73 iron arrowheads for bows of different types. When analysing the bow arrowheads from Plavecké Podhradie, we use therefore several typologies by different authors, since the variability of the arrowheads is very great in each site, and the typologies that have been drawn up are only partial due to regional differences.

In the set from the castle hill, there are six leaf-shaped bow arrowheads with a flat, trapezoid cross-section in the leaf (Table I: 1-2, 5, 6; table 1: 1, 2, 5, 6). In studying the finds from Dračí hrádek and Starý Zámok II in the Little Carpathians, Z. Farkaš tried to classify them in greater detail, extending Ruttkay's B1 type to two sub-variants B1a1 and B1a2, depending on the width of the leaf (Farkaš 2007, 221, obr. 4: 1a, b; 2015, 278, 279). In finds from the Czech Republic they are labelled as type A1a (Durdík 1972b, obr. 2). In our case, according to this classification the arrowheads belong to sub-variant B1b (Farkaš 2007, 221, obr. 4: 1b).

The set of bow arrowheads also includes some one-off specimens. These include a leaf-shaped arrowhead with a sharply shaped triangular tip (Table I: 7; Tab. 1: 7). The second specimen is a similar type of arrowhead (Table I: 4;

Tab. 1: 4). In theory, another similar arrowhead (Table I: 3, Tab. 1: 3) also belongs to this group. These arrowheads are from the 2nd half of the 13th century and were probably a type used by nomads – Cumans – as ammunition for reflex bows.

The category of one-off types also includes an arrowhead with a leaf in the shape of a prolonged trapezoid and a transversal blade, or a slightly pointed tip (Table I: 8; Tab. 1: 8). A. Ruttkay classified them in the group of arrowheads B of the type B3/B4 (Ruttkay 1976, 330, Abb. 54). A. F. Medvedev places them within the territory of Russia within the 13th and 14th centuries, which matches their dating in Plavecké Podhradie, where they are dated at the earliest to the 2nd half of the 13th century.

Small arrowheads with a lozenge-shaped cross-section and a tang used against mail armour make up a separate group of arrowheads for bows. Similar arrowheads can be found in the area of Eastern Europe. There are two arrowheads with a lozenge-shaped cross-section and two low wings (Table I: 10, 11; Tab. 1: 10, 11). Analogical arrowheads come from Nový Targ in Wrocław and belong to horizon III and V of settlement, dated to the second half of the 12th century to the turn of the 14th century. The slimmer and more subtle arrowhead is close to them in shape (Table I: 9; Tab. 1: 9). In theory, we can classify them as Farkaš's variant of the basic type 11, specifically B11c even though their variability is quite marked, considering the preserved specimens.

Another one-off type of arrowhead is that of slim, awl-shaped arrowheads, either of a triangular or lozenge cross-section (Table I: 13, 14; Tab. 1: 13, 14), possibly Ruttkay's type B9, or theoretically Farkaš's type B11c/d. The more massive arrowhead of lozenge cross-section with a pyramid-shaped body and a tang also belongs here (Table I: 12; Tab. 1: 12).

The last one-off shapes of arrowheads are two items which have a wider body in the first third of their length, i.e. by the point of the head with a triangular cross-section (Table I: 15, 16; Tab. 1: 15, 16). According to M. Holeščák's classification they belong to type C.VIII.1.Zb/5. Similar shapes are also known from the Eastern European steppe area from the 10th to 13th/14th centuries.

Concerning the arrowheads described above, we assume that in the majority of cases, they are arrowheads rather of eastern origin, used due to their light weight as ammunition for reflex bows for shooting close targets. All the above-mentioned arrowheads examined are most probably to be dated to the period of the second half of the 13th century, considering the dating of the beginnings of the castle and related war events.

The most numerous groups of arrowheads are armour-piercing arrowheads with a slim, leaf-shaped body of lozenge cross-section with a hexagonal and octagonal neck and a tang which is usually of square section; their total number in this site is 52 specimens of this type, destined for use with a bow (Table I: 17-20; II: 1-20; III: 1-16; IV: 1-9). Their weight ranges from 7.3 to 21.1g, and the average weight ranges from 8 to 13.5 g (Table 1: 17-68). This is a relatively large variability in shape and weight for this type of arrowhead, which is the result of their mass production by various producers in the wide area of central Europe. In addition, it seems that these types of arrowheads were the basic type of head for equipping archers in regular armies. Individual types, or variants, differed basically by having a wider or thinner shape. As far as the cross-sections of the reinforced leaf part of the arrowhead are concerned, in principle they are lozenge-shaped arrowheads, and only exceptionally is their cross-section in the shape of a flat lozenge (Table III: 4). However, in principle it is the same "uniform" type of arrowhead where this variability in shape appears to have a minimum impact on its functional use and dating. In Slovakia, its typological labelling is defined according to A. Ruttkay as type 11 (Ruttkay 1976, 331, 332; Abb. 54: 11), which Z. Farkaš took and developed into variants B11a

and B11b (2007, 215-230). According to his typology, the sample of 52 arrowheads of different sizes and weights we are publishing here (Tab. 1: 17-68) belong to type 11, variants 11a and 11b (Farkaš 2007, 221-223; obr. 4: 11a, 11b; 2015, 278, 279). M. Holeščák classified them with type C.VIII.1.Za and C.VIII.1.Zb (Holeščák 2019, 78-80, Pl. XV: 2-7). According to T. Zimmermann (2000, 76, Tafel 25), it is type D 2-5. T. Durdík describes them in his typology as type A1b (1972b, obr. 2). A common factor for these arrowheads, in addition to their shape, is their relatively stable weight, which ranges typically from 10 to 14 grams (Tab. 1). Some authors consider more massive and heavier specimens of this type of arrowheads (weight above 20 g) from the 14th century to be ammunition for crossbows (Slivka 1981, 238), which others, however, believe unlikely (Farkaš 2007, 223), or ambiguous (Žákovský 2015, 80). We do not go along with the idea they were used for firing from a crossbow, or with their use as late as in the 15th century. For example, in the case of the arrowheads of lozenge cross-section with a socket, known as "Bodkin point", used by Englishmen in the 14th century during the Hundred Years' War (for example at the battle of Crécy in 1346) as an ammunition for longbows, their weight was 14 to 25 grams. This is why we believe that even the heavier specimens, which did not weigh more than 19 grams in our set, were destined for use with a bow and not as ammunition for crossbows (Table IV: 10-16). Five larger and heavier specimens (Table IV: 13-16; Tab. 1: 69-72) belong to Zimmermann's (2000, 75, Tafel 24) type D 2-4, and their weight ranges from 15 to 30 g. The shape of these arrowheads are based on type 11 according to A. Ruttkay (1976, 331, 332), or D 2-5 according to Zimmermann (2000, 76).

This type of arrowhead is common in Central Europe, and part of Eastern Europe. It is generally dated from the 11th to 14th centuries. It is a type made by mass production which appears to have been the most common type of arrowhead of contemporary armies. The set of these arrowheads which we are presenting certainly belongs at the earliest to the 2nd half of the 13th century,

and one part probably to the 14th century. It is one of the most frequent finds in the castles and forts of the Little Carpathians.

No datable material older than the mid-13th century comes from Plavecký hrad castle and its immediate surroundings (castle hill, fortification on Pohanská), as far as the medieval settlement of the castle is concerned. Its construction is dated between 1253 and 1273, which is also the lower limit of the occurrence of this type of arrow on the site.

Crossbow arrowheads

Forty-five iron arrowheads for different types of crossbows come from Plavecké Podhradie. They are arrowheads with a tang, arrowheads with a socket, ceremonial arrowheads, a forked arrowhead with several blades, a three-sided pyramid arrowhead with a short outer and inner socket. In analysing the crossbow heads in the set from Plavecké Podhradie under examination, we are using the typology of B. Zimmermann, and partially that of T. Durdík, Z. Farkaš and R. Krajč.

Crossbow arrowheads with a tang

Six massive arrowheads with a tang come from this site, and can be classified on the basis of their shape and weight (24 to 51 g) as belonging to crossbow arrows (Table IV: 17, V: 1-6; Tab. 1: 73; 2: 1-5). To a certain extent, they are based on the heavier type of D 2-4 arrowhead for archery, with a range of weights from 15 to 30 g (Zimmermann 2000, 75) used in archery. According to T. Durdík, this is type B1c (1972b). We assume that in our geographical area, they belong to older types which we can date back to the 14th century.

Crossbow arrowheads with a socket

The finds from Plavecké Podhradie include iron arrowheads for several types of crossbow. B. Zimmermann divides arrowheads where the leaf has a square cross-section into type T 1-51 (*leichte form*; Table V: 7, 12; VI: 1, 6, 7; VII: 7; Tab. 2: 7, 12, 13) and type T 1-5s (*schwere form*; Zimmermann 2000, 46, 47, Tafel 6, 7), where the three arrowheads belong (Table VI: 5; VII:

11; VIII: 1; Tab. 2: 17, 35, 37). We cannot exclude the possibility that they are older types than those with the lozenge cross-section, even through the profiles of both types occur together. In the course of the 1st half of the 15th century, their development then gave arrowheads with a lozenge and rhomboid cross-section of the type T 2-5l/2-5s. V. Serdon attributed them to type E.

According to B. Zimmermann's classification, the majority of the arrowheads from this site belong to type T 2-5l (*leichte Form*), which have a length of up to 10 cm and a weight not exceeding 28–50g with a lozenge- or rhomboid-shaped cross-section of the arrowhead leaf. These are types B2a to B2c using the typology according to finds from the Czech lands (Durdík 1972b, obr. 3). According to V. Serdon's classification, they belong to type H.

Their total number from the site of the find is 23 items (Table V: 8, 9, 12; VI: 3, 4, 8, 10-12; VII: 1-6, 8-10, 12; IX: 1, 2; Tab. 2: 8, 9, 14-16, 18-20, 22-34, 36, 38). For this type, it is a universal type of arrowhead used in almost the whole of medieval Europe. This type of arrowhead is widespread in the whole of Central Europe and is a common find in castles throughout Moravia, Austria, Poland, the Czech Republic and Slovakia. Within Bohemia, Moravia and Slovakia they occur frequently and in large numbers mainly during the period of the Hussite wars, during the siege of castles as part of the destruction of the Hussite garrisons; this was the case, for example, at Sion castle in 1427, where the defenders of the castle used identical ammunition in their crossbows as did the besiegers. The second, heavier type T 2-5s (*schwere Form*, with a lozenge- or rhomboid-shaped cross-section) occurs in at least 4 items at this site, with a weight over 50 g and a length of over 10 cm (Table VI: 9, VIII: 1; Tab. 2: 21, 37). Some arrowheads from this site could be classified as type T 2-6 (Zimmermann 2000, 53, 54, Tafel 11) or type I according to V. Serdon (2005, 105). These are arrowheads with a shorter socket and shorter leaf-shaped point with rounded blades, or a sharply squared reinforced part of a leaf with a lozenge-shaped cross-section (Table V: 10, 11, VI: 2; Tab. 2: 10, 11, 14).

As far as dating these types of crossbow ammunition is concerned, it can only be done approximately, since the crossbow was commonly used from the 14th to the 16th century as the weapon of infantrymen as well as a rampart weapon. In our case, we cannot exclude the possibility that the majority of crossbow arrowheads of these two basic types T 1-5, T 2-5 and T 2-6 belong in this site to the period of the 15th century and are related to the activity of the Hussite troops between 1428 and 1435, or the *bratřici*, later Hussite soldiers (1440–1467). However, the crossbow continued to be used commonly into the 16th century, meaning that some of the finds of arrowheads might be related to other unidentified military, or other, activities under Plavecký hrad castle in the 15th and 16th centuries. We do not assume that the crossbow arrowheads are related to hunting game. In the absolute majority of cases, their weight from this site does not exceed 50 g (Tab. 2). Their sockets are made from two flaps. Two identical specimens stand out from among the crossbow arrowheads. They are arrowheads made with precision and with a socket linked by a copper solder to an extended leaf-shaped point with a flat, lozenge-shaped cross-section (Table VIII: 2, 7; Tab. 2: 38, 43). The specimen with a relatively flat lozenge-shaped cross-section is a similar arrowhead, albeit without a copper solder (Table VII: 2).

Forked crossbow arrowheads

Arrowheads with a forked multiple blade and a socket (Table VIII: 3; Tab. 2: 39) were developed as ammunition for crossbows probably at the start of the 14th century based on the similar arrowheads with a tang from Eastern Europe that were used by archers. A shot from this arrowhead would cause injury with massive devastating wounding to the muscle as well as extensive bleeding. Some researchers believe that this type of forked crossbow arrowhead was developed in Hungary. The arrowheads were mainly used for hunting game, as documented by their frequent depiction in contemporary works of art showing hunting scenes.

Forked crossbow arrowheads

Arrowheads with a forked multiple blade and a socket (Table VIII: 3; Tab. 2: 39) were developed as ammunition for crossbows probably at

the start of the 14th century based on the similar arrowheads with a tang from Eastern Europe that were used by archers. A shot from this arrowhead would cause injury with massive devastating wounding to the muscle as well as extensive bleeding. Some researchers believe that this type of forked crossbow arrowhead was developed in Hungary. The arrowheads were mainly used for hunting game, as documented by their frequent depiction in contemporary works of art showing hunting scenes.

Decorated crossbow arrowheads

Decorated arrowheads are unique finds on this site. There are two specimens which are decorated on the neck, or socket, with copper astragals. In the first case, it is a narrow astragal in a groove decorated with notches around the perimeter, weighing 41.3 g (Table VIII: 4; Tab. 2: 40). In the second case, there is a wide astragal on the neck of the arrowhead, decorated around its perimeter with an engraved twig pattern (Table VIII: 6). The arrowhead is damaged, without a socket and weighs 36.6 g (Tab. 2: 42). These are arrowheads of the type T 2-5l (*Zimmermann 2000*, 51–53, Tafel 9), or B2a and B2b according to T. Durdík (1972b, ob. 3). One arrowhead has on one side of the leaf a preserved, but now illegible, inscription in the form of a Gothic miniscule (Table VIII: 8, type T 2-5l). The arrowhead weighs 37.6 g (Tab. 2: 44). Ornamentation appears on the leaves of the arrowheads, as well as on the sockets. There are inscriptions in minuscule, some in Czech, symbols such as the crown and ostrich feather which are associated with the kings of Bohemia. The decorated arrowheads are for the majority linked to the territory of the Czech lands, and only rarely in Hungary, Poland and Slovakia. The decoration appears on the leaves of the arrowheads as well as on the sockets. Ornamentation appears on the leaves of the arrowheads, as well as on the sockets. The inscriptions are in minuscule, in Czech in the form of dedications to the Virgin Mary, or saints “*mamyla, mamylapano, mamylapanny, marya/pano, marya, ZdarZ/buo [h], warvy/woka*”, which are combined with a monogram. The arrowhead from Plavecké Podhradie also theoretically belongs here (Table VIII: 8).

Decorated crossbow arrowheads and their function use are still a subject of debate. Since they are items that appear rarely, it is probable that they were produced for a narrow circle of users. In earlier studies of these arrowheads, it was argued that these were shots used by the nobility to hunt game or for target shooting. According to J. Kalmár, such decorated arrowheads were very rarely used for crossbows, but they were symbolic, ceremonial badges for the captains of shooting guilds and “kings” of shooting contests. Where the letters “S” were identified on the bodies of the arrowheads, this is interpreted as the symbol of the name Sebastian, who was the main patron of the brotherhood of shooters of Saint Sebastian. The interpretation by H. Nickel, who processed the Czech finds of decorated arrowheads, differs. He assumes that these decorated arrowheads are badges of the rank of commanders of divisions or crossbow archer units. Other authors agree with this hypothesis, supporting it with the argument that finds of this type of shot are associated with buildings having a military function. The second group is probably related to tournament customs, including a French custom in which the organiser of the tournament held an arrow in his hand, which he would simply throw into the tiltyard if the joust risked turning into a dangerous battle, thus bringing the contest to an end (*Nickel 1969, 142*). The exact chronological classification of the decorated arrows is problematic. They can be roughly dated to the 15th century, but mainly depending on the circumstances of the finds at the times when the sites ceased to exist. In the case of the arrowheads from Plavecké Podhradie, the degree of interpretation is disputable, since they are finds discovered outside the castle grounds without context. This means that their finds may be related to several of the above-mentioned interpretations.

Three-sided pyramid crossbow arrowhead

The crossbow arrowhead in the shape of a three-sided pyramid with a triangular cross-section

and a short socket (Table VIII: 5) is interesting and definitely unique from the point of view of the wider Central European region.

Firearms

The finds from this site also include objects which are related to firearms. These are mainly iron cannonballs of small calibre (ø 5 cm), one hollow cannonball / bomb, as well as several dozen iron musket balls.

Hollow jacket tracing ammunition

Some of the most interesting finds are ammunition in the form of hollow jacket ammunition made out of metal plate in the form of a hollow roll, where the full point is made into a square shape (Table IX: 3–5). One specimen has a jacket in the form of a cylindrical body torn apart by an explosion within (Table IX: 5). This points to the point of explosives in its body. The diameter of the cylindrical body of the projectile is 1.95–1.98 cm. The metal plate is attached with copper soldering; at the bottom it is reinforced by an iron ring.¹¹ The weight of such projectiles reaches 48 g to 67.5 g (Tab. 2: 47–49). The inside of the cylindrical body of the projectile was filled with gunpowder, or sawdust, paper or wool. This is known as Pirsch-Rohrs ammunition from the 16th and 17th centuries. Their use is documented in descriptions of their structure in period documents in the form of military guides from the 16th and 17th century (*Dilich 1607, 135, 136*). As far as analogical finds of this type of ammunition are concerned, none have been published from the finds in sites. As far as the interpretation of the functional use of this ammunition is concerned, it is probable that they are projectiles used as tracing ammunition, for marking potential targets which were to come under concentrated. This means that they are a type of “smoke shell”, since the contents of the projectile were made of paper, wool, sawdust and probably also gunpowder, which released smoke from inside the projectile once the wick was lit and fired. The holes for the wick on the bottom part of the projectile

¹¹ Spectral surface X-ray analysis was performed using the XRF analyser NITON XL3t machine (manufacturer: Thermo Fisher Scientific, NITON (USA)). The composition of the soldering metal on all three specimens of projectiles: Cu: 99 % (measurements carried out by R. Čambal).

have not been preserved on the specimens from Plavecké Podhradie. However, they do occur on identical finds from Muráň castle.¹² They were used in the period of the Thirty Years' War. This could be confirmed by the depiction of this type of ammunition in 1622 by H. G. Schirvatt as ammunition used by the artillery (*Schirvatt 1622*, 46). They could also be a form of primitive detonator of a similar shape and structure used in contemporary grenades and rockets.¹³ Unfortunately, to date it has been impossible to interpret clearly this type of ammunition due to their absence in archaeological finds and publications, as well as in archaeological contexts. As we mentioned earlier, they are referred to, however, in period documents in the form of military guides.

Musket ammunition

Firearm balls made of iron are also present in relatively high numbers from this site. There are three basic calibres. The first are balls made of iron of an almost perfect shape with a diameter ranging from 16 to 19 mm, but mainly 19–20 mm and an average weight of 20 to 40 grams (Table X: 1–29; Tab. 3: 1–29). Most probably, it is ammunition for a musket, which would match the calibre of ammunition for a matchlock musket from the early 17th century, which were also used in the second half of the 17th century. At that time, there is a relatively large number of finds of coin hoards on this site, which could be related to the first phase of the Thirty Years' War (1618–1648) and the campaign by Gabriel Bethlen in 1619, although there is no written evidence of this concerning Plavecký hrad castle. There is only a slight probability that these balls would have been used in the earlier period from the 15th to 16th century, when, as it is known, the ammunition used in wall guns was composite ammunition in the form of balls with an iron core cast in a lead shell and above all lead projectiles in the form of rolls of different calibres

ranging from 15–22 mm and 20–22 mm as well as larger diameters.

Cannonballs

The second calibre is represented by one iron ball with a diameter of 32.5 mm (Table X: 30; Tab. 3: 30). It was probably a munition used by falconets in the 15th century. There are three specimens of iron cannonballs with a diameter of 48.2 to 51.5 mm, weighing 439 to 479 grams (Table X: 31–33; Tab. 3: 31–33). These balls are munitions for light field one-pound cannons of smaller calibres (calibre around 50 mm and a weight of around 0.6 kg) – falconets from the 16th to 17th centuries.

The largest cannonballs in the set have a diameter of 68–72.5 mm. One of them is made out of iron with a weight of 1561 g (Table X: 36; Tab. 3: 36) and the second out of an alloy with a weight of 1282 g (Table X: 35; Tab. 3: 35), evidence of which is present in the relief seam around its perimeter. In the 15th and 16th centuries, cannons and firearms in general had varied calibres, which is a general feature of that period. In terms of dimensions and weight, these balls are munition for three-pound cannons (calibre 0.7–0.75 mm, weight of balls ranging from 1–1.6 kg) from the 16th and 17th century.

The fragment of a hollow ball-shell with half of a wick opening preserved is also interesting (Table X: 34; Tab. 3: 34).

The part of an iron fitting in the form of a profiled bow with a finger rest in the form of three arches (Table XI: 1), dated from the second half of the 16th century to the second half of the 19th century, is part of a gun, a rifle with a wheellock.

Sword blade

One of the one-off finds includes the broken blade of a sword from the part just under the point, of a relatively slim shape. There are no traces of a groove on this fragment (Table XI: 2). The cross-section of the blade is lenticular. It is a developed, high medieval shape, but due to the fact

¹² The unpublished set of finds from Muráň castle, including several specimens of identical “explosive” projectiles can be found in the collections of the SNM-Museum of History in Bratislava, which the co-author of this article, Mgr. M. Budaj, PhD., is currently preparing for publication together with Mgr. M. Pírek, PhD.

¹³ The authors give their thanks to their colleague Mgr. P. Žákovský, Ph.D. for his precious advice and comments for assessing issues concerning militaria.

that the item is fragmented and to the lack of any specific symbols on the blade, it is problematic to classify it as a specific type of sword according to the typologies used (*Geibig 1991; Oakeshott 1991*). For this reason, this item can only be dated roughly from the 13th to 15th century.

Items of a horseman's equipment

Parts of a horseman's equipment are represented in this site in relatively high numbers. They include a stirrup and several spurs together with bits. In this case, these are probably accidental losses, unrelated to battle.

Stirrup

A fully preserved iron stirrup of an almost circular shape with a triangular top and inner diameter and widened tread, and a couple of profiled pear-shaped protuberances at the bottom of the straps. This stirrup can be associated with a nomadic style of horse-riding. There is an identical find from Hungary, from the grave of a Cuman chief in Csengel. It is a type IX according to Kirpičnikov, and can be dated to the 12th–13th century. In our case it is an object dating from the second half of the 13th century, and is probably related to the stay of the Cumans in this part of the Záhorie region. It was in this part of the country, as well as in the Šariš region on the borders, that the Cumans were settled, also known as Polovtsians or Plavci, guardians of the border.

Spurs

Out of the ten specimens of iron spurs, most of them belong to the 14th century. The oldest specimen is a spur with a terminal which we can date to the second half of the 13th century (Table XII: 1a-1f). Seven specimens belong to the 14th century (Table XII: 2a-f; XIII: 1a-f–3a-f; XIV: 1a-f–3a-f). One specimen of a spur is from the end of the 14th century to the first half of the 15th century (Table XV: 1a-f), to which one separate rowel also probably belongs (Table XV: 3). The most recent spur is dated to the second half of the 15th century (Table XV: 2a-f). Two large rowels also probably belong here (Table XIV: 4, XV: 4). Since it is mainly spurs from the 14th century that come

from this site, a time when no war events were recorded in the case of Plavecký castle, it is probable that they are rather common losses resulting from the demanding, inaccessible terrain.

Bits

Several two-part bits come from this site (Table XVIII: 1a, b–7 a, b). There are two types according to the typology of R. Krajč (2003).

The first type is a bit ending in lateral rings with short straps (Table XVIII: 7). It matches I type 1. Typologically, it is the oldest bit on the site, belonging to the 2nd half of the 13th century to the beginning of the 14th century.

The dominant type of bits, represented in this site by two types, are double bits with straps ending in lateral rings. The straps are made out of a full rod.

The first variant is that of two complete bits (Table XVIII: 1, 2) and two fragments (Table XVIII: 3, 6) made so that the lateral rings are pulled through the holes forged into the rod. This is group II typ 2a, belonging to the first half of the 14th century.

The second variant is a fully preserved bit and one fragment. The holes at the end of the straps are made of a bent, hammered end of a rod (Table XVIII: 4, 5). This is the most recent type among the bits from this site. It is group II type 3, roughly dated to between the 14th century and the 1st half of the 15th century.

Protective armour – metal gauntlet

One of the unique finds in Central Europe is an item of protective plate armour in the form of an iron plate from the “metacarpal” part of a left gauntlet (Table XVI: 1a-f; XVII: 1a-f). In German terminology, this type is known as a “*Hentzen*”. The specimen from Plavecké Podhradie is type C, which has finger protection fixed by using rivets on the profiled metal plate of the gauntlet around the metacarpal bones. Several examples of this type have been found in Germany, Switzerland, Italy and southern France. It is also depicted on iconographic sources from the last third of the 14th century and the beginning of the 15th century in Hungary. Gauntlets are depicted on the hands of warriors in an illumination of

the battle of Rozgony (Fig. 4: A), contained in the *Képes krónika* (Latin *Chronicon Pictum*), produced after 1358. This type of iron gauntlet was also worn by St. Ladislaus (Fig. 4: B) as depicted on a fresco from 1419 in the Transylvanian church in Dârjiu (German Dersu, Hungarian Székelyderzs; Kovács 2010, 40, kép. 11; Sashalmi-Fekete 2020, 29–47, 7. kép). This concerns the depiction on the fresco of St. Ladislaus fighting the Cumans, dressed along with his comrades-in-arms in full plate armour including gauntlets (Fig. 4: C), in an early Gothic church from the 1st half of the 14th century in Kraskovo (Kovács 2010, 29, 30, kép. 8). Such gauntlets are depicted indistinctly also on the tombstone of the Palatine of Hungary and head of the Bratislava county, Nicholas I Garaj from 1386 (Fig. 5: A) found in the Franciscan church of the Virgin Mary in Siklós, Hungary (Kovács 2010, 31, kép. 9). Stibor of Stiboricz II is also wearing gauntlets on his tombstone from 1434 (Fig. 5: B), made out of red marble and stored in the Historical Museum at Buda castle in Budapest (Kovács 2010, 40, kép. 12). Stibor of Stiboricz II was the owner of the Plavecký hrad castle. According to contemporary iconography and the figural tombstones of the upper nobility wearing knight's armour in Britain and Germany, as well as in Hungary, this type of gauntlet belongs to the 2nd half of the 14th century and also appears sporadically in the 1st half of the 15th century.

Coins from the 13th century

The coins at Plavecký castle consist of a wide range of mintages representing a timescale practically from the beginnings of the construction of the castle in the second half of the 13th century until the first two decades of the 19th century. The oldest coins found at the castle are from an interesting hoard containing around 163 mainly Austrian Viennese pfennigs of Ottokar II of Bohemia (catalogue A. 1; Fig. 6: A. 1). In addition, there are other Viennese pfennigs originating from the period of interregnum (1236–1239, 1246–1251) and the government of Ottokar II of Bohemia (1251–1276), of which one is a period counterfeit. The most recent mintage from the 13th century is the Rudolf Habsburg pfennig

from 1276–1282 (cat. no. 475, 476, 545, 546; Table XXVII: 475, 476; XXVIII: 545, 546). The significance of these coins lies in the fact that they are important for dating the castle. They fall into the period before the first written mention of the castle from 1273, when a battle between Ottokar II of Bohemia and the Hungarian tribes took place here. Chronologically, we can include here the coin known as the Hungarian imitation of a Viennese pfennig minted after 1272 (cat. no. 525). These coins point to the existence of the castle before the first written mention and come from around the period of its possible construction, dated by certain writers to 1256–1273. Since the castle is not yet mentioned during Ottokar's expedition of 1271, some writers assume that it might have been built in 1271 and 1272. However, the coins found here would point instead to an earlier dating. Nevertheless, in the case of one-off finds of coins, we can expect them to have been in circulation for a longer time, so they might have been hidden or lost even several decades after their minting. This fact does not apply to the already mentioned hoard of approximately 163 pfennigs which makes up a chronological unit and was safely hidden during the rule of Ottokar II of Bohemia. It is more likely associated with his expeditions in 1271 to 1273 and perhaps with the above-mentioned battle in this area. The hoards hidden mainly in south-western Slovakia during his expeditions are no exception, and are important evidence of the unsettled circumstances at the beginning of the 1270s.

On the other hand, it is surprising that from the following 14th century we have practically no evidence of coins from Plavecký hrad castle, although we know of other archaeological material from there (see above).

Coins from the 15th century

Mintages from the 15th century are represented in a much more varied manner, and they make up the largest and most interesting group of numismatic material. They are also a reflection of the interesting historical and military events which affected the castle directly during the period. This is thanks to two hoards, one consisting of

462 mintages (A. 2; cat. no. 1-474; Fig. 7; 9: A. 2; Table XIX-XXVI, Table 4-7) and the second of 12 (A. 3; Fig. 9: A. 3; Table XXVII: 463-474) from 1423-1435. For both hoards, this is a rare find of so many Moravian coins discovered on the territory of the whole of former Hungary. Their importance is highlighted by the fact that Moravian coins during the late Middle Ages, particularly in the 14th to 15th century, were only sporadically affected by currency situations in our territory. The hiding of both hoards is related to the activities of the Hussites in this area. They charged in here for the first time at the beginning of 1428, and threatened the territory of present-day Slovakia in effect until 1435. Numerous archive sources testify to their presence in this area.

Sources mention Plavecký castle after the Hussite incursions in 1428. In 1430, the castellan of the castle Ján Klux wrote to the Bratislava town council that the returning Hussites were already in Moravia, and had left the Hungarian prisoners in Skalica. The surviving references do not make clear how much the first Hussite expeditions affected Plavecký hrad castle itself. However, it is clear that the actions of the Skalica and Trnava garrison carried out between November 1432 and February 1433 did have a direct effect on Plavecký hrad castle. At that time, the castellan of the castle was Konrád Schellendorf, mentioned in the sources in 1431 in relation to a court case in which he was accused of diverting a river, thus damaging the mill of the monastery in Lefantovce. According to this document, he was sentenced to the confiscation of his property and to execution, but in the end this punishment was not carried out. He is in fact also mentioned as captain of Plavecký hrad castle in a document from 1434, according to which he owed Peter Čech of Levice 400 ducats. However, let us return to the above-mentioned events of late 1432 and early 1433. In February 1433, the castellan of Plavecký hrad castle, Ján Klux, wrote a letter once again to the Bratislava town council in which he mentions the presence of 47 horsemen in Sološnica, only three kilometres distant from the castle. From there, they then retreated towards Bratislava, where they headed for Vydri-

ca. Another interesting piece of information on the Hussites also concerns this village. On May 17th 1434, a certain Hans (Ján) from Sološnica received 100 Viennese denarii (pfennigs) and his associate Ján from Horné Orešany 60 denarii (pfennigs) for capturing a certain Hussite. Further evidence of the presence of the Hussites in Sološnica and its surroundings is the interesting hoard of 441 coins hidden in this period. The find we are describing, and partially other artefacts from the castle (especially militaria) point to the fact that at the time of the Hussite expeditions the castle was conquered by the Hussites. According to the surviving written sources, this might have been at the earliest in 1432, and at the beginning of 1433. However, permanent threat and fear reigned here even before this period. The above-mentioned captains of the castle, who kept their office during almost the whole period of Hussite incursions, also mention the fact that the Hussites did not succeed at first in conquering the castle. This certainly did not happen before 1431, for Stibor, fearing the possible destruction of the deeds of donation for his property, divided them into three parts and hid one in Plavecký castle. This means that he considered this castle as stable and strong, and had certainly not been conquered by the Hussites in 1431.

Coins from the 16th century

Coins from the 16th century are only modestly represented in this set. In almost all cases, they are the smallest nominals, and the majority are foreign mintages. Of these coins, up to four were part of the hoard from the 17th century (cat. no. A. 4, cat. no. 479, 484-486; Fig. 6: A. 4: 475, 476; Table XXVII: 475-478, 479, 484-486). The remaining 16th century coins are also ordinary mintages which were abundantly used in Hungary.

Coins from the 17th century

We can observe a repeated increase in coins in the 17th century, of which we have around 44 specimens on record. Unlike the previous period, we are also aware of mass finds from here. However, interpreting them is problematic, and they are not always hoards. Some of the coins which were found together, or close

to each other, did not in fact necessarily have to make up a single find. We can include a smaller find of 10 coins in this category (cat. no. A. 5, Fig. 10: A. 5: 479-488; Table XXVII: 479-488), which was discovered together under a rock, and was hidden at some time in 1619 or shortly afterwards. We cannot exclude the possibility that this is related to the first year of the Thirty Years' War (1618-1648), and to the insurrection of the Transylvanian prince Gabriel Bethlen, who moved with his army towards Bratislava and Trnava. Together with the circumstances of the find, its contents also show that it is a compact financial sum from this period and a single find. The hoard is composed mainly of foreign mintages from Bohemia, Silesia, Poland, Salzburg and various German issuers (Paderborn and Lippe), whereas there are almost no local mintages. This is a typical phenomenon for the period of the Thirty Years' War, and such a composition of finds can be associated with the presence of foreign armies on our territory. The smaller set of three coins consisting exclusively of foreign mintages produced from 1606 to 1624 may belong to a similar category of finds (cat. no. A. 6, Fig. 10: A. 6: 489-491; Table XXVII: 489-491). Another two smaller sets of coins which may make up a find, are of a completely different nature (cat. no. A. 7 and A. 8). The first was composed of local, Hungarian coins of Ferdinand II minted in 1630 (cat. no. 492-494; Fig. 10: A. 7: 492-495; Table XXVII: 492-494) and of the above-mentioned foreign Tirolean 1-kreutzer coin from 1569 (cat. no. 495; Table XXVII: 495). This is a small financial amount, which apart from the 1-kreutzer coin consisted of the most common local coins. We may also talk of a small and common financial amount for the time in the case of the second smaller hoard (A. 8; Fig. 10: A. 8: 496-506; Table XXVIII: 496-506), which also consisted only of local small coins, or denarii. It also includes a period counterfeit of a Matej II denarius, probably originating from 1611. Its occurrence in this set is not surprising, because counterfeiting coins was a widespread phenomenon at that time, and not even various government regulations succeeded in putting a stop to it.

The relatively compact unit also includes rare finds of coins discovered in various areas of the castle. These can be divided into two geographical units, of which one part may reflect specific historical events. The first is composed of common local Hungarian denarii from Matej II to Ferdinand II, minted between 1617 and 1638 (cat. no. 534-539; Table XXIX: 534-539). The second has foreign coins originating mainly from Silesia, the principality of Prussia and German issuers from Hanover and the county of Solms-Lich (č. kat. 549-557; Table XXIX: 549-557). All the coins come from the period of 1611-1624, which coincides with the first period of the anti-Habsburg insurrection of Gabriel Bethlen which took place from 1619 to 1626.

Another interesting feature of the studied coins from the 17th century is that if we do not include the mass finds, then the one-off finds originate mainly from the first half of the century. At this period, the castle went through important changes associated with construction activities.

Coins from the 18th and 19th centuries

In the 18th and 19th centuries, there is a clear decline in coins, which is caused, among other things, by a change in the castle's function. After the construction of the manor-house in Plavecké Podhradie, the castle owners moved here, and the castle thus lost its residential function. Out of the finds from the 18th century, the polturas of Francis II Rákóczi (cat. no. 541-543; Table XXIX: 541-543) are of particular interest. Their presence is clearly related to the more intense siege and damage to the castle in 1705 and 1706, and the subsequent stay of the insurrection armies. These coins are also important from a chronological point of view. The polturas were minted for a short time from 1704 to 1707, and their circulation almost stopped immediately after his period. The duarius from 1703 (cat. no. 540, Table XXIX: 540) is also probably related to Francis II Rákóczi's insurrection. The interesting set of 10 coins (cat. no. A. 9, no. 507-516; Table XXVIII: 507-516), which was found in one place and is probably a small hoard, also most likely belongs to the time of the insurrection.

Conclusion

The part of material culture that we are assessing, in the form of militaria and numismatic finds from Plavecké Podhradie, can be divided into three periods or horizons of the castle's settlement, related to war events and concerning its conquest or fighting around it. It is probable that for most of the militaria there are direct traces of fighting or military encounters around the area, and in the case of the hoards of coins, their being hidden in the ground is also related to a great extent to these events.

The first is the period of the last third of the 13th century (1273–1291). The arrowheads for bows, chronologically assigned to the second half of the 13th to 14th century are probably related in this case to the war events shortly after the foundation of the castle, which is dated to between 1256 and 1273, when the castle was built as a royal border fortress. A document dating from 1291 which mentions events from fifty years earlier provides information on this. Moreover, no older datable material comes from this site, as far as the medieval settlement of the castle is concerned. According to this document, Detrich (Depreht), the son of Bratislava's reeve Kunt, was given the barren and uninhabited territory of Kuchyňa by Belo IV, on which the church of St. Nicholas stood. Detrich was responsible for settling the territory and building a castle on it and to which he gave his own name. The castle entered upon the stage of history in 1273, when the Hungarian army encountered king Ottokar II of Bohemia's army on the field below it. In 1286, the castle was violently occupied by Nicholas of Kysek (Güssing), but he did not keep it. In 1287, Plavecký hrad castle together with Bratislava castle was obtained by the Duke of Austria Albert I, against whom Matthew III Csák made a military intervention. The latter in 1291 not only obtained the castle, but also became the head of the Bratislava county. It is very probable that the above-mentioned bow arrowheads are mainly associated with those two military events, with the arrowheads being found on the southern slope of the castle hill, that is on and around the access road. The 14th century is relatively well represented here, not only in terms of militaria, but also

with horsemen's equipment in the form of spurs and the unique find of a gauntlet. The spurs and bits are probably related to ordinary movement around the castle.

The second significant horizon is the period of the Hussite wars and the incursions of the Hussites in western Slovakia from 1428 to 1435. This also probably includes later events related to the activities of the *bratříci*, former Hussite soldiers. The surviving references do not make clear how significantly the first Hussite incursions affected Plavecký castle itself. However, it is clear that the actions of the Skalica and Trnava garrisons carried out between November 1432 and February 1433 did concern Plavecký hrad castle directly. At this time, the castellan of the castle was Konrád Schellendorf. He is also mentioned as the captain of Plavecký hrad castle in a document from 1434. In February 1433, the castellan of Plavecký castle, Ján Klux, wrote a letter to the Bratislava town council in which he mentions the presence of 47 horsemen in Sološnica, just three kilometres from the castle, where a hoard of 441 coins from this period was also hidden. The find we are describing, and also partially other artefacts from the castle, in particular militaria in the form of arrowheads for a crossbow with a socket, point to the fact that at the time of the Hussite incursions the Hussites may have attempted to conquer the castle. According to the surviving written sources, this might have been at the earliest in 1432 and early 1433. However, a permanent sense of threat and fear ruled here even beforehand. The above-mentioned captains of the castle, in office during almost the entire period of the Hussite incursions, also testify to the fact that the latter did not succeed at first in conquering the castle. It was certainly not conquered before 1431, because Stibor, fearing the possible destruction of the deeds of donation to his property, divided the deeds into three parts and hid one in Plavecký hrad castle. This means that this castle was considered stable and strong, and was certainly not conquered by the Hussites in 1431.

The third horizon for the occurrence of militaria and the quantity of numismatic material is the 17th century. This is above all the period

of the beginning of the Thirty Years' War. It is probably related to its first year, or its first phase and the insurrection of the prince of Transylvania Gabriel Bethlen, who led his army in October 1619 to Bratislava and Trnava. One find and its composition testifies to the fact that in the case of the numismatic finds, this is a compact financial amount from this period. From the point of view

Mgr. Radoslav Čambal, PhD.

*Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum
Žižkova 12, P. O. Box 13,
SK – 810 06 Bratislava
radoslav.cambal@snm.sk*

Mgr. Marek Budaj, PhD.

*Slovenské národné múzeum-Historické múzeum
Vajanského nábrežie 2, P. O. Box 13
SK – 810 06 Bratislava 16
marek.budaj@snm.sk*

of militaria, this includes the ammunition used in firearms in the form of musket balls, and perhaps also the hollow jacket tracing ammunition and balls for field cannons. However, due to the use of firearms of different calibres, these might also be related to a wider time scale from the 16th to the end of the 17th century.

Mgr. Dagmar Grossmannová, Ph.D.

*Moravské zemské muzeum
Zelný trh 6
CZ – 659 37 Brno
dgrossmannova@mzm.cz*